

UMCS
UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
W LUBLINIE

Załącznik nr 2
do Uchwały Nr 66/2019
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 28 lutego 2019 r.

**Ocena programowa
Profil praktyczny**

Raport Samooceny

Nazwa i siedziba uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów:

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, 20-031 Lublin

Nazwa ocenianego kierunku studiów: archeologia

1. Poziom/y studiów: studia I stopnia
2. Forma/y studiów: studia stacjonarne

3. Nazwa dyscypliny, do której został przyporządkowany kierunek^{1,2}
archeologia

W przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny:

- a. Nazwa dyscypliny wiodącej, w ramach której uzyskiwana jest ponad połowa efektów uczenia się wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla dyscypliny wiodącej w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

Nazwa dyscypliny wiodącej	Punkty ECTS	
	liczba	%
archeologia	158,4	88

- b. Nazwy pozostałych dyscyplin wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla pozostałych dyscyplin w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

L.p.	Nazwa dyscypliny	Punkty ECTS	
		liczba	%
1.	<i>historia (5%),</i>	9	5%
2.	<i>nauki o Ziemi i środowisku</i>	9	5%
3.	<i>nauki biologiczne</i>	3,6	2%

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów

**Efekty kształcenia
dla kierunku studiów Archeologia
studia pierwszego stopnia – profil praktyczny
obowiązujące dla cykli kształcenia rozpoczętych przed 1.X.2019 r.**

¹Nazwy dyscyplin należy podać zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, Dz.U. 2018poz. 1818.

² W okresie przejściowym do dnia 30 września 2019 uczelnie, które nie dokonały przyporządkowania kierunku do dyscyplin naukowych lub artystycznych określonych w przepisach wydanych na podstawie art.5 ust. 3 ustawy podają dane dotyczące dotychczasowego przyporządkowania kierunku do obszaru kształcenia oraz wskazania dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Podstawa prawna: UCHWAŁA Nr XXIV – 19.26/18 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 26 września 2018 r. w sprawie zmiany Uchwały Nr XXII - 39.11/12 Senatu UMCS z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz studiów trzeciego stopnia na Wydziale Humanistycznym, załącznik 1

Umiejscowienie kierunku w obszarze kształcenia

Kierunek studiów *archeologia* należy do obszaru kształcenia w zakresie nauk humanistycznych.

Objaśnienie oznaczeń w symbolach:

K (przed podkreślnikiem) – kierunkowe efekty kształcenia

W – kategoria wiedzy

U – kategoria umiejętności

K (po podkreślniku) – kategoria kompetencji społecznych

01, 02, 03 i kolejne – numer efektu kształcenia

Nazwa kierunku: <i>Archeologia</i>				
Stopień studiów: I				
Obszar/obszary kształcenia z określeniem procentowego udziału efektów w każdym z obszarów: nauki humanistyczne				
Profil: praktyczny				
Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji: 6				
Symbole efektów kierunkowych	KIERUNKOWE EFEKTY KSZTAŁCENIA ⁱ	Odniesienie do		
		uniwersalnych charakterystyk pierwszego stopnia PRK	charakterystyk drugiego stopnia PRK - ogólnych	charakterystyk drugiego stopnia PRK dla obszaru kształcenia: nauki humanistyczne
1	Zależności ²	3	4	5
	WIEDZA: ABSOLWENT ZNA I ROZUMIE	Kod składnika opisu	Kod składnik opisu	Kod składnik opisu
K_W01	w stopniu zaawansowanym fakty, teorie metody oraz najnowsze osiągnięcia i kierunki rozwoju nauk humanistycznych w kontekście dylematów współczesnej cywilizacji	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG
K_W02	główne zagadnienia i różnorodne kierunki rozwoju archeologii oraz nauk pokrewnych	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG
K_W03	interdyscyplinarny charakter archeologii oraz możliwości i pożytki ze współpracy z naukami humanistycznymi, ścisłymi i przyrodniczymi	P6U_W	P6S_WG/ P6S_WK	P6S_WG/ P6S_WK
K_W04	w zaawansowanym stopniu fakty i	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG

	zjawiska kulturowe i prawidłowości rozwoju kultury ludzkiej w pradziejach i okresie wczesnohistorycznym na ziemiach polskich na tle Starego Świata oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi			
K_W05	podstawy teoretyczne, terminologię i pojęcia z zakresu archeologii a także nauk humanistycznych i współpracujących	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG
K_W06	problematykę pochodzenia i rozwoju rodzaju ludzkiego, metody wieloaspektowej analizy szczątków ludzkich, terminologię antropologiczną	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG
K_W07	metodykę pozyskiwania i dokumentowania źródeł archeologicznych w trakcie badań terenowych, przy zastosowaniu różnych technik badawczych oraz metody identyfikacji kulturowo-chronologicznej źródeł archeologicznych, ich analizy i interpretacji	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG
K_W08	problematykę interakcji człowiek-środowisko w pradziejach i okresie wczesnohistorycznym	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG
K_W09	techniki pracy naukowej w archeologii oraz metodykę konstruowania prac pisemnych, w tym dyplomowych oraz zasady tworzenia różnych rodzajów wypowiedzi ustnych z wykorzystaniem informatycznych metod pozyskiwania, przetwarzania i wymiany informacji	P6U_W	P6S_WK	P6S_WK
K_W10	zasady i regulacje dotyczące prawa autorskiego i samodzielnego pisania prac	P6U_W	P6S_WK	P6S_WK
K_W11	cele, organizację i funkcjonowanie instytucji związanych z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz zagadnienia	P6U_W	P6S_WG/ P6S_WK	P6S_WG/ P6S_WK

	konserwatorstwa i muzealnictwa archeologicznego			
K_W12	złożone uwarunkowania i aksjologiczny kontekst prowadzonych działań w zakresie archeologii, w tym ich uwarunkowania ekonomiczne, prawne i kulturowe	P6U_W	P6S_WK	P6S_WK
K_W13	metody, normy, procedury wykonywanych prac z zakresu archeologii oraz zasady bezpieczeństwa i higieny pracy	P6U_W	P6S_WG	P6S_WG
K_W14	sposoby popularyzacji archeologii i konieczność udostępniania jej osiągnięć oraz znaczenie dziedzictwa archeologicznego dla tradycji i rozwoju więzi wspólnotowych	P6U_W	P6S_WG/ P6S_WK	P6S_WG/ P6S_WK
	UMIĘTNOŚCI: ABSOLWENT POTRAFI	Kod składnika opisu	Kod składnik opisu	Kod składnik opisu
K_U01	samodzielnie pozyskiwać i innowacyjnie wykorzystywać wiedzę w rozwiązywaniu problemów z zakresu dziejów starożytnych i czasów wczesnohistorycznych oraz antropologii historycznej i fizycznej	P6U_U	P6S_UW	P6S_UW
K_U02	samodzielnie podejmować decyzje na podstawie krytycznej oceny posiadanej wiedzy i ponosić odpowiedzialność za skutki podejmowanych działań	P6U_U	P6S_UW	P6S_UW
K_U03	stosować w praktyce nabytą wiedzę	P6U_U	P6S_UW	P6S_UW
K_U04	właściwie rozumieć, analizować, interpretować omawiane zagadnienia z dziedziny archeologii, w celu określenia ich znaczenia, oddziaływania społecznego i miejsca w procesie historyczno-kulturowym	P6U_U	P6S_UK	P6S_UK
K_U05	identyfikować, analizować i interpretować źródła archeologiczne w aspekcie interakcji człowiek – środowisko	P6U_U	P6S_UW	P6S_UW
K_U06	zabezpieczyć w trakcie badań zabytki archeologiczne oraz skutecznie interweniować w	P6U_U	P6S_UW	P6S_UW

	przypadkach zagrożenia zniszczeniem substancji zabytkowej			
K_U07	brać udział w dyskusji, formułować i wyrażać własne poglądy używając nabytej wiedzy, fachowej terminologii i merytorycznych argumentów	P6U_U	P6S_UW/ P6S_UK	P6S_UW/ P6S_UK
K_U08	przygotowywać wystąpienia ustne i pisemne w oparciu o pozyskaną wiedzę praktyczną i teoretyczną w języku ojczystym i obcym, dotyczących zagadnień szczegółowych z wykorzystaniem ujęć teoretycznych oraz źródeł archeologicznych	P6U_U	P6S_UW/ P6S_UK	P6S_UW/ P6S_UK
K_U09	posługiwać się właściwymi technikami badawczymi i dokumentacyjnymi (archeologicznymi, geodezyjnymi, cyfrowymi) w badaniach terenowych	P6U_U	P6S_UW	P6S_UW
K_U10	posługiwać się technikami informatycznymi dla pozyskiwania, przetwarzania i przekazywania informacji, potrafi porozumiewać się przy użyciu różnych technik informacyjnych i komunikacyjnych ze specjalistami w zakresie studiowanej dyscypliny oraz innych nauk współpracujących w języku ojczystym i obcym	P6U_U	P6S_UW/ P6S_UK	P6S_UW/ P6S_UK
K_U11	planować, organizować i realizować prace indywidualną i w grupie przy rozwiązywaniu zagadnień i problemów szczegółowych	P6U_U	P6S_UO/ P6S_UU	P6S_UO/ P6S_UU
K_U12	planować i organizować własne uczenie się przez całe życie, a także posiada świadomość swojej wiedzy i konieczności jej ustawicznego pogłębiania oraz dokształcania się i rozwoju zawodowego	P6U_U	P6S_UU	P6S_UU
K_U13	stosować w praktyce zasady etyki zawodowej oraz przepisy z zakresu ochrony własności intelektualnej, prawa autorskiego	P6U_U	P6S_UW	P6S_UW
K_U14	ma umiejętności językowe w zakresie archeologii i dyscyplin	P6U_U	P6S_UW/ P6S_UK	P6S_UW/ P6S_UK

	pokrewnych, zgodnie z wymaganiami określonymi dla poziomu B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego			
	KOMPETENCJE SPOŁECZNE: ABSOLWENT JEST GOTÓW DO	Kod składnika opisu	Kod składnik opisu	Kod składnik opisu
K_K01	krytycznej oceny swojej wiedzy oraz samodzielnego jej pogłębiania	P6U_K	P6S_KK	P6S_KK
K_K02	aktywności w samodzielnym podejmowaniu odpowiedzialnych działań profesjonalnych w środowisku pracy i poza nim oraz jest świadomy konsekwencji, zagrożeń i ograniczeń wynikających z podejmowanych działań	P6U_K	P6S_KO/ P6S_KR	P6S_KO/ P6S_KR
K_K03	korzystania ze zdobytej wiedzy i umiejętności, jak i kompetencji językowej w celu realizacji powierzonych zadań	P6U_K	P6S_KK/ P6S_KR	P6S_KK/ P6S_KR
K_K04	poszanowania dziedzictwa archeologicznego, zarówno w sensie lokalnym jak i globalnym	P6U_K	P6S_KR/ P6S_KO	P6S_KR/ P6S_KO
K_K05	organizowania i uczestniczenia w różnorodnych przedsięwzięciach kulturalnych, brania udziału w dyskusji, prezentowania argumentów i szanowania poglądów drugiej strony	P6U_K	P6S_KK/ P6S_KR	P6S_KK/ P6S_KR
K_K06	współdziałania i pracy w grupie w celu realizacji wyznaczonego zadania lub projektu, działania w sposób przedsiębiorczy	P6U_K	P6S_KR	P6S_KR
K_K07	do odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, w tym przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych, także do dbania o dorobek i tradycje zdobytego zawodu	P6U_K	P6S_KR	P6S_KR
K_K08	ma świadomość znaczenia nauk humanistycznych dla utrzymania i rozwoju więzi społecznych na różnych poziomach	P6U_K	P6S_KR/ P6S_KO	P6S_KR/ P6S_KO

**Kierunkowe efekty uczenia się dla kierunku Archeologia
studia I stopnia – profil praktyczny**

dla naboru rozpoczynającego kształcenie począwszy od 1.X.2019 r.

Podstawa prawna: UCHWAŁA Nr XXIV – 28.29/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 26 czerwca 2019 r. w sprawie dostosowania programów studiów do wymagań ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz przyporządkowania do dyscyplin naukowych kierunków prowadzonych na Wydziale Humanistycznym rozpoczynających się od roku akademickiego 2019/2020, zał. nr 20 do Uchwały)

Nazwa kierunku: Archeologia.

Profil – praktyczny...³

Poziom studiów :pierwszego stopnia.⁴

Dziedzina wiodąca: nauki humanistyczne (93%), dziedziny poboczne: nauki ścisłe i przyrodnicze (7%)

dyscyplina naukowa wiodąca: archeologia (88%), dyscypliny poboczne: historia (5%), nauki o Ziemi i środowisku (5%), nauki biologiczne (2%)⁵

Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji - 6⁶

Symbole efektów kierunkowych	Kierunkowe efekty uczenia się	Odniesienie do uniwersalnych charakterystyk PRK ⁷	Odniesienie do charakterystyki drugiego stopnia PRK dla właściwego poziomu ⁸
1	2	3	4
	WIEDZA: ABSOLWENT ZNA I ROZUMIE	Kod składnika opisu	Kod składnik opisu
K_W01	w stopniu zaawansowanym fakty, teorie metody oraz najnowsze osiągnięcia i kierunki rozwoju nauk humanistycznych w kontekście współczesnej cywilizacji	P6U_W	P6S_WG

³ Wpisać właściwe: ogólnoakademicki lub praktyczny

⁴ Wpisać właściwe: pierwszego stopnia, drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie.

⁵ Wpisać zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych. Kierunek należy przyporządkować do co najmniej 1 dyscypliny. W przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny wskazuje się dyscyplinę wiodącą, w ramach której będzie uzyskiwana ponad połowa efektów uczenia (liczona wg. punktów ECTS). Należy wskazać % udział poszczególnych dziedzin i dyscyplin.

⁶ Wpisać właściwe: studia pierwszego stopnia – poziom 6, studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie – poziom 7.

⁷ Należy odnieść się do właściwego poziom PRK 6-8 zgodnie z załącznikiem do ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

⁸ Odniesienie do charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6-8 Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6-8 Polskiej Ramy Kwalifikacji. W przypadku studiów inżynierskich powinny uwzględniać również możliwość uzyskania wszystkich kompetencji inżynierskich, o których mowa w cz. III rozporządzenia. Efekty uczenia się dla kierunków z dziedziny sztuki powinny zawierać odniesienia również do cz. II rozporządzenia.

K_W02	główne zagadnienia i różnorodne kierunki rozwoju archeologii oraz nauk współpracujących: biologicznych i ścisłych, nauk o ziemi	P6U_W	P6S_WG
K_W03	interdyscyplinarny charakter archeologii oraz możliwości i pożytki ze współpracy z naukami humanistycznymi, ścisłymi i przyrodniczymi	P6U_W	P6S_WG/ P6S_WK
K_W04	w zaawansowanym stopniu fakty, procesy i prawidłowości rozwoju kultury ludzkiej w pradziejach i okresie wczesnohistorycznym na ziemiach polskich na tle Starego Świata oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi	P6U_W	P6S_WG
K_W05	podstawy teoretyczne, terminologię i pojęcia z zakresu archeologii a także innych dyscyplin nauk humanistycznych i współpracujących (ścisłych i przyrodniczych)	P6U_W	P6S_WG
K_W06	problematykę pochodzenia i rozwoju rodzaju ludzkiego, metody wieloaspektowej analizy szczątków ludzkich, terminologię antropologiczną	P6U_W	P6S_WG
K_W07	metodykę pozyskiwania i dokumentowania źródeł archeologicznych w trakcie badań terenowych, przy zastosowaniu różnych technik badawczych; zasady bezpieczeństwa i higieny pracy; metody identyfikacji kulturowo-chronologicznej źródeł archeologicznych, ich analizy i interpretacji w kontekście interakcji człowiek-środowisko	P6U_W	P6S_WG
K_W08	techniki pracy naukowej w archeologii oraz metodykę konstruowania prac pisemnych, w tym dyplomowych oraz zasady tworzenia różnych rodzajów wypowiedzi ustnych z wykorzystaniem informatycznych metod pozyskiwania, przetwarzania i wymiany informacji; zasady i regulacje dotyczące prawa autorskiego i samodzielnego pisania prac	P6U_W	P6S_WG P6S_WK
K_W09	cele, organizację i funkcjonowanie instytucji związanych z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz zagadnienia konserwatorstwa i muzealnictwa archeologicznego; sposoby popularyzacji archeologii i konieczność udostępniania jej osiągnięć oraz znaczenie dziedzictwa archeologicznego dla tradycji i rozwoju więzi wspólnotowych	P6U_W	P6S_WG/ P6S_WK
K_W10	złożone uwarunkowania prawno-kulturowe prowadzonych działań w zakresie archeologii, oraz zasady tworzenia i rozwoju różnych form przedsiębiorczości	P6U_W	P6S_WK
UMIĘTNOŚCI: ABSOLWENT POTRAFI		Kod składnika	Kod składnik

		opisu	opisu
K_U01	samodzielnie pozyskiwać i innowacyjnie wykorzystywać wiedzę w rozwiązywaniu problemów z zakresu dziejów starożytnych i czasów wczesnohistorycznych oraz antropologii historycznej i fizycznej oraz określać ich znaczenie, oddziaływanie społeczne i miejsce w procesie historyczno-kulturowym	P6U_U	P6S_UW
K_U02	stosować w praktyce nabytą wiedzę, samodzielnie formułować problemy, analizować je i wyciągać wnioski oraz podejmować decyzje i ponosić odpowiedzialność za skutki swoich działań	P6U_U	P6S_UW
K_U03	zabezpieczyć w trakcie badań zabytki archeologiczne oraz skutecznie interweniować w przypadkach zagrożenia zniszczeniem substancji zabytkowej	P6U_U	P6S_UW
K_U04	posługiwać się właściwymi technikami badawczymi i dokumentacyjnymi (archeologicznymi, geodezyjnymi, cyfrowymi) w badaniach terenowych	P6U_U	P6S_UW
K_U05	stosować w praktyce zasady etyki zawodowej oraz przepisy z zakresu ochrony własności intelektualnej, prawa autorskiego	P6U_U	P6S_UW
K_U06	w ramach upowszechniania wiedzy przygotowywać wystąpienia ustne i pisemne dotyczące zagadnień szczegółowych z wykorzystaniem ujęć teoretycznych oraz źródeł archeologicznych; brać udział w dyskusji, formułować i wyrażać własne poglądy używając fachowej terminologii i merytorycznych argumentów	P6U_U	P6S_UK
K_U07	ma umiejętności językowe w zakresie archeologii i dyscyplin pokrewnych, zgodnie z wymaganiami określonymi dla poziomu B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego	P6U_U	P6S_UK
K_U08	posługiwać się zaawansowanymi technikami informatycznymi dla pozyskiwania, przetwarzania i przekazywania informacji oraz porozumiewać się przy ich pomocy ze specjalistami w zakresie studiowanej dyscypliny a także innych nauk współpracujących	P6U_U	P6S_UK
K_U09	planować, organizować i realizować pracę indywidualną oraz współdziałać w grupie przy rozwiązywaniu zagadnień i problemów szczegółowych oraz o charakterze interdyscyplinarnym	P6U_U	P6S_UO
K_U10	planować i realizować własne uczenie się przez całe życie w celu ustawicznego pogłębiania oraz doksztalcania się i rozwoju zawodowego	P6U_U	P6S_UU
KOMPETENCJE SPOŁECZNE: ABSOLWENT JEST		Kod składnika	Kod składnik

	GOTÓW DO	opisu	opisu
K_K01	uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych, zasięgania opinii ekspertów oraz krytycznej oceny swojej wiedzy i samodzielnego jej pogłębiania	P6U_K	P6S_KK
K_K02	aktywności w samodzielnym podejmowaniu odpowiedzialnych działań profesjonalnych w środowisku pracy i poza nim oraz jest świadomy konsekwencji, zagrożeń i ograniczeń wynikających z podejmowanych działań	P6U_K	P6S_KK
K_K03	korzystania ze zdobytej wiedzy i umiejętności, jak i kompetencji językowej w celu rozwiązywania problemów poznawczych i praktycznych	P6U_K	P6S_KK
K_K04	poszanowania dziedzictwa archeologicznego, zarówno w sensie lokalnym jak i globalnym	P6U_K	P6S_KO
K_K05	organizowania i uczestniczenia w różnorodnych przedsięwzięciach kulturalnych, i, prezentowania argumentów i szanowania poglądów drugiej strony; ma świadomość znaczenia nauk humanistycznych dla utrzymania i rozwoju więzi społecznych na różnych poziomach	P6U_K	P6S_KO
K_K06	współdziałania i pracy w grupie w celu realizacji wyznaczonego zadania lub projektu, działania w sposób przedsiębiorczy	P6U_K	P6S_KR
K_K07	do odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, w tym przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych, także do dbania o dorobek i tradycje zdobytego zawodu	P6U_K	P6S_KR

Skład zespołu przygotowującego raport samooceny

Imię i nazwisko	Tytuł lub stopień naukowy/stanowisko/funkcja pełniona w uczelni
Piotr Łuczkiwicz	Dr hab./prof. UMCS/dyrektor Instytutu Archeologii UMCS
Marcin Szeliga	Dr/zastępca dyrektora Instytutu Archeologii UMCS
Tomasz Dzieńkowski	Dr/adiunkt
Andrzej Kokowski	Prof. dr hab.
Anna Zakościelna	Dr hab./prof. UMCS
Barbara Niezabitowska-Wiśniewska	Dr/adiunkt

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów	2
Skład zespołu przygotowującego raport samooceny	11
Wskazówki ogólne do raportu samooceny	13
Prezentacja uczelni	14
Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu praktycznym	15
Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się	15
Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się	22
Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie	30
Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry	35
Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie	41
Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku	44
Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku	47
Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia	53
Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach	56
Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów	58
Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów	63
Część III. Załączniki	67
Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów	75
Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających	79

Wskazówki ogólne do raportu samooceny

Raport samooceny przygotowywany przez uczelnię jest jednym z podstawowych źródeł informacji wykorzystywanych przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w procesie oceny programowej. Jego głównym celem jest prezentacja koncepcji i programu studiów, uwarunkowań jego realizacji oraz miejsca i roli kształcenia w otoczeniu społecznym i gospodarczym, w odniesieniu **do szczegółowych kryteriów oceny programowej i standardów jakości kształcenia** określonych w załączniku do Statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej, a także refleksja nad stopniem spełnienia tych kryteriów.

Istotnymi cechami raportu samooceny jest analityczne i autorefleksyjne podejście do prezentowanych w nim treści oraz poparcie przedstawianych w raporcie aspektów programu studiów i jego realizacji specyficznymi przykładami stosowanych rozwiązań, ze szczególnym uwzględnieniem wyróżniających je cech oraz dobrych praktyk. Raport powinien być zwięzły, w części I jego objętość nie powinna przekraczać 40 000 znaków.

We wzorze raportu samooceny zawarte zostały wskazówki mówiące o tym, co warto rozważyć i do czego odnieść się w raporcie. Zwrócono w nich uwagę na te elementy, odpowiadające szczegółowym kryteriom oceny programowej i przyjętym standardom jakości, do których odniesienie się umożliwi dokonanie pełnej samooceny, a następnie przeprowadzenie rzetelnej oceny przez zespół oceniający PKA.

Wskazówek tych nie należy traktować jako obligatoryjnych dla uczelni przygotowującej raport samooceny. Uczelnia w samoocenie każdego kryterium ma prawo w pełni autonomicznie przedstawiać kluczowe czynniki uwiarygadniające jego spełnienie. Wyłącznym celem wskazówek jest pomoc w zrozumieniu istoty każdego z kryteriów, wskazanie informacji najważniejszych dla procesu oceny oraz zainspirowanie do formułowania pytań, na które warto poszukiwać odpowiedzi w procesie samooceny i opracowywania raportu, a także w celu doskonalenia jakości kształcenia na ocenianym kierunku.

Należy pamiętać, że zgodnie z § 17 ust. 3 statutu PKA z dnia 13 grudnia 2018 r., Uczelnia powinna opublikować raport samooceny na swej stronie internetowej przed wizytacją zespołu oceniającego.

Prezentacja uczelni

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie jest największą uczelnią publiczną po wschodniej stronie Wisły, z wszechstronną ofertą edukacyjną i bogatym doświadczeniem (ponad 241 tys. absolwentów; 80 kierunków, blisko 250 specjalności), prowadzącą kształcenie na 11 Wydziałach, oraz Wydziale Zamiejscowym w Puławach. UMCS utrzymuje aktywne kontakty z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, współpracuje również z wieloma instytucjami kultury, władzami samorządowymi i przedsiębiorcami.

W 2017 r. UMCS otrzymał Logo *HR Excellence in Research* przyznawane przez Komisję Europejską. Uczelnia zdobyła także wyróżnienia: „Uczelnia Liderów”, „Aurea Praxis”, „Dobra Uczelnia – Dobra Praca”, „Najbardziej innowacyjna i kreatywna uczelnia w Polsce w tworzeniu perspektyw zawodowych”. Według raportu „Studenci zagraniczni w Polsce 2017” Fundacji Edukacyjnej Perspektywy UMCS znalazł się na 1. miejscu w Polsce w kategorii „umiędzynarodowienie uniwersytetów”, w tym 1. miejsce w kategorii uczelni publicznych kształcących studentów z Ukrainy.

UMCS spośród innych uczelni wyróżnia unikatowy, zlokalizowany w centrum miasta własny kampus studencki, na który składają się: budynki dydaktyczne, kluby, obiekty sportowe i kulturalne, jak również stołówka akademicka „Trójka”. Studenckie życie kulturalne toczy się wokół Akademickiego Centrum Kultury Chatka Żaka oraz Inkubatora Medialno-Artystycznego. Funkcjonują tam nowatorskie media uniwersyteckie o charakterze informacyjno-edukacyjnym: Akademickie Radio Centrum oraz Telewizja Akademicka TV UMCS.

Wydział Humanistyczny, w ramach którego prowadzony jest kierunek Archeologia, oferuje ponad 20 kierunków pierwszego i drugiego stopnia. Do atutów Wydziału należy znakomita kadra, nowoczesna infrastruktura, oferta przedmiotów w językach obcych, program Erasmus+ umożliwiający studentom realizację kształcenia na ponad 50 uniwersytetach w całej Europie, bogata oferta staży, różnorodne wydarzenia naukowo-kulturalne.

Instytut Archeologii dysponuje wysokiej jakości kadrami badawczo-dydaktyczną i dobrym zapleczem naukowo-badawczym. Dzięki temu stale poszerzana jest oferta dydaktyczna, obejmująca studia stacjonarne I i II stopnia (z dwoma specjalizacjami). Aktualnie Instytut przygotowuje dokumenty do wniosku o uzyskanie uprawnień do nadawania stopnia doktora.

Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu praktycznym

Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się

Koncepcja kształcenia na Wydziale Humanistycznym oraz Instytucie Archeologii (dalej: IA) wpisuje się całościowo w misję UMCS i strategię Wydziału Humanistycznego, którą jest przede wszystkim kształcenie na wysokim poziomie, działalność badawcza, a także promocja regionu i kraju, w tym też za granicą oraz promowanie postaw tolerancyjnych, otwartych i nastawionych na pluralizm kulturowy. Nabyta wiedza dotycząca archeologii, pradziejów i dziedzictwa kulturowego, oparta o nowoczesny warsztat metodyczny i metodologiczny, skorelowana z szerokim spektrum nauk „wspierających” archeologię: przyrodniczych, ścisłych, społecznych (antropologii, socjologii), gwarantuje absolwentom dobre przygotowanie praktyczne do pracy w terenie (np. w firmach archeologicznych), w instytucjach kultury (muzeach), prowadzenia własnej działalności gospodarczej bądź też (po studiach II stopnia) realizowania kariery naukowej na uniwersytetach i w jednostkach badawczych. Wiedza, umiejętności i nabyte kompetencje (odzwierciedlone w efektach uczenia się) zapewniają kompetentne podejście do wieloaspektowości współczesnej archeologii, połączone z przyjęciem odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego i wrażliwością na różnorodność kulturową.

Koncepcja i cele kształcenia na kierunku archeologia dokładnie odpowiadają specyfice dyscypliny naukowej archeologia. Program kształcenia jest ściśle powiązany z właściwymi dla dyscypliny obszarami działalności zawodowej i naukowo-badawczej:

- najstarsze dzieje człowieka, pojawienie się pierwszych społeczności ludzkich w Europie i na ziemiach Polski
- Polska i Europa w epoce brązu i w początkach epoki żelaza (tworzenie się ponadregionalnych wspólnot, początki metalurgii, przemiany struktur społecznych)
- Europa czasu wielkich grup etnicznych (Celtowie, Germanie i wschodnioeuropejsko-azjatyckie plemiona koczownicze; kontakty ludów barbarzyńskich/mieszkańców *Barbaricum* z Imperium Rzymskim)
- archeologia prowincjonalnorzymska, życie codzienne w prowincjach rzymskich
- wczesne średniowiecze, słowiańskie struktury plemienne, kształtowanie się państwowości polskiej (ze szczególnym uwzględnieniem problematyki polsko-ruskiego pogranicza)
- archeologia funeralna (rekonstrukcje świata wierzeń dawnych przez pryzmat ich materialnego odzwierciedlenia – obrzędowości pogrzebowej)
- archeologia współczesna, (badana w IA skupiają się przede wszystkim w aspekcie badań pól bitewnych z czasów I Wojny Światowej)
- metodyka i metodologia archeologii
- muzealnictwo i ochrona zabytków
- ochrona dziedzictwa kulturowego i zachowanie pamięci o nim

Program studiów I-go stopnia odzwierciedla kompetencje merytoryczne pracowników IA, zapewnia zdobycie przez studentów wiedzy, kompetencji i umiejętności w zakresie dyscypliny naukowej archeologia, w tym też kompetencji tzw. „miękkich”, niezwykle ważnych i pożądanых na rynku pracy, niezbędnych do sprawnego funkcjonowania w życiu zawodowym, w pełni uwzględnia

postęp w obszarach działalności zawodowej właściwych dla kierunku i jest zorientowany na potrzeby otoczenia społeczno-gospodarczego i zawodowego rynku pracy.

Program jest zorientowany na dziedzictwo kulturowe Lubelszczyzny, Polski i Europy Środkowej, dostarcza wiedzy o dawnych społecznościach, sięgając w ramach tzw. archeologii współczesnej aż po wiek XX. Studia na kierunku archeologia odpowiadają też na aktualne potrzeby rynku pracy, szczególnie w odniesieniu do instytucji kultury, ochrony dziedzictwa kulturowego, muzealnictwa, w tym też firm prywatnych, realizujących zadania związane z licznymi w Polsce przeobrażeniami gospodarczymi, dużymi inwestycjami drogowymi i rozwojem infrastruktury kraju. Uczą także wykorzystywania nowych technologii w pracy oraz promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Studenci I roku studiów I stopnia, w związku z modyfikacjami programów studiów związanych z przepisami prawnymi, realizują zajęcia zgodnie z planami obowiązującymi od roku akad. 2019/2020, natomiast studenci pozostałych roczników – zgodnie z poprzednio obowiązującymi planami.

Program kształcenia na kierunku Archeologia (studia stacjonarne I stopnia) obejmuje następujące moduły tematyczne:

I. Moduł treści (przedmiotów) podstawowych (w bloku modułów obowiązkowych): propedeutika archeologii; archeologia Polski (zarys); metodyka badań archeologicznych; technika pracy naukowej w archeologii; antropologia fizyczna; archeologia środowiska; podstawy geomorfologii; archeologia w przestrzeni cyfrowej (GIS - *Geographic Information System*); elementy statystyki; techniki informatyczne. Wymienione przedmioty gwarantują realizację efektów uczenia się odnoszących się m.in. do wiedzy wspomagającej warsztat archeologa oraz znajomości metodologii. Nacisk położony jest na uzyskanie przez studentów praktycznej wiedzy z zakresu antropologii fizycznej, przygotowującej w przyszłości do uczestnictwa lub samodzielnego prowadzenia badań wykopaliskowych. Moduł w dużej części nastawiony na zdobycie przez studentów wiedzy i umiejętności praktycznych, jest prowadzony przez specjalistów z doświadczeniem praktycznym z innych wydziałów UMCS.

II. Moduł kierunkowy (w bloku modułów obowiązkowych): obejmuje on trzy obszerne bloki tematyczne – 1) źródłoznawstwo archeologiczne (przedmiot o charakterze praktycznym, realizowany przez 5 semestrów, obejmujący okres od epoki kamienia po średniowiecze i okres nowożytny); 2) archeologia powszechna (przedmiot realizowany przez 5 semestrów, obejmujący następujące moduły: początki kultury ludzkiej oraz domestykacja roślin i zwierząt [paleolit, mezolit, neolit – semestr 2]); początki metalurgii miedzi, epoka brązu i wczesnego żelaza [sem. 3]; okres lateński, rzymski i wędrówek ludów – świat Celtów, Germanów i Rzymian [sem. 4]; wczesne średniowiecze i średniowiecze, okres nowożytny [sem. 5]; 3) archeologia ratownicza.

Moduły realizują efekty uczenia się dotyczące praktycznej wiedzy archeologicznej w aspektach poszczególnych epok w dziejach. Przedmiot archeologia ratownicza daje studentom praktyczną wiedzę i umiejętności potrzebne do pracy w specyficznym świecie archeologii „inwestycyjnej” – szerokopłaszczyznowych badań prowadzonych na trasach dużych inwestycji drogowych i budowlanych, różniących się pod względem metodyki i dokumentacji od tradycyjnych badań archeologicznych. W dużej części prowadzony jest on przez specjalistów z zewnątrz, z prywatnych firm archeologicznych prowadzących taką działalność.

III. Moduł konserwatorsko-muzealny, wyposaża studentów w wiedzę i umiejętności praktyczne z zakresu: muzealnictwo i ochrona zabytków; konserwacja i dokumentacja zabytków archeologicznych; prawo i zarządzanie w archeologii; promocja dziedzictwa archeologicznego regionu.

IV. Moduł kształcenia ogólnego: obejmujący przedmioty: historia starożytna; archeologia śródziemnomorska (zajęcia prowadzone w języku angielskim); historia średniowieczna Polski; język łaciński; metodologia nauk humanistyczno-społecznych; ochrona własności intelektualnej; wychowanie fizyczne, zapewnia studentom komplementarną wiedzę ze zdobywaną wiedzą specjalistyczną/archeologiczną, kształtującą poszanowanie własności intelektualnej.

V. Blok przedmiotów do wyboru: oprócz języka obcego obejmuje seminarium licencjackie oraz bogatą ofertę zróżnicowanych tematycznie konwersatoriów, powiązanych z aktualnie prowadzonymi badaniami i tendencjami współczesnej archeologii, zorientowanych na rozwój praktycznych umiejętności studentów (m.in. krzemień - stal epoki kamienia, kultura duchowa, obrzędowość pogrzebowa w pradziejach, Celtowie, Germanie, Rzymianie - wspólna Europa, elity społeczne i symbolika władzy, archeologia słowiańskich grodów, zabytki archeologiczne jako elementy krajobrazu kulturowego: rezerваты i muzea archeologiczne, problemy archeologii czasów współczesnych).

Studenci obowiązkowo uczestniczą w zajęciach ogólnouniwersyteckich lub na innym kierunku studiów, oferowanych przez Wydział i Uniwersytet (oferta wykładów ogólnouniwersyteckich, również w języku angielskim, ogłaszana przed rozpoczęciem semestru).

Program studiów I stopnia obejmuje praktyki w formie terenowych badań wykopaliskowych oraz terenowych badań inwentaryzacyjnych, w wymiarze: 324 godziny badań wykopaliskowych⁹ oraz 360 godzin praktyk w formie badań inwentaryzacyjnych (5 razy po 72 godz./semestr). Zajęcia te znakomicie przygotowują studentów do pracy w terenie, a potem, po wypełnieniu norm wynikających z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o Ochronie Zabytków i opiece nad zabytkami (12 miesięcy praktyki w terenie¹⁰), do samodzielnego i w pełni profesjonalnego prowadzenia różnych rodzajów badań archeologicznych.

Program studiów na kierunku archeologia prowadzony jest zgodnie z kompetencjami i specjalnością naukową pracowników badawczo-dydaktycznych IA (*vide zał. 2.4*), w uzasadnionych przypadkach przy wsparciu specjalistów zewnętrznych (przykładowo, przedmiot archeologia ratownicza współprowadzą mgr P. Pachulski i dr D. Żychliński, właściciele firmy Archeologiczna Pracownia Badawcza THOR, jednej z większych firm archeologicznych w Polsce zajmujących się m. in. wykopaliskami na wielkich inwestycjach drogowych; przedmiot „metodyka archeologii miejskiej” - dr R. Niedźwiadek, właściciel firmy „Archee”, specjalizujący się w ratowniczych badaniach miejskich). Zajęcia z grupy nauk ścisłych i przyrodniczych, współpracujących z archeologią, niezbędnych dla opanowania interdyscyplinarnego warsztatu naukowego archeologa, prowadzą specjaliści z innych Wydziałów UMCS (archeologia w przestrzeni cyfrowej (GIS) – dr B. Hołub; geomorfologia - dr J. Reder; petrografia - dr M. Huber, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej; antropologia fizyczna - dr M. Niedźwiedź; archeozoologia - prof. dr hab. A. Gawron Wydział Biologii i Biotechnologii; zajęcia z numizmatyki i z historii starożytnej - dr hab. I. Łuć z Instytutu Historii WH).

⁹ Przed 01.10.2019 r.: realizowane 2 razy po 144 godz. (4 tygodnie), od lipca do września. Od r. akad. 2019/2020 ilość godzin praktyk/terenowych badań wykopaliskowych na I roku studiów I stopnia została zwiększona ze 144 do 180 (*vide zał. 2.1*).

¹⁰ Praktyki realizowane na studiach są zaliczane do tego 12-miesięcznego okresu.

Koncepcja i cele kształcenia są dopasowane do potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego i wynikają z wieloletniej współpracy z instytucjami i organizacjami z tego otoczenia. Wydział i IA UMCS współdziała z lokalnymi placówkami kulturalnymi i muzealnymi; współpraca dotyczy także wielu urzędów gminy i starostw powiatowych na Lubelszczyźnie (np. starostwo powiatowe w Hrubieszowie oraz urząd gminy Leśniowice) z którymi są realizowane lub wdrażane liczne projekty z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, w których aktywnie uczestniczą też studenci archeologii (patrz **zał. 13:c, 15:d**). Dzięki temu absolwenci są przygotowani do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy.

Dzięki prowadzonej współpracy Wydział jest zorientowany w bieżących pracach merytorycznych (oraz potrzebach kadrowych) instytucji z otoczenia społeczno-gospodarczego, co znajduje oddźwięk w uaktualnianiu problematyki odpowiednich zajęć na kierunku archeologia, oraz kreowaniu wspólnych projektów.

Archeologia (studia pierwszego stopnia) jest kierunkiem studiów przygotowującym i wyposażającym absolwenta w praktyczną wiedzę, umiejętności i kompetencje do wykonywania zawodu archeologa (zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), poprzez zapewnienie mu wiedzy o pradziejach i czasach wczesnohistorycznych Polski na tle ogółouropejskim; o metodach badań naukowych, terenowych i technikach dokumentacji w archeologii, oraz o roli i możliwościach wybranych nauk ścisłych i przyrodniczych „wspomagających” archeologię. W programie studiów znajdują się m.in. przedmioty takie jak: archeologia Polski, archeologia powszechna (z podziałem na poszczególne epoki), źródłoznawstwo archeologiczne (z podziałem na poszczególne epoki), konwersatoria, seminaria, muzealnictwo i ochrona zabytków, antropologia fizyczna, archeologia ratownicza, różnorodne badania terenowe.

Sylwetka absolwenta - po ukończeniu studiów I stopnia absolwent archeologii na UMCS:

- posiada ogólne przygotowanie humanistyczne;
- posiada ogólną wiedzę zawodową z zakresu archeologii i pradziejów;
- posiada wiedzę o specyfice przedmiotowej, metodycznej i metodologicznej archeologii;
- jest w pełni przygotowany do prowadzenia badań terenowych i samodzielnego opracowywania ich wyników;
- jest w stanie samodzielnie analizować źródła archeologiczne (i wstępnie antropologiczne).

Możliwości zatrudnienia:

Absolwent tego kierunku (po I stopniu studiów) jest przygotowany do podjęcia pracy m.in. w:

- firmach archeologicznych lub prowadzić własną działalność,
- placówkach muzealnych i kulturalnych,
- urzędach konserwatorskich i ochrony zabytków.

Archeologię na UMCS, oprócz aspektu praktycznego, wyróżnia także fakt aktywnego włączania studentów do prac naukowo-badawczych realizowanych w IA, poprzez różne formy (i zakres) uczestnictwa w grantach oraz aktualnych badaniach poszczególnych pracowników, oraz wspólne z pracownikami lub samodzielne publikacje wyników prac (szerzej na ten temat w opisie kryterium 8; por. **zał. 15:a-d**).

Duże znaczenie dla jakości prowadzonych studiów ma interdyscyplinarność kadry: proces kształcenia realizują specjaliści z różnych dziedzin archeologii, wspomagani z przez specjalistów z innych dyscyplin naukowych (historia, nauki biologiczne, nauki o Ziemi i środowisku, nauki socjologiczne, nauki o kulturze i religii), oraz przez interesariuszy zewnętrznych (pracowników/właścicieli prywatnych firmy archeologicznych). W efekcie zyskujemy obraz programu i kształcenia wyspecjalizowanego w stronę archeologii, obejmującego także kształcenie ogólnohumanistyczne, jednak z dużym naciskiem na interdyscyplinarność i współudział innych nauk, „wspomagających” warsztat nowoczesnego archeologa. W rezultacie studenci tak zaprogramowanej archeologii otrzymują szeroką wiedzę z różnych dziedzin nauki i sfer kultury, są też – na podstawie nabytych umiejętności – znakomicie przygotowani do pracy w terenie oraz w instytucjach muzealnych i zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego.

Efekty uczenia się przewidziane dla kierunku archeologia są w pełni zgodne z koncepcją kształcenia zakładającą zapewnienie absolwentowi wiedzy na temat dyscypliny, jaką jest archeologia (teorii, metodologii, zaplecza pojęciowego, aspektów praktycznych), przy wykorzystaniu współczesnych technologii informacyjnych, a także jej roli i znaczenia w dziedzinie nauk humanistycznych oraz ochrony dziedzictwa kulturowego. Po nabyciu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych związanych z modułami podstawowymi, kierunkowymi i konserwatorsko-muzealnym, a także umiejętności praktycznych niezbędnych do pracy w terenie, student samodzielnie dokonuje wyboru specjalności, co determinuje przyrost wiedzy i nabycie kolejnych umiejętności. Program studiów skonstruowany jest w taki sposób, aby wiedza ogólna poprzedzała wiedzę szczegółową, dostosowaną do poziomu studiów. Program mieści się w ramach dyscypliny archeologia jako zdecydowanie dominującej: w przypadku studiów I stopnia (o profilu praktycznym) w 88% (12% efektów odnosi się do historii, nauk o ziemi i środowisku oraz nauk biologicznych).

Studia I stopnia, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 14.11.2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6-8 Polskiej Ramy Kwalifikacji, mają dostarczać wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, które następnie są rozwijane i udoskonalane na stopniu II. W pełni uwzględnione zostało to zalecenie przy konstruowaniu efektów uczenia się, stąd absolwent archeologii I stopnia np. „zna i rozumie w stopniu zaawansowanym główne zagadnienia i różnorodne kierunki rozwoju archeologii oraz nauk pokrewnych” (K_W02), natomiast na II stopniu „w stopniu pogłębianym specyfikę przedmiotową i metodologiczną (fakty, teorie, metody) archeologii, nauk humanistycznych i innych współpracujących z archeologią, zna terminologię związaną ze wskazanymi obszarami wiedzy” (K_W01) etc. Wszelkie inne charakterystyki drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 i 7 również znalazły swe odzwierciedlenie w sformułowanych dla studiów I stopnia efektach.

*Kluczowe kierunkowe efekty kształcenia obowiązujące dla cykli kształcenia rozpoczętych przed
1.X.2019 r. dla kierunku archeologia (studia I stopnia)*

Najważniejsze kierunkowe efekty kształcenia dotyczą aspektów praktycznych: zważywszy na specyfikę zwodu archeologa i niezbędne umiejętności pracy w terenie – co jest też niezwykle istotne w kontekście perspektyw zawodowych – niezbędna jest wiedza na temat metodyki pozyskiwania i dokumentowania źródeł archeologicznych w trakcie badań terenowych (przy zastosowaniu różnych

technik badawczych) oraz metod ich identyfikacji kulturowo-chronologicznej, analizy i interpretacji (K_W07), jak również metod, norm i procedur wykonywanych prac z zakresu archeologii oraz zasady bezpieczeństwa i higieny pracy (K_W13). Dla perspektyw zawodowych równie istotnymi efektami kształcenia jest wiedza na temat celów, organizacji i funkcjonowania instytucji związanych z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego, w tym zagadnień konserwatorstwa i muzealnictwa archeologicznego (K_W11), jak też i sposobów popularyzacji archeologii, udostępniania jej osiągnięć oraz znaczenia dziedzictwa archeologicznego dla tradycji i rozwoju więzi wspólnotowych (K_W14). Student podczas studiów musi też oczywiście nabyć wiedzę odnośnie technik pracy naukowej w archeologii, metodyki konstruowania prac pisemnych oraz tworzenia wypowiedzi ustnych, oczywiście z wykorzystaniem informatycznych metod pozyskiwania, przetwarzania i wymiany informacji (K_W09), a także zasad i regulacji dotyczących prawa autorskiego i samodzielnego pisanie prac (K_W10) – te dwa efekty również mają kluczowe znaczenie w kontekście przyszłych perspektyw zawodowych. Zarówno w przyszłej pracy terenowej jak i w razie podjęcia pracy w instytucjach kultury, ważnym czynnikiem będzie także wiedza odnośnie złożonych uwarunkowań i aksjologicznego kontekstu prowadzonych działań w zakresie archeologii, w tym ich uwarunkowań ekonomicznych, prawnych i kulturowych (K_W12). Równie istotna jest wiedza odnośnie interdyscyplinarnego charakteru archeologii oraz możliwości i pożytków ze współpracy z naukami humanistycznymi, ścisłymi i przyrodniczymi (K_W03); wiedza o głównych zagadnieniach i różnorodnych kierunkach rozwoju archeologii oraz nauk pokrewnych (K_W02), oraz najnowszych osiągnięciach i kierunkach w rozwoju nauk humanistycznych w kontekście dylematów współczesnej cywilizacji (K_W01). Równie ważna jest wiedza dotycząca faktów, zjawisk kulturowych i prawidłowości rozwoju kultury ludzkiej w pradziejach i okresie wczesnohistorycznym na ziemiach polskich na tle Starego Świata oraz teorii wyjaśniających złożone zależności między nimi (K_W04), a także wiedza odnośnie interakcji człowiek-środowisko w pradziejach i okresie wczesnohistorycznym (K_W08). Interdyscyplinarny charakter nowoczesnej archeologii, w której niezbędne jest współdziałanie z innymi dziedzinami wiedzy (głównie z zakresu nauk biologicznych – np. antropologia), ale też i ścisłych oraz nauk o ziemi, wymaga dostarczenia wiedzy odnośnie podstaw teoretycznych, terminologii i pojęć z zakresu archeologii, a także nauk humanistycznych i współpracujących (K_W05), oraz metod wieloaspektowej analizy szczątków ludzkich i terminologii antropologicznej (K_W06).

Odnośnie do efektów kształcenia w zakresie umiejętności, absolwent kierunku archeologia powinien sprawnie samodzielnie pozyskiwać i innowacyjnie wykorzystywać wiedzę w rozwiązywaniu problemów z zakresu dziejów starożytnych i czasów wczesnohistorycznych oraz antropologii historycznej i fizycznej (K_U01, K_U04, K_U05), samodzielnie podejmować decyzje na podstawie krytycznej oceny posiadanej wiedzy i ponosić odpowiedzialność za skutki podejmowanych działań (K_U02) oraz przede wszystkim z pożytkiem stosować w praktyce nabytą wiedzę (K_U03), z poszanowaniem zasad etyki zawodowej, zasad ochrony własności intelektualnej i prawa autorskiego (K_U13). Równie istotna jest umiejętność sprawnego posługiwania się technikami informatycznymi dla pozyskiwania, przetwarzania i przekazywania informacji, oraz umiejętność porozumiewania się przy użyciu różnych technik informacyjnych i komunikacyjnych ze specjalistami w zakresie studiowanej dyscypliny oraz innych nauk współpracujących (K_U10). W tym kontekście istotnym efektem kształcenia jest także umiejętność dyskusowania, formułowania i wyrażania poglądów używając nabytej wiedzy, fachowej terminologii i merytorycznych argumentów (K_U07), jak również oparta na tych samych źródłach umiejętność przygotowywania form pisemnych (K_U08), także w językach obcych, na poziomie B2 (K_U14). W kontekście pracy w terenie niezwykle istotne są umiejętności posługiwania się właściwymi technikami badawczymi i dokumentacyjnymi

(archeologicznymi, geodezyjnymi, cyfrowymi) (K_U09), oraz umiejętność zabezpieczenia w trakcie badań zabytków oraz skutecznej interwencji w przypadkach zagrożenia zniszczeniem substancji zabytkowej (K_U06). To ostatnie odnosi się także do ewentualnej pracy w instytucjach konserwatorskich (sieć Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków wraz z ekspozyturami terenowymi). Niezbędną – i to nie tylko dla pracy w terenie – jest umiejętność planowania, organizacji a potem realizacji pracy indywidualnej i grupowej przy rozwiązywaniu zagadnień i problemów szczegółowych (K_U11), a także świadomość konieczności ustawicznego dokształcania się i rozwoju zawodowego (K_U12).

Właśnie gotowość do nieustanej edukacji i współdziałania w grupie jest zasadniczą kompetencją (K_K01, K_K06) odnośnie efektów kształcenia w zakresie kompetencji społecznych. Z punktu widzenia wykonywanego w przyszłości zawodu kluczową kompetencją jest też gotowość do odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych (w tym przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych) (K_K07), jak również gotowość do aktywności i samodzielnego podejmowania odpowiedzialnych działań profesjonalnych (K_K02), oraz korzystania ze zdobytej wiedzy i umiejętności (i kompetencji językowych) w celu realizacji zadań (K_K03), m. in. w celu organizowania i uczestniczenia w różnorodnych przedsięwzięciach kulturalnych (K_K05). Bardzo istotnymi kompetencjami społecznymi są wreszcie świadomość odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego (K_K04), oraz świadomość znaczenia nauk humanistycznych dla utrzymania i rozwoju więzi społecznych (K_K08).

*Kluczowe kierunkowe efekty uczenia się dla naboru rozpoczynającego kształcenie począwszy od
1.X.2019 r. dla kierunku archeologia (studia I stopnia)*

Do najistotniejszych kierunkowych efektów uczenia się odnośnie do wiedzy, w powiązaniu z przyszłymi perspektywami zawodowymi absolwentów, należy zaliczyć nabycie wiedzy dotyczącej: metodyki pozyskiwania i dokumentowania źródeł archeologicznych w trakcie badań terenowych (przy zastosowaniu różnych technik badawczych), a także metod ich identyfikacji analizy i interpretacji (K_W07); techniki pracy naukowej w archeologii oraz metodyki konstruowania prac pisemnych i zasad tworzenia różnych rodzajów wypowiedzi ustnych (K_W08); celów, organizacji i funkcjonowania instytucji związanych z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz zagadnień konserwatorstwa, muzealnictwa archeologicznego i popularyzacji archeologii (K_W09). Równie istotna jest znajomość głównych zagadnień i różnorodnych kierunków rozwoju archeologii oraz nauk współpracujących: biologicznych i ścisłych, nauk o ziemi (K_W02), oraz wiedza o interdyscyplinarnym charakterze archeologii oraz możliwościach i pożytkach ze współpracy z naukami humanistycznymi, ścisłymi i przyrodniczymi (K_W03).

W kontekście umiejętności kluczowymi efektami kształcenia dla studentów archeologii są: samodzielne pozyskiwanie i innowacyjnie wykorzystywanie wiedzy w rozwiązywaniu problemów z zakresu dyscypliny naukowej (K_U01); umiejętność samodzielnego formułowania problemów i ich analizy (K_U02). A aspekcie praktycznym niezwykle istotne są umiejętności posługiwania się właściwymi technikami badawczymi i dokumentacyjnymi w badaniach terenowych (K_U04), jak też umiejętność przygotowania wystąpień ustnych i prac pisemnych z dziedziny archeologii, używając fachowej terminologii i merytorycznych argumentów (K_U06), również w języku obcym, na poziomie B2 (K_U07). Ważna jest wreszcie umiejętność posługiwania się zaawansowanymi technikami informatycznymi dla pozyskiwania, przetwarzania i przekazywania informacji oraz porozumiewać się

przy ich pomocy ze specjalistami w zakresie studiowanej dyscypliny a także innych nauk współpracujących (K_U08).

W aspekcie kompetencji społecznych ważne jest odpowiedzialne pełnienie ról zawodowych (w tym przestrzeganie zasad etyki zawodowej i wymaganie tego od innych), oraz dbanie o dorobek i tradycje zdobytego zawodu (K_K07), jak również aktywność w samodzielnym podejmowaniu odpowiedzialnych działań profesjonalnych w środowisku pracy i poza (K_K02), a także krytyczne podejście do posiadanej wiedzy i zasięganie pomocy ekspertów (K_K01).

Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się

Treści programowe odnoszące się do poszczególnych przedmiotów realizowanych na kierunku archeologia na I stopniu studiów ściśle wynikają z przyjętych efektów uczenia się, (wcześniej efektów kształcenia) odzwierciedlają aktualny stan wiedzy i metodyki, odpowiadają potrzebom współczesnego rynku zawodowego oraz są ściśle związane z dyscypliną naukową archeologia i – w pewnej mierze – z dyscyplinami historia (5%), nauki o Ziemi i środowisku (5%), oraz nauki biologiczne (2%). Dobór kluczowych treści kształcenia przyporządkowany jest wymogom zawodowego rynku pracy dla archeologów.

Przypisanie kierunkowych efektów uczenia się do przedmiotu dokonywane jest przez osobę prowadzącą przedmiot/koordynatora przedmiotu; modułowe efekty uczenia się stanowią uszczegółowienie kierunkowych efektów uczenia się – publikowane są one w postaci sylabusów na stronie internetowej UMCS (Uniwersytecki System Obsługi Studiów – USOS https://usosweb.umcs.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/szukajPrzedmiotu&method=faculty_organized&jed_org_kod=H.AR&cp_showDescriptions=0&cp_showGroupsColumn=0&cp_cdydsDisplayLevel=2&f_tylkoWRejestracji=0&f_obcojezyczne=0&kierujNaPlanyGrupy=0). System ten zapewnia kompleksową obsługę toku studiów (na poziomie student – pracownik badawczo-dydaktyczny/spec. zewnętrzny – dziekanat). Treść sylabusu przedmiotu, wraz z zakresem przedmiotowym prowadzonych zajęć oraz oczekiwaniami odnośnie efektów i sposobami uzyskania zaliczenia, omawiana jest ze studentami na pierwszych zajęciach, a poszczególne treści przedmiotowe realizowane są zgodnie z zaproponowanym harmonogramem. Sylabusy obejmują następujące części (odnoszące się do informacji ogólnych na temat przedmiotu): nazwa przedmiotu, punkty ECTS (wraz z regułami punktacji), godzinowe ekwiwalenty punktów ECTS (ze wskazaniem godzin realizowanych z udziałem nauczyciela akademickiego i nieodpłatnej pracy własnej studenta), sposób weryfikacji efektów kształcenia, pełny opis przedmiotu, literatura, efekty kształcenia (w odniesieniu do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych). Rozwinięciem sylabusu jest część „informacje o przedmiocie”, zawierająca także odniesienie do metod i kryteriów oceniania, zakresu tematów oraz przyjęte metody dydaktyczne. Praktycznie do każdego zajęcia studenci otrzymują też szeroki wykaz specjalistycznej literatury (także w językach obcych), umożliwiającej studentom uzyskanie szerszej perspektywy dla realizowanych na zajęciach zagadnień i bloków tematycznych, a potem ewentualnie rozwijanie własnych zainteresowań. Nie bez znaczenia jest także rozwój umiejętności językowych dotyczących posługiwania się fachową terminologią w języku obcym.

W każdym sylabusie pracownik przed rozpoczęciem zajęć dokonuje szacunku, jaki czas podczas realizacji danego przedmiotu student ma przeznaczyć na same zajęcia, a jaki na tzw. pracę własną (przygotowanie do zajęć, studiowanie literatury przedmiotu, przygotowanie do egzaminu/zaliczenia), co realnie zapewnia czas na sprawdzanie i ocenę wszystkich efektów uczenia się, ich systematyczną weryfikację i sukcesywne przekazywanie studentom informacji zwrotnej o stopniu uzyskania przez nich efektów uczenia się.

Kluczowe treści kształcenia, ściśle powiązane z kierunkowymi efektami uczenia się, zostały szczegółowo opisane w kryterium 1 raportu samooceny. Dotyczą one nabycia wiedzy, umiejętności i kompetencji z zakresu archeologii (oraz nauk humanistycznych i „wspierających” – biologicznych i z zakresu nauk o Ziemi), przede wszystkim w aspekcie praktycznym, odnoszących się następnie na II stopniu do wybranych przez studentów zakresów zainteresowań (specjalności) i związanych z tym przedmiotów fakultatywnych.

Związek pomiędzy profilem I stopnia studiów, kładącym nacisk na przygotowanie praktyczne, a kierunkowymi treściami kształcenia związanymi ze studiowaną dyscypliną widoczny jest zarówno w przypadku przedmiotów obowiązkowych, jak i fakultatywnych. Dobór osób prowadzących poszczególne przedmioty jest całkowicie związany z kompetencjami merytorycznymi i koniecznością zapewnienia właściwej jakości kształcenia, co odnosi się także do prowadzących „zewnętrznych”, zatrudnionych na innych wydziałach UMCS lub poza Uniwersytetem.

Wybrane przykłady powiązania treści kształcenia z kierunkowymi efektami uczenia się oraz dyscypliną archeologia; studia I stopnia:

a) przedmiot: archeologia powszechna, cz. IV (CW)

treści: sytuacja kulturowa w *Barbaricum* w młodszy okresie przedrzymskim/okresie lateńskim, okresie rzymskim i wędrówek ludów, oraz wpływy i oddziaływanie cywilizacji śródziemnomorskiej
odniesienie do efektów kierunkowych: student w stopniu zaawansowanym zna fakty, zjawiska kulturowe i prawidłowości rozwoju kultury ludzkiej w pradziejach na ziemiach polskich na tle Starego Świata oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi (K_W04); potrafi stosować w praktyce nabytą wiedzę (K_U03), jest w stanie właściwie rozumieć, analizować, interpretować omawiane zagadnienia z dziedziny archeologii, w celu określenia ich znaczenia, oddziaływania społecznego i miejsca w procesie historyczno-kulturowym (K_U04), przygotowywać wystąpienia ustne i pisemne w oparciu o pozyskaną wiedzę w języku ojczystym i obcym (K_U08); jest gotów do krytycznej oceny swojej wiedzy oraz samodzielnego jej pogłębiania (K_K01), współdziałania i pracy w grupie w celu realizacji wyznaczonego zadania lub projektu (K_K06);

dyscyplina: archeologia

b) przedmiot: konwersatorium II (kultura duchowa/ obrzędowość pogrzebowa w pradziejach) (KW)

treści: sposoby traktowania zmarłych, rekonstrukcja świata wierzeń, próby analizy paleosocjologicznej

odniesienie do efektów kierunkowych: student w stopniu zaawansowanym zna i rozumie: interdyscyplinarny charakter archeologii (K_W03), fakty, zjawiska kulturowe i prawidłowości rozwoju kultury ludzkiej w pradziejach na ziemiach polskich na tle Starego Świata oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi (K_W04); potrafi stosować w praktyce nabytą wiedzę (K_U03); właściwie rozumieć, analizować, interpretować omawiane zagadnienia z dziedziny archeologii, w celu określenia ich znaczenia, oddziaływania społecznego i miejsca w procesie

historyczno-kulturowym (K_U04); jest gotów do krytycznej oceny swojej wiedzy oraz samodzielnego jej pogłębiania (K_K01); korzystania ze zdobytej wiedzy i umiejętności, jak i kompetencji językowej w celu realizacji powierzonych zadań (K_K03).

dyscyplina: archeologia

c) przedmiot: archeologia środowiska (WY, CW)

treści: rekonstrukcja relacji między społecznościami pradziejowymi/stanowiskiem archeologicznym a środowiskiem naturalnym

odniesienie do efektów kierunkowych: student zna i rozumie interdyscyplinarny charakter archeologii oraz możliwości i pożytki ze współpracy z naukami ścisłymi i przyrodniczymi (K_W03), podstawy teoretyczne, terminologię i pojęcia z zakresu archeologii a także innych dyscyplin i nauk współpracujących (w szczególności nauk o ziemi i ścisłych) (K_W05); potrafi stosować w praktyce nabytą wiedzę (K_U03), identyfikować, analizować i interpretować źródła archeologiczne w aspekcie interakcji człowiek – środowisko (K_U05), brać udział w dyskusji, formułować i wyrażać własne poglądy używając nabytej wiedzy, fachowej terminologii i merytorycznych argumentów (K_U07); jest gotów do krytycznej oceny swojej wiedzy oraz samodzielnego jej pogłębiania (K_K01), współdziałania i pracy w grupie w celu realizacji wyznaczonego zadania lub projektu (K_K06);

dyscyplina: archeologia

Metody kształcenia dobierane są zależnie od specyfiki danego przedmiotu, a także od zainteresowań studentów. Mają one na celu osiągnięcie założonych efektów uczenia się. Wykładowcy dobierają środki i narzędzia dydaktyczne do potrzeb danej grupy studentów lub – jeśli zachodzi taka potrzeba – dla studenta indywidualnie.

Najczęściej stosowane w ramach kierunku metody kształcenia to:

- Metody problemowe (wykład problemowy, wykład konwersatoryjny włączający studentów w dyskusję); analiza tekstów naukowych i źródłowych;
- Metody aktywizujące (studium przypadku, burza mózgów, przygotowywanie prezentacji lub referatu odnośnie określonej problematyki, epoki, grupy źródeł etc. oraz dyskusja na ich temat w czasie zajęć);
- Metody dyskusji - studenci uczą się sztuki argumentacji, kultury dyskusji naukowej, uporządkowania wywodu, co jest szczególnie istotne w warsztacie badacza; często łączone są z prezentacjami.

Klasyczny wykład problemowy/informacyjny jest co prawda (pomijając oczywiście warstwę wizualną – prezentację PPT) mało interaktywny, jego stosowanie ma jednak wciąż kilka zalet: ma na celu zapewnienie studentom jak najpełniejszej wiedzy odnośnie danego zagadnienia, bazującej na najnowszym stanie badań i publikacji, często jeszcze niedostępnych (lub nieznanymi) studentom, ze względu na ich mniejsze obeznanie w literaturze przedmiotu, a także bariery językowe, bądź nieznaną terminologię lub zbyt słabą znajomość terminologii fachowej w językach obcych. Bardzo często tego typu wykłady przeradzają się w wykłady konwersatoryjne lub swobodną dyskusję. Generalnie, dobór metod podporządkowany jest idei stymulowania studentów do samodzielności i pełnienia aktywnej roli w procesie uczenia się.

Studenci kształceni są także w zakresie praktycznego wykorzystania zaawansowanych technik informatycznych, czemu służą np. przedmioty „System informacji geograficznej (GIS)”, czy też „Techniki informatyczne”, w trakcie których studenci zaznajamiają się z zaawansowanymi

programami graficznymi (QGIS, CorelDraw; Photoshop; Illustrator), niezbędnymi dla tworzenia map i ilustracji. Wizualizacja zabytków i dokumentacja z badań są podstawowymi narzędziami w warsztacie archeologa. W zakresie nauki języków obcych stosowane są metody kształcenia gwarantujące nabycie kompetencji językowych.

Doskonałym przykładem wykorzystania opisanych wcześniej metod kształcenia w odniesieniu do kierunkowych efektów kształcenia, bądź/i modułowych efektów kształcenia, ściśle wpisującym się przy tym w praktyczny profil studiów I stopnia, może być realizowany przez 5 semestrów (ogółem 180 LB) przedmiot „Źródłoznawstwo archeologiczne”, podzielony na 6 części (cz. I-VI), odpowiadających poszczególnym okresom w dziejach - od początków epoki kamienia po czasy nowożytne (po XVII-XVIII w., a nawet czasy II Wojny Światowej). W ramach każdej z części studenci zdobywają usystematyzowaną wiedzę w zakresie absolutnej podstawy warsztatu archeologa - biegłej znajomości źródeł, czyli materialnych wytworów kulturowych, dystynktywnych dla poszczególnych grup ludzkich (tzw. kultur archeologicznych) w kolejnych okresach w dziejach (np. we wczesnej epoce kamienia, w epoce brązu, okresie rzymskim itd.). Są one omawiane pod kątem zróżnicowania kulturowego, przestrzennego, chronologicznego i morfologicznego, oraz roli i znaczenia w danych społecznościach ludzkich. To obszerne spektrum materiałów dla każdej epoki przedstawiane jest zawsze w szerokim kontekście środkowej Europy. Zajęcia prowadzone są w formie dyskusji dydaktycznej, wspartej bądź przez (jako metody aktywizujące) prezentacje PPT lub referaty przygotowane przez studentów, bądź też przez prezentacje przygotowane przez prowadzących. Zasadniczą częścią każdego z tych zajęć jest jednak wspólna praca na „żywym”, oryginalnym materiale zabytkowym z danej epoki, pochodzącym ze zbiorów i badań IA UMCS. Studenci, ucząc się przykładowo o ceramice z okresu wczesnego średniowiecza, poznają ją nie tylko ze zdjęć i rysunków publikowanych w specjalistycznych opracowaniach, lecz przede wszystkim w postaci oryginalnych zabytków, których sami mogą dotknąć. Rolą prowadzącego zajęcia jest usystematyzowanie pewnych podstawowych treści, informacji i terminologii, które studenci powinni poznać z dostępnej literatury przedmiotu, reszta odbywa się w procesie dyskusji, wymiany poglądów i trójstronnej interakcji student – zabytek – prowadzący zajęcia.

Powiązanie metod kształcenia z modułowymi efektami kształcenia i kierunkowymi efektami kształcenia:

- Wiedza: student zna w zaawansowanym stopniu metody identyfikacji kulturowo-chronologicznej źródeł archeologicznych, ich analizy i interpretacji (K-W07), fakty i zjawiska kulturowe i prawidłowości rozwoju kultury ludzkiej w określonej epoce na ziemiach polskich na tle Starego Świata oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi (K_W04).
- Umiejętności: dzięki nabytej wiedzy student potrafi stosować w praktyce nabytą wiedzę (K_U03), właściwie rozumieć, analizować, interpretować omawiane zagadnienia odnośnie danej epoki w prądziejach, w celu określenia ich znaczenia, oddziaływania społecznego i miejsca w procesie historyczno-kulturowym (K_U04); brać udział w dyskusji, formułować i wyrażać własne poglądy używając nabytej wiedzy, fachowej terminologii i merytorycznych argumentów (K_U07); przygotowywać w oparciu o pozyskaną wiedzę wystąpienia ustne i pisemne dotyczące szczegółowych zagadnień danej epoki lub problematyki, w języku ojczystym i obcym (K_U08), identyfikować, analizować i interpretować źródła archeologiczne w aspekcie interakcji człowiek – środowisko (K_U05)

- Kompetencje społeczne: student rozumie potrzebę pogłębiania swojej wiedzy dotyczącej danej epoki i związanych z nią zagadnień szczegółowych (K_K01), jest gotów do twórczego korzystania ze zdobytej wiedzy (K_K03), do odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych (K_K07).

Wykładowcy i studenci kierunku archeologia mają też możliwość korzystania z metod i technik kształcenia na odległość za pomocą platform e-learningowych. Możliwość przygotowania i prowadzenia zajęć w takiej formie określone zostały w Zarządzeniu Nr 38/2019 Rektora UMCS z dnia 17 września 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Pracy <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1001/142637-155110-regulamin-pracy-2019.pdf>, a także par. 8 Uchwały Nr XXIV – 30.6/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 16 października 2019 r. w sprawie wytycznych dotyczących wymagań w zakresie tworzenia i doskonalenia programów studiów oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów [art. 12, Dz.U. 2018 poz. 1861]). Przykładem takich zajęć jest prowadzony przez dr M. Erdrich`a prof. UMCS w semestrze zimowym roku akad. 2019/20 w języku angielskim wykład ogólnouniwersytecki pt. „House and garden in antiquity”, na który zapisało się prawie 250 osób z całego Uniwersytetu.

Indywidualne zainteresowania poznawcze studentów realizowane są przede wszystkim podczas zajęć seminaryjnych, gdzie cała ścieżka dydaktyczno-naukowa dostosowana jest do indywidualnego postępowania badawczego studenta (od wyboru tematu pracy do jej finalizacji), a pracownik ma obowiązek poświęcić studentowi stosowny czas potrzebny do prawidłowego osiągnięcia efektów uczenia się. Możliwość realizacji indywidualnych zainteresowań poznawczych studentów daje wybór spośród szerokiej oferty przedmiotów fakultatywnych (konwersatoriów) oraz wykładów ogólnouniwersyteckich. Prowadzący zajęcia bardzo często podczas pierwszych (wstępno-organizacyjnych) zajęć dyskutują ze studentami proponowany zakres tematyczny przedmiotu, a ich uwagi i sugestie zawsze brane są pod uwagę przy doborze i profilowaniu przerabianych później treści. Oprócz tego wszyscy pracownicy zobowiązani są do wyznaczania 2 godzin konsultacji w ciągu tygodnia, w których są dostępni dla studentów oraz do zapewnienia kontaktu poprzez e-mail za pośrednictwem uniwersyteckiej poczty elektronicznej. Adresy e-mail są zamieszczone na profilach pracowników na stronach IA, wydziałowych i uniwersyteckich, a studenci w większości przypadków dysponują też prywatnymi adresami mailowymi pracowników.

Wszelkie uwagi dotyczące kształcenia zgłaszane są przez studentów (za pośrednictwem starosty roku, przedstawiciela studentów w Radzie Naukowej IA, bądź osobiście) do opiekuna roku lub Dyrektora Instytutu i w uzasadnionych przypadkach jak najszybciej wdrażane. Dobrym przykładem takich praktyk jest wprowadzenie – właśnie na życzenie studentów – od roku akademickiego 2016/17 (semestr zimowy) przedmiotu „podstawy numizmatyki”, który w efekcie pozwala im lepiej zapoznać się z tą jedną z licznie występujących (od okresu rzymskiego po nowożytność) kategorii źródeł. Po 1 października 2019 r., w myśl nowego modelu zarządzania dydaktyką Wydziale Humanistycznym UMCS, na wszelkie uwagi odnośnie dydaktyki (vide: <https://www.umcs.pl/pl/dydaktyka-na-wydziale-humanistycznym,17927.htm>) winny trafiać do Prodziekana ds. studenckich, dr hab. M. Woźniaka prof. UMCS.

Pozytywna ocena dotycząca indywidualnego podejścia do studentów (szczególnie w przypadku zajęć seminaryjnych) widoczna jest w ocenach i komentarzach wyrażanych przez studentów w ankietach ewaluacji zajęć, analizowanych po każdym semestrze przez prowadzącego oraz Dyrektora Instytutu oraz Dziekana WH. Program zajęć układany jest w ten sposób, by nie kumulować dużej

liczby godzin w jednym dniu, oraz by między zajęciami były przerwy. Wielkość sal dydaktycznych dostosowana jest do liczebności grup zajęciowych (*vide zał. 5*). Atutem jest „kameralność” i skomasowanie większości zajęć w pomieszczeniach IA, co nie wymaga od studentów ustawicznego przemieszczania się w obrębie całego Uniwersytetu. Wyposażenie i wielkość sal wykładowych umożliwia też w razie potrzeby prawidłową recepcję zajęć również przez osoby z niepełnosprawnością (np. słuchową).

Studenci archeologii na UMCS mają kilka możliwości indywidualnego kształcenia i ścieżki studiów, określonych w Regulaminie Studiów UMCS (Załącznik do Uchwały Nr XXIV-26.5/19 Senatu UMCS z dnia 24 kwietnia 2019 r. - par. 6, 7 i 8). O przyznanie indywidualnej organizacji studiów (IOS) mogą ubiegać się osoby studiujące na co najmniej dwóch kierunkach, odbywające część studiów poza uniwersytetem, wychowujące dzieci, osoby niepełnosprawne¹¹, korzystające z urlopu ze względów zdrowotnych oraz szczególnie zaangażowane w działalność na rzecz środowiska akademickiego. W przypadku studentek będących w ciąży lub studentów będących rodzicami Dziekan Wydziału może nawet wyrazić zgodę na indywidualną organizację studiów bez obowiązku uczęszczania na zajęcia. Indywidualny Program Studiów (IPS) dostępny jest natomiast dla najlepszych studentów, legitymujących się wysoką średnią ocen. Regulamin Studiów przewiduje także „Program dwutorowej kariery UMCS” (obejmujący każdorazowo okres nie dłuższy niż rok akademicki) w odniesieniu do osób, które charakteryzują się ogólnopolskimi lub międzynarodowymi wybitnymi osiągnięciami artystycznymi, sportowymi, na rzecz wolontariatu, w działalności społecznej bądź w działalności badawczej. Indywidualny harmonogram zajęć ustalany jest przez pracownika w możliwie przyjazny studentom sposób, pozwalający im efektywnie wykorzystać czas na naukę podczas zajęć i samodzielną pracę.

Na I stopniu studiów studenci archeologii mają w każdym semestrze do wyboru dwa konwersatoria, związane tematycznie z omawianą w danym semestrze epoką w dziejach. Wybór zajęć przez studentów dokonuje się na 1 semestrze na samym jego początku; wybór kolejnych konwersatoriów ustalany jest przed początkiem semestru, co umożliwia sprawne skonstruowanie harmonogramu zajęć. Studenci zapisują się u prowadzącego, który ma obowiązek zgłosić listę do osoby wpisującej zajęcia do systemu w Dziekanacie WH. Zapisy na zajęcia językowe odbywają się indywidualnie, z możliwością wyboru języka obcego w zależności od kompetencji językowych.

Terminy zajęć ułożone w planie są w razie potrzeby na wniosek studentów i po uzgodnieniu z prowadzącym (oraz w miarę dostępności sal zajęciowych) przekładane na inny dzień lub godzinę, dogodną dla obu stron. Zajęcia seminaryjne, z racji niewielkiej ilości studentów w IA, odbywają się w gabinetach pracowników badawczo-dydaktycznych.

Formy prowadzonych zajęć wynikają ze specyfiki przedmiotu i zakładanych efektów uczenia się. Wykłady na I stopniu dotyczą przede wszystkim przedmiotów mających zapewnić wiedzę praktyczną, takich jak np. propedeutyka archeologii, metodyka badań archeologicznych, archeologia Polski, archeologia powszechna cz. I-VI, ale też i przedmiotów o charakterze ogólnym, jak np. metodologia nauk humanistyczno-społecznych. Większość zajęć odbywa się jednak w postaci konwersatoriów (też nastawionych na wiedzę praktyczną), umożliwiających znacznie większą aktywizację studentów,

¹¹ Ze względu na specyfikę kierunku i konieczność odbycia części studiów w terenie, w IA nie mamy studentów niepełnosprawnych.

stymulację ich do samodzielności, dostosowanie zajęć do indywidualnych potrzeb studentów i bieżącą weryfikację osiąganych efektów kształcenia/uczenia się. Zasada ta stosowana jest bezwzględnie w odniesieniu do zajęć fakultatywnych (wszystkie tego typu zajęcia w programie studiów zaplanowane są jako konwersatoria).

Liczebność grup studenckich w odniesieniu do poszczególnych form zajęć określa paragraf 35 Regulaminu Pracy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, stanowiącego załącznik Zarządzenia nr 38/2019 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 17 września 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Pracy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1001/142637-zr-38-2019-wpr-reg-pr.pdf>: wykłady prowadzone są dla wszystkich studentów na danym roku; ćwiczenia mają odbywać się w grupach liczących 25–35 osób; konwersatoria mają być prowadzone w grupach 15–25 osobowych; laboratoria w grupach 10–15 osobowych; lektoraty języka obcego w grupach 15–20 osobowych. Minimalna liczebność grupy w przypadku seminariów dyplomowych to 6 osób. Zważywszy na liczbę osób, który podjęły studia archeologiczne w ostatnich latach, studenci mają zapewnione komfortowe warunki studiowania i indywidualne podejście kadry IA.

Łączna liczba godzin na studiach I stopnia wynosi 2415, student do ukończenia studiów zobowiązany jest uzyskać co najmniej 180 ECTS. Zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne to ogółem 1455 godzin, czyli ponad 50% wszystkich zajęć. Składają się na nie: 105 godzin wykładów, 75 godzin ćwiczeń, 255 godzin konwersatoriów oraz 1020 godzin laboratoriów (w tym 720 godzin badań terenowych). Zajęciom kształtującym umiejętności praktyczne przyporządkowanych jest 70 punktów ECTS, do czego dochodzi 27 punktów ECTS przyporządkowanych praktykom zawodowym; łącznie jest to 97 pkt.

Moduł fakultatywny obejmuje ogółem 270 godzin: 120 godzin języków obcych, 90 godzin konwersatoriów do wyboru oraz 60 godzin seminarium licencjackiego. Pozostałe zajęcia, spoza grupy kształtującej bezpośrednio umiejętności praktyczne, to przede wszystkim moduł kształcenia ogólnego, obejmujący ochronę własności intelektualnej, metodologię nauk humanistyczno-społecznych, elementy socjologii kultury, antropologię kulturową, historię starożytną, archeologię śródziemnomorską, historię średniowieczną Polski, język łaciński, wychowanie fizyczne, oraz propedeutyka archeologii, kurs wstępny archeologii Polski, GIS i archeologia środowiska (w module treści podstawowych), a także promocja dziedzictwa archeologicznego regionu (w module konserwatorsko-muzealnym). Studenci na I stopniu mają więc zapewnione bardzo solidne wykształcenie praktyczne, z dużą ilością badań terenowych, dające znakomite podwaliny do przyszłej pracy w zawodzie archeologa, poszerzone o ofertę zajęć humanistycznych, historycznych, metodycznych i metodologicznych, socjologicznych oraz z zakresu antropologii kulturowej. Oprócz tego plan studiów zakłada zajęcia ogólnouniwersyteckie lub na innym kierunku studiów za 2 pkt.

Praktyki terenowe (badania wykopaliskowe i powierzchniowe) prowadzone w IA są integralną częścią programu dydaktycznego, dającą studentom praktyczne przygotowanie do pracy w zawodzie. Zajęcia te realizowane są w łącznym wymiarze 6 miesięcy – tj. 720 godzin (360 godz. – dwa razy po 180 godzin terenowych badań wykopaliskowych oraz 360 godzin – 5 razy po dwa tygodnie/72 godziny terenowych badań inwentaryzacyjnych). Za praktyki student otrzymuje łącznie 27 pkt ECTS (dla naboru rozpoczynającego kształcenie począwszy od 01.10.2019 r.), w tym 12 ECTS za badania wykopaliskowe i 15 ECTS za badania inwentaryzacyjne.

Organizacja praktyk terenowych prowadzona jest z uwzględnieniem dwóch aspektów: a) student w trakcie wszystkich lat studiów musi poznać specyfikę badań terenowych na stanowiskach z różnych

epok, możliwie w połączeniu z aktualnie realizowaną częścią zajęć „gabinetowych”. Stąd np. studenci I r. studiów I stopnia uczestniczą z reguły w wykopaliskach na stanowiskach z epoki kamienia; studenci I r. studiów magisterskich najczęściej uczestniczą w badaniach na stanowiskach z młodszych epok, od okresu rzymskiego po czasy nowożytne; b) współpraca z otoczeniem zewnętrznym i potencjalnymi pracodawcami. Przypisanie poszczególnych grup studenckich do wyjazdów w teren powiązane jest z aktualnie realizowanym cyklem zajęć. Prowadzący są zawsze otwarci na propozycje studentów i jeśli mają oni określone zainteresowania i preferencje merytoryczne odnośnie uczestnictwa w badaniach dotyczących konkretnej epoki lub stanowiska, w miarę możliwości dopuszczalne są przesunięcia między grupami. W uzasadnionych przypadkach możliwa jest także realizacja praktyk w podmiotach zewnętrznych.

W praktykach terenowych często uczestniczyli, a w niektórych przypadkach wręcz je współprowadzili (z oczywistych względów w niepełnym wymiarze czasowym), przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych – potencjalnych pracodawców, uczestniczących w Radzie Pracodawców IA UMCS (przedstawiciele Muzeum w Hrubieszowie oraz firmy APB THOR). Dobrym przykładem mogą być badania prowadzone w latach 2017-2018 na cmentarzysku z epoki brązu w Rogalinie, pow. Hrubieszów, których współprowadzącymi (w ramach podpisanej umowy o współpracy naukowej i prowadzeniu praktyk) byli mgr B. Bartecki i mgr. A. Hyrczała z Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie.

Po wejściu w życie nowej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, na Wydziale Humanistycznym dokonano wewnętrznej analizy i przeformułowano sposób realizacji praktyk, celem dostosowania realizacji toku studiów do nowych wymogów prawnych. Dokonano weryfikacji dotychczasowych efektów uczenia się (wypracowanych wcześniej m. in. w toku dyskusji z interesariuszami zewnętrznymi) pod kątem efektów zakładanych dla praktyk i uznano, że są one zgodne. Do praktyk (badań terenowych) odnoszą się następujące efekty:

- Wiedza: student zna i rozumie - metodykę pozyskiwania i dokumentowania źródeł archeologicznych w trakcie badań terenowych, przy zastosowaniu różnych technik badawczych oraz metody identyfikacji kulturowo-chronologicznej źródeł archeologicznych, ich analizy i interpretacji (K_W07); interdyscyplinarny charakter archeologii oraz możliwości i pożytki ze współpracy z naukami humanistycznymi, ścisłymi i przyrodniczymi (K_W03); metody, normy, procedury wykonywanych prac z zakresu archeologii oraz zasady bezpieczeństwa i higieny pracy (K_W13);
- Umiejętności: student potrafi - stosować w praktyce nabytą wiedzę (K_U03); samodzielnie podejmować decyzje na podstawie krytycznej oceny posiadanej wiedzy i ponosić odpowiedzialność za skutki podejmowanych działań (K_U02); zabezpieczyć w trakcie badań zabytki archeologiczne oraz skutecznie interweniować w przypadkach zagrożenia zniszczeniem substancji zabytkowej (K_U06); właściwie rozumieć, analizować, interpretować omawiane zagadnienia z dziedziny archeologii, w celu określenia ich znaczenia, oddziaływania społecznego i miejsca w procesie historyczno-kulturowym (K_U04); identyfikować, analizować i interpretować źródła archeologiczne w aspekcie interakcji człowiek – środowisko (K_U05);
- Kompetencje: student jest gotów do - korzystania ze zdobytej wiedzy i umiejętności w celu realizacji powierzonych zadań (K_K03); współdziałania i pracy w grupie w celu realizacji wyznaczonego zadania lub projektu, działania w sposób przedsiębiorczy (K-K06); aktywności w samodzielnym podejmowaniu odpowiedzialnych działań profesjonalnych w środowisku pracy i poza nim oraz jest świadomy konsekwencji, zagrożeń i ograniczeń wynikających z

podejmowanych działań (K_K02); poszanowania dziedzictwa archeologicznego, zarówno w sensie lokalnym jak i globalnym (K_K04).

W efekcie wprowadzonych zmian, w terenowych badaniach inwentaryzacyjnych w semestrze zimowym r. akad. 2019/20 uczestniczyli obligatoryjnie (w niepełnym wymiarze czasowym) przedstawiciele Rady Pracodawców z Muzeum w Hrubieszowie (A. Hyrczała i B. Bartecki) oraz z APB THOR (P. Pachulski i D. Żychliński).

Czas i miejsce praktyk z racji ich długości (2 lub 4 tygodnie) ogłaszane są studentom z odpowiednim wyprzedzeniem. W przypadku terenowych badań inwentaryzacyjnych w okresie wiosennym jest to przynajmniej 1 miesiąc. O terminie i miejscu letnich badań wykopaliskowych studenci informowani są najpóźniej w maju danego roku. Prowadzący przed rozpoczęciem praktyk organizują ze studentami przynajmniej jedno spotkanie organizacyjne, w trakcie którego omawiany jest szczegółowy program praktyk (czas i miejsce, cel i zakres, efekty kształcenia, sposób zaliczenia) oraz formułowane są wymagania wobec studentów. Programy praktyk powstają w toku dyskusji prowadzonej przez prowadzących badania terenowe pracowników IA (opiekunów praktyk) oraz przedstawicieli potencjalnych pracodawców/interesariuszy zewnętrznych; uwzględniane są też uwagi studentów. Formułowane są obustronne oczekiwania odnośnie toku praktyk, ich celów i efektów, a także - w razie konieczności - sugestie zmian ich dotychczasowego przebiegu lub formuły. Efekty uczenia się i zakres praktyk podlegają systematycznej i ciągłej ewaluacji: rekomendacje formułują prowadzący/opiekunowie praktyk z IA, jak też współuczestniczący w nich pracodawcy/interesariusze zewnętrzni. Wspólnie oceniany jest stopień osiągnięcia danego efektu uczenia się przez studenta, co pozwoli na podjęcie odpowiednich kroków i działań w kolejnych cyklach kształcenia. Uczelnia – poprzez działania organizacyjne prowadzących badania terenowe – zapewnia miejsca praktyk dla studentów. Infrastruktura i wyposażenie miejsc odbywania praktyk umożliwiają osiągnięcie zamierzonych efektów uczenia się oraz prawidłową realizację praktyk. Dokumentacja powstająca w trakcie praktyk (karta oceny, podpisana przez opiekuna praktyk z IA oraz przedstawiciela zewnętrznego podmiotu współorganizującego; *vide zał. 17*) umożliwia weryfikację i ocenę osiągniętych przez studenta efektów uczenia się.

Czas trwania studiów oraz nakład pracy mierzony punktami ECTS konieczny do ukończenia studiów, jak również nakład pracy niezbędny do osiągnięcia efektów uczenia się w odniesieniu do konkretnych zajęć (godziny kontaktowe z nauczycielem oraz czas na pracę własną studenta) pomagają studentowi w osiągnięciu zamierzonych efektów uczenia się. Liczba punktów ECTS uzyskiwana na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału osób prowadzących zajęcia jest zgodna z wymogami.

Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie

Rekrutacja na kierunek archeologia I stopnia odbywa się za pośrednictwem portalu UMCS IRK (Internetowa Rejestracja Kandydatów) według zasad obowiązujących na całym uniwersytecie, ujętych w uchwale Senatu UMCS np. z 30.maja 2018 r. (nr XXIV –17.5/18) w sprawie zasad przyjęć na

I rok studiów jednolitych magisterskich, pierwszego stopnia oraz drugiego stopnia w roku akademickim 2019/2020.

Warunki rekrutacji na studia, kryteria kwalifikacji i procedury rekrutacyjne są przejrzyste, selektywne i bezstronne oraz zapewniają kandydatom równe szanse podjęcia studiów. Przyjęcie na kierunek archeologia, studia stacjonarne I stopnia, w ramach ustalonego limitu miejsc, odbywa się w trybie postępowanie konkursowego. Decyduje o tym pozycja kandydata na liście rankingowej, tworzonej w oparciu o wyniki uzyskane na świadectwie maturalnym, które przeliczane są na punkty. Komisja rekrutacyjna bierze pod uwagę jeden przedmiot spośród następujących: historia, wiedza o społeczeństwie, język łaciński i kultura antyczna, historia sztuki, filozofia, język polski, geografia, język obcy nowożytny, matematyka. Wszystkie niezbędne informacje kandydat może znaleźć na stronach UMCS, w zakładce „kandydat”, pod następującym adresem:

<https://www.umcs.pl/pl/wyszukiwarka-studiow,118,archeologia,6739.chtm> – studia I stopnia oraz na stronie IA UMCS <https://www.umcs.pl/pl/archeo.htm> w zakładce „studia”

Poza trybem konkursowym przyjmowani są finaliści i laureaci olimpiad stopnia centralnego oraz laureaci konkursów międzynarodowych i ogólnopolskich, co wynika z uchwały nr XIV –22.22/18 Senatu UMCS z 19. grudnia 2018 r. w sprawie uprawnień przysługujących laureatom i finalistom olimpiad stopnia centralnego oraz laureatom konkursów międzynarodowych i ogólnopolskich przy ubieganiu się o przyjęcie na I rok studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich na UMCS.

Zasady, warunki i tryb uznawania efektów uczenia się i okresów kształcenia oraz kwalifikacji uzyskanych w innej uczelni, w tym w uczelni zagranicznej, określa §9 „Regulaminu studiów na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej” (Załącznik do Uchwały Nr XXIV-26.5/19 Senatu UMCS z dnia 24 kwietnia 2019 r.). Przeniesienie zajęć zaliczonych poza UMCS w miejsce punktów przypisanych zajęciom i praktykom określonym w planie studiów i programie kształcenia możliwe jest wówczas, gdy istnieje zbieżność uzyskanych efektów uczenia się.

Zasady, warunki oraz tryb dyplomowania zapewniają potwierdzenie osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się na zakończenie studiów. Zasady te określa Uchwała Nr XXIV – 31.6/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie szczegółowych zasad procesu dyplomowania na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie dla studentów Wydziału Humanistycznego <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0920/075358-regulamin-studiow-kwiecien-2019-r.pdf> oraz „Harmonogram najważniejszych czynności związanych z zapewnieniem jakości kształcenia na WH UMCS”. W dokumentach tych określa się m.in. kwestie wyboru przez studenta opiekuna naukowego oraz zgodnego z kierunkiem studiów tematu pracy licencjackiej. Tematy prac są przedstawiane do zaopiniowania przez instytutowy zespół do spraw jakości kształcenia oraz zatwierdzane przez Radę Naukową IA, a od 1 października 2019 r. przez Kolegium Dziekańskie. Proces dyplomowania obejmuje aktywny udział studenta w zajęciach seminaryjnych, badania własne oraz przygotowanie pracy dyplomowej, która podlega ocenie promotora i recenzenta, wg znormalizowanego formularza, odnoszącego się do następujących kwestii: zgodność treści pracy z tematem określonym w tytule; ocena struktury pracy (podziału treści, kolejności rozdziałów, kompletności tez, itp.), ocena merytoryczna; charakterystyka doboru i wykorzystania źródeł; ocena formalnej strony pracy (spis treści, przypisy, wykazy bibliograficzne itp.); ocena stopnia samodzielności; inne uwagi. Proces dyplomowania wspomagany jest przez Jednolity System Antyplagiatowy (JSA) zintegrowany z systemem Archiwum Prac Dyplomowych (APD), do którego

pracę dyplomową kieruje promotor oraz analizuje wyniki otrzymane z systemu. Przed przystąpieniem do egzaminu dyplomowego student jest zobowiązany, w myśl Zarządzenia Nr 57/2015 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 5 października 2015 r. w sprawie *składania i archiwizacji prac dyplomowych z wykorzystaniem systemu Archiwum Prac Dyplomowych (APD) ze zm.*, do wprowadzenia pracy do systemu APD oraz wydruku pracy do teczki osobowej. Proces dyplomowania wieńczy ustny egzamin dyplomowy przed komisją, w skład której wchodzi: przewodniczący, promotor oraz recenzent, którzy – biorąc pod uwagę wynik egzaminu, ocenę pracy dyplomowej oraz oceny ze studiów – ustalają ocenę końcową ukończenia studiów oraz sporządzają protokół ewaluacji systemu dyplomowania. Kwestie kontroli prac dyplomowych z wykorzystaniem JSA reguluje zarządzenie nr 5/2019 Rektora UMCS z dnia 7 stycznia 2019 r. w sprawie *kontroli prac dyplomowych z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego* (<https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0118/130049-zr-nr-5-2019-apd-antyplagiat-procedura-na-umcs-2019-100119.pdf>).

Obszary zainteresowań studentów przygotowujących prace licencjackie na kierunku archeologia (por. w tym kontekście **zał. 2.7**) obejmują szeroko pojęte zagadnienia archeologii (od epoki kamienia po czasy współczesne), ochrony dziedzictwa kulturowego, zagadnienia teoretyczne i metodologiczne, zagadnienia źródłoznawcze (typologiczne i chronologiczne), kwestie ruchów rekonstruktorskich, pogranicze archeologii i etnologii / etnografii / antropologii kulturowej, zarówno w szerokim ujęciu przestrzennym, jak i w skali regionu (np. Lubelszczyzny) lub mikroregionu (np. prace w dotyczące pradziejów danej miejscowości czy gminy, lub analizujące konkretne mikroregiony osadnicze w pradziejach). Uzgodniony temat pracy jest zawsze wynikiem zainteresowań poznawczych studenta, dostosowany przy tym do jego możliwości i poziomu.

Metodyka pisania pracy dyplomowej obejmuje zasadnicze etapy: wybór obszaru zainteresowań, określenie celu i zakresu pracy, sprecyzowanie tematu, gromadzenie literatury przedmiotu, kwerenda dostępnych źródeł (oryginalnych materiałów lub z literatury), wybór metody i techniki badawczej, sporządzenie planu pracy i jego realizacja, weryfikacja wniosków autora, sporządzenie bibliografii końcowej. Zasadniczym celem seminarium dyplomowego jest przygotowanie studenta do samodzielnego napisania pracy.

Zasady weryfikacji i oceny osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się oraz postępów w procesie uczenia się są przejrzyste, zapewniają bezstronność, rzetelność i równe traktowanie wszystkich studentów. Efekty uczenia się, w szczególności wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne studentów, nabyte w trakcie realizacji poszczególnych przedmiotów są sprawdzane i oceniane na bieżąco za pomocą prac zaliczeniowych (referatów, testów, prezentacji multimedialnych itp.), zaliczeń ustnych, egzaminów (ustnych lub pisemnych) oraz innych form zatwierdzonych przez prowadzącego. Zasady określające formę pracy, sposób jej przygotowania i prezentacji oraz oceny ustala prowadzący zajęcia, który jest zobowiązany podać te informacje w sylabusie przedmiotu. Kwestie te są również zawsze omawiane na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu. Problematyka prac cząstkowych, zaliczeniowych czy egzaminacyjnych zależy od specyfiki poszczególnych zajęć. Wszyscy pracownicy prowadzący zajęcia dydaktyczne archiwizują dokumentację związaną ze sprawdzaniem i potwierdzaniem osiągnięcia zamierzonych efektów kształcenia. Ogólne zasady sprawdzania i oceniania efektów uczenia się zawarte są w „*Regulaminie studiów na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*” (Załącznik do Uchwały Nr XXIV-26.5/19 Senatu UMCS z dnia 24 kwietnia 2019 r.).

Weryfikacja i ocena osiągniętych przez studenta efektów kształcenia na praktykach odbywa się poprzez wydanie pisemnej opinii, w formie karty oceny, podpisanej przez opiekuna praktyk z IA oraz przedstawiciela zewnętrznego podmiotu współorganizującego, w której wskazuje się stopień osiągnięcia przewidzianych efektów kształcenia. Efekty uczenia się i zakres praktyk podlegają systematycznej i ciągłej ewaluacji: rekomendacje formułują prowadzący/opiekunowie praktyk z IA, jak też współuczestniczący w nich pracodawcy / interesariusze zewnętrzni.

Ponadto zespół do spraw jakości kształcenia w IA UMCS monitoruje postępy studentów za pomocą ankiety autoewaluacyjnej wypełnianej przez osoby prowadzące zajęcia i przeprowadzające egzamin końcowy. Wnioski z ankiet są analizowane po zakończeniu każdego semestru/sesji egzaminacyjnej. W przypadku uwag wymagających modyfikacji procesu nauczania i uczenia się studentów, osoby prowadzące zajęcia są zobligowane do podjęcia działań doskonalących, polegających na ewentualnych modyfikacjach metod czy treści nauczania. Od r. akad. 2019/20 zadania monitoringu przejął Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Humanistycznym UMCS.

Poważnym problemem na kierunku archeologia, dotyczącym również inne kierunki studiów, i to nie tylko na UMCS, jest duża redukcja stanu ilościowego studentów pierwszego roku studiów I stopnia, sięgająca stale około 1/3 całego roku. Stałe monitorowanie tego procesu i uzyskane informacje z rozmów ze studentami wskazują na kilka przyczyn. W przypadku archeologii często jest to rozmijanie się romantycznych wyobrażeń, ukształtowanych na podstawie wzorców popkulturowych (np. Indiana Jones czy Lara Croft), z rzeczywistością studiowania, żmudnego opanowywania kolejnych partii materiału, nabywaniem wiedzy fachowej i warsztatowej, co skutkuje wczesną rezygnacją ze studiów. Mimo, że program studiów został z całą świadomością tak ułożony, by student na tym etapie nie miał zbyt wielkich obciążeń i nie przechodził „szoku kulturowego”, związanego z przejściem od edukacji szkolnej do samodzielnego studiowania. „Nie tak to sobie wyobrażałem/wyobrażałam”... Duże znaczenie ma też pewna przypadkowość wyboru studiów, na zasadzie, „od czegoś zacznę...” Również obserwowane niestety od kilku już lat stałe obniżanie się poziomu ogólnego studentów (co nie dotyczy przecież tylko kierunku archeologia!) ma tu swój wpływ – część studentów nie radzi sobie z opanowaniem materiałów i uzyskaniem zaliczenia/zdaniem egzaminów. Studenci nie mają wpojonej zasady systematyczności. Kolejną przyczyną rezygnacji jest konieczność podjęcia pracy zarobkowej. Województwo lubelskie, skąd pochodzi większość naszych studentów, ale także woj. podlaskie i podkarpackie, to regiony stosunkowo ubogie w skali kraju, w wielu przypadkach rodziny studentów nie są w stanie zapewnić im pełnego utrzymania na czas edukacji w szkole wyższej i muszą oni podejmować zatrudnienie. Rynek pracy w Lublinie nie ma zbyt wielu ofert zatrudnienia, dlatego studenci wyjeżdżają do większych ośrodków, jak np. Warszawa czy Kraków. Jak ukazują dane zaprezentowane na portalu ela.nauka.gov.pl, podejmowanie dodatkowego zatrudnienia w czasie studiów skutkuje wyższym wynagrodzeniem w przyszłości.

Część absolwentów I stopnia studiów na kierunku archeologia na UMCS podejmuje dalsze studia na tym samym kierunku na macierzystej Uczelni, niektórzy wybierają inne ośrodki akademickie, pozostali bądź decydują się na podjęcie innych studiów (aby zwiększyć swoje szanse na rynku pracy), bądź też poprzestają tylko na studiach I stopnia, mimo że ich ukończenie nie daje w myśl ustawy z dnia 23. lipca 2003 r. (z późniejszymi zmianami) o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* uprawnień do samodzielnego prowadzenia badań archeologicznych i *de facto* wykonywania zawodu archeologa. Problem ten jest intensywnie i na bieżąco monitorowany przez pracowników IA pod

kątem doboru tematów adekwatnych do możliwości studentów oraz opieki w trakcie pisania prac licencjackich. Cały czas podejmowane są również próby większego zmotywowania studentów, poprzez podkreślanie znaczenia publicznej prezentacji wyników ich oryginalnych badań, również w formie finalnych publikacji. Wyraźnie podkreślany jest też przez promotorów związek między aktywnością badawczą studentów a możliwościami ubiegania się o stypendia (uczelniane, ministerialne) i granty.

Monitoring losów absolwentów wskazuje, że absolwenci zarówno I jak i przede wszystkim II stopnia kierunku archeologia na UMCS, wykorzystują w pracy zawodowej wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne zdobyte podczas studiów, nie zasilają szeregów bezrobotnych i generalnie radzą sobie na rynku pracy. Stosunkowo dużo z nich znajduje zatrudnienie w branży. Wpływ na to ma również współpraca IA z potencjalnymi pracodawcami i ich udział w kształtowaniu profilu przyszłego absolwenta. Znaczna część z nich znajduje zatrudnienie w licznych prywatnych firmach archeologicznych, zarówno na Lubelszczyźnie, jak i w całej Polsce, czemu sprzyjał również boom inwestycyjny w Polsce w ostatnich latach. Przykładowo, w firmie APB THOR, w ciągu ostatnich pięciu lat znalazło zatrudnienie (w różnej formie i okresie czasowym) 12 absolwentów; niektórzy z nich współpracują z firmą na stałe. Wysokie kompetencje i poziom fachowy absolwentów IA UMCS sprawiają, że znajdują oni prace w zawodzie także poza granicami kraju (np. w jednej z największych firm w Niemczech: AAB Archäologische Ausgrabungen. und Bauprojektbetreuung, René Bräunig). Niektórzy zakładają własne firmy archeologiczne.

Absolwenci kierunku znajdują także zatrudnienie w Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (w dziale archeologicznym), oraz w podobnych komórkach w największych firmach budowlanych, prowadzących wielkie inwestycje drogowe (STRABAG, SKANSKA).

Znacząca grup absolwentów pozostaje zatrudniona w różnego typu instytucjach kultury (Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN w Lublinie), oraz zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego (np. w strukturach Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, Miejski Konserwator Zabytków), jak również w placówkach muzealnych (Muzeum Lubelskie w Lublinie; Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie; Muzeum im. dra J. Petera w Tomaszowie Lubelskim; Muzeum Ziemi Chełmskiej im. W. Ambroziewicza w Chełmie; Muzeum Regionalne w Kraśniku; Muzeum Regionalne w Janowie Lubelskim; Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego we Włodawie; Muzeum Regionalne w Łęcznej; Muzeum w Krasnymstawie; Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu; Muzeum Narodowe w Kielcach; Muzeum Okręgowe w Zamku Królewskim w Sandomierzu). Absolwenci studiów archeologicznych w Lublinie (ze starszych roczników) są też dyrektorami Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie oraz Muzeum Zamojskiego w Zamościu. Na marginesie można dodać że spora część kadry IA UMCS to byli absolwenci; w 2019 r. został zatrudniony w IA kolejny absolwent - mgr Piotr Mączyński.

Instytut Archeologii utrzymuje stały kontakt z absolwentami. Ich losy analizowane są również przy wykorzystaniu platformy <https://ela.nauka.gov.pl/pl/infographics>.

Procedura potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną uregulowana jest Uchwałą Nr XXIII – 22.3/15 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 28 stycznia 2015 r. w sprawie potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Uchwałą Nr XXIV – 28.35/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 26 czerwca 2019 r. zmieniającą Uchwałę Nr XXIII – 22.3/15 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 28 stycznia 2015 r. w

sprawie potwierdzania efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W IA nie było dotychczas przypadku, by ktoś zwracał się o potwierdzenie efektów uczenia się zdobytych poza edukacją formalną.

Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry

Nauczyciele akademicki oraz inne osoby prowadzące zajęcia w latach 2015-2019 w ramach profilu praktycznego (I stopień) na kierunku Archeologia posiadają bogaty dorobek naukowy, doświadczenie praktyczne, a także szerokie kompetencje i doświadczenie dydaktyczne, co zapewnia realizację zajęć na wysokim poziomie merytorycznym i osiągnięcie przez studentów efektów uczenia się. Proces kształcenia w zakresie archeologii na studiach I stopnia prowadzą w największym zakresie pracownicy Instytutu Archeologii (stan na grudzień 2019 r.): 1 profesor tytularny, 6 doktorów habilitowanych (w tym 4 zatrudnionych na stanowisku profesora Uczelni), 6 doktorów (w tym 1 zatrudniony na stanowisku profesora Uczelni oraz jeden w trakcie postępowania habilitacyjnego), a także 1 magister (w trakcie postępowania doktorskiego – przewidywana finalizacja w czerwcu 2020 r.). Poza pracownikami Instytutu Archeologii w całym okresie samooceny zajęcia z historii starożytnej i średniowiecznej oraz metodologii nauk humanistycznych prowadzili pracownicy Instytutu Historii UMCS posiadający stopień doktora habilitowanego, a zajęcia z zakresu nauk społecznych (antropologia kulturowa, elementy socjologii) pracownicy Instytutu Nauk o Kulturze UMCS (przed 1 października 2019 r. Instytutu Kulturoznawstwa), posiadający stopień doktora lub doktora habilitowanego. Zajęcia z zakresu nauk ścisłych oraz przyrodniczych, niezbędnych w kontekście interdyscyplinarnego warsztatu naukowego archeologa, były w okresie 2015-2019 prowadzone przez specjalistów z innych Wydziałów UMCS, tj. Wydziału Biologii i Biotechnologii oraz Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Wszyscy posiadają stopień doktora habilitowanego lub doktora. Dodatkowo, z uwagi na praktyczny profil studiów, część zajęć z przedmiotów archeologia ratownicza oraz metodyka archeologii miejskiej prowadzona jest przez osoby funkcjonujące od wielu lat na krajowym rynku komercyjnych badań archeologicznych (firmy APB THOR, „Archee”).

Osoby prowadzące seminaria są specjalistami w swoich dziedzinach. Obciążenia godzinowe nauczycieli akademickich zatrudnionych w UMCS jako podstawowym miejscu pracy są zgodne z wymaganiami.

Pracownicy IA są uznanymi, specjalistami w zakresie archeologii prądiejowej i współczesnej, z powodzeniem łączą obowiązki dydaktyczne z działalnością naukową. W IA UMCS w latach 2015-2019, przy obsadzie kadrowej wynoszącej (stan na koniec roku 2019) 15 osób na etatach badawczo-dydaktycznych, było realizowanych 14 grantów badawczych (7 finansowanych z NCN, 6 z MKiDN, 1 z innych źródeł - *vide załącznik 6*), pracownicy Instytutu uczestniczyli jako wykonawcy w realizacji 30 kolejnych, w tym 10 międzynarodowych, projektów naukowych (*zał. 7: a-b*). Łączenie działalności naukowej z dydaktyczną wyraża się również w bogatym dorobku publikacyjnym kadry Instytutu (łącznie 282 publikacje w latach 2015-2019, w tym 21 monografii autorskich lub pod redakcją, 98 artykułów w czasopiśmie oraz 184 rozdziały w monografiach; por. *zał. 8: a-e*), a także czynnym uczestnictwem w krajowych (115 wystąpień; por. *zał. 11: a-e*) oraz międzynarodowych (174 wystąpienia; por. *zał. 12: a-e*) konferencjach naukowych. Instytut organizuje także konferencje naukowe o zasięgu krajowym i międzynarodowym (por. opis kryterium 7; *zał. 10:a-b*).

Pracownicy IA są członkami licznych polskich i międzynarodowych towarzystw i gremiów naukowych oraz centralnych instytucji kultury, uczestniczą też w innych formach współpracy międzynarodowej (**zał. 13: a-j**), w tym m.in.:

A) polskie towarzystwa naukowe

- Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich (SNAP): A. Zalewska
- Zespół Badań nad Schyłkiem Starożytności przy Komitecie Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN: P. Łuczkiwicz
- Zespół Okresu Przedrzymskiego i Rzymskiego przy Komitecie Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN: A. Kokowski

B) międzynarodowe i zagraniczne towarzystwa naukowe

- *Societas Humboldtiana Polonorum*: A. Kokowski, P. Łuczkiwicz
- Deutsches Archäologisches Institut (DAI): A. Kokowski, P. Łuczkiwicz
- PRUSSIA Gesellschaft Geschichte und Landeskunde Ost- und Westpreußens e.V.: A. Kokowski, P. Łuczkiwicz
- KAFU (Kommission zur Erforschung von Sammlungen Archäologischer Funde aus dem Nordöstlichen Mitteleuropa): A. Kokowski
- Sachsensimposion: Working Group for the Archaeology of the Saxons and thier Neighbours in north-western Europe. International non-profit-making association: A. Kokowski
- Illerup Project: A. Kokowski

Dr hab. A. Zalewska, prof. uczelni jest członkiem Rady Doradczej zajmującej się upowszechnianiem wiedzy i edukacją przy Organizacji Przeciwko Użyciu Broni Chemicznej (ABEO: Member of the Advisory Board of Outreach and Education of Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons), prof. dr hab. A. Kokowski jest członkiem Rady Naukowej przy Instytucie Archeologii Uniwersita Hradec Kralove, CZ.

Pracownicy IA UMCS pełnią rolę recenzentów w renomowanych polskich i zagranicznych czasopismach archeologicznych, np.: Sprawozdania Archeologiczne; Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego; Wiadomości Archeologiczne; Archäologisches Korrespondenzblatt; Germania; International Journal of Historical Archaeology (**zał. 9**); dr hab. P. Łuczkiwicz prof. uczelni jest także (od 2015 r.) członkiem kolegium redakcyjnego czasopisma Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums. Pełnią też rolę rzeczoznawców Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (A. Kokowski, M. Szeliga, A. Zalewska), a także ekspertów oraz recenzentów wniosków grantowych w Narodowym Centrum Nauki (NCN - A. Kokowski, J. Libera, H. Taras, A. Zakościelna, A. Zalewska). Prof. dr hab. A. Kokowski i dr hab. A. Zalewska, prof. uczelni są członkami Rady Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego (RODA) przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Nauczyciele akademicki realizujący program tworzą ekspertyzy i opinie odnośnie badań archeologicznych prowadzonych na inwestycjach drogowych dla Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz dla Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (M. Florek, J. Libera, A. Kokowski, P. Łuczkiwicz).

Kadra Naukowa IA UMCS zasiada w radach naukowych licznych muzeów na Lubelszczyźnie, np.: Muzeum w Tomaszowie Lubelskim, Muzeum w Chełmie, Muzeum w Hrubieszowie, Muzeum Lubelskie w Lublinie.

Pracownicy IA dbają o intensywny rozwój naukowy, czego potwierdzeniem są:

1) uzyskiwane stopnie i tytuły naukowe, a także awanse na wyższe stanowiska uczelniane. W okresie objętym raportem samooceny dwie osoby uzyskały stopień dr hab. (A. Zalewska, 2015 r., UAM w Poznaniu; M. Florek, 2016 r., Uniwersytet Rzeszowski); trzy wcześniejsze habilitacje miały miejsce w 2014 r. (E. Kłosińska, Uniwersytet Rzeszowski; H. Taras, UAM w Poznaniu; P. Łuczkiwicz, Freie Universität Berlin). Obecnie jeden pracownik Instytutu Archeologii jest w trakcie procedury doktorskiej, a jeden habilitacyjnej w dyscyplinie archeologia. Polityka władz Instytutu zmierza do takiego planowania obciążeń dydaktycznych, aby osoby kończące rozprawy habilitacyjne bądź doktorskie miały mniejsze obowiązki organizacyjne, zyskując czas na finalizację badań. Czwooro doktorów habilitowanych uzyskało w omawianym okresie awans na stanowisko profesora uczelni (dr hab. Elżbieta Kłosińska, dr hab. Piotr Łuczkiwicz, dr hab. Anna Zakościelna, dr hab. Anna Zalewska).

2) otrzymane nagrody:

a) ministerialne:

- Złota Odznaka "Za opiekę nad zabytkami", nadana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: H. Taras i B. Niezabitowska-Wiśniewska (2017 r.), J. Libera (2018 r.); Srebrna Odznaka "Za opiekę nad zabytkami", nadana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: T. Wiśniewski (2017 r.); **zał. 14: a**;

b) w ocenianym okresie pracownicy IA otrzymali 3 medale Komisji Edukacji Narodowej: J. Libera (2018), B. Niezabitowska-Wiśniewska i A. Zakościelna (2019 r.); por. **zał. 14: a**; 4 medale za długoletnią służbę, przyznawane przez Prezydenta RP: H. Taras i A. Zakościelna – złoty, A. Zalewska i Szeliga - brązowy (2018 r.); por. **zał. 14: a**;

- 4 nagrody Rektora UMCS za działalność naukową (A. Kokowski, nagroda zespołowa II stop., 2016; T. Wiśniewski, nagroda indywidualna III stop., 2016; B. Niezabitowska-Wiśniewska, nagroda indywidualna III stop., 2017; P. Łuczkiwicz, nagroda indywidualna, 2017; por. **zał. 14: b**);

c) nagrody przyznawane przez instytucje kultury oraz jednostki samorządowe za działalność kulturalną, m.in.:

- Medal 700-lecia Miasta Lublina, nadany przez Prezydenta Miasta Lublin: A. Kokowski, 2017; Medal „Zasłużony dla Województwa Lubelskiego” za całokształt pracy archeologiczno-badawczej przyznany przez Marszałka Województwa Lubelskiego i Sejmik Wojewódzki: B. Niezabitowska-Wiśniewska, 2018; tytuł „Kobiety na medal 2015” – nagroda Kapituły Gazety Wyborczej: B. Niezabitowska-Wiśniewska, 2015; por. **zał. 14: a**).

IA uczestniczy też w unikalnym w skali kraju archeologicznym, międzynarodowym konsorcjum naukowym („*Filioque*”), stworzonym przez IA UMCS i Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, przy współudziale Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa (GWZO) w Lipsku, którego celem są interdyscyplinarne badania tzw. Grodów Czerwieńskich (Czermna) i w szerszym kontekście pogranicza kulturowego polsko-ruskiego we wczesnym średniowieczu na szerokim tle od Bizancjum po Europę zachodnią. W ramach konsorcjum, oprócz licznych badań archeologicznych i opracowywania ich wyników, zostało zorganizowanych już 6 międzynarodowych konferencji roboczych (z czego IA współorganizował konferencje nr 3 i 6; por. **zał. 10: a**), powstały też liczne opracowania naukowe o zasięgu międzynarodowym oraz opublikowano 6 monografii i tomów pokonferencyjnych.

Kadra Instytutu Archeologii podnosi również swoje kwalifikacje dydaktyczne poprzez:

a) ukończenie studiów podyplomowych:

- studia podyplomowe „Rzeczoznawstwo uzbrojenia” na Uniwersytecie Łódzkim (IV edycja, rok akademicki 2017/2018). Ukończenie studiów: czerwiec 2018 r., z wynikiem bdb.: dr hab. Anna Zalewska prof. UMCS;

b) udział w seminariach i warsztatach rozwijających kompetencje dydaktyczne:

- udział w warsztatach „Interactive methods as the best tools for education and outreach”. Interactive workshop. Introduction, Prowadzący: Prof. Alastair Hay, Prof. Clarissa Dirks. . Organizator: OPCW Advisory Board on Education and Outreach (Niderlandy, Haga, 30.VIII.2017): dr hab. Anna Zalewska prof. UMCS;

- udział w warsztatach „Moving from teaching to research about teaching and learning”, Prowadzący: Prof. Clarissa Dirks. Organizator: OPCW Advisory Board on Education and Outreach (Niderlandy, Haga, 31.VIII.2017): dr hab. Anna Zalewska prof. UMCS;

- udział w warsztatach długoterminowych „Innowacyjne sposoby uczenia (się). Techniki improwizacji teatralnej jako innowacyjne narzędzie dydaktyczne”. Cel: stosowanie improwizacji teatralnej jako skutecznej metody transferu wiedzy i jako narzędzia optymalizującego proces uczenia i budowania relacji mistrz – uczeń. Organizator: Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń (2019-2020, w toku): dr hab. Anna Zalewska prof. UMCS;

c) udział w kursach i szkoleniach rozwijających kompetencje dydaktyczne:

- kurs w studium "Lubelska Szkoła Fotografii" w r. akad. 2018/2019, związany z podniesieniem kwalifikacji dydaktycznych w ramach prowadzenia zajęć z przedmiotu "Techniki informatyczne" (metody dokumentacji fotograficznej i opracowanie cyfrowe materiałów graficznych): dr Sylwester Sadowski;

- szkolenie długoterminowe „Fotomanipulacje” – zorientowane na wypracowanie krytycznego podejścia do publikacji fotograficznych. Prowadząca: Monika Szewczyk-Wittek — fotoedytorka, kuratorka i autorka tekstów o fotografii oraz Eksperci. Organizator: Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń; Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa (2020, w toku): dr hab. Anna Zalewska prof. UMCS;

d) udział w szkoleniach dotyczących opieki nad studentami:

- udział w szkoleniu dla opiekunów prac dyplomowych dotyczące Archiwum Prac Dyplomowych (APD), Organizator: Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie (Lublin, 09.II.2016): dr hab. Anna Zalewska prof. UMCS;

b) kursy językowe:

- ukończenie dwóch kursów języka angielskiego (08.03.-24.05.2017 oraz 08.11.2017 - 11.04.2018): mgr Tadeusz Wiśniewski

Osoby prowadzące zajęcia na studiach I stopnia archeologii, oprócz działalności naukowej i dydaktycznej bardzo intensywnie popularyzują wiedzę archeologiczną. Przejawami tego są m.in.: a) bardzo liczne wykłady popularnonaukowe (np. dla uczniów szkół podstawowych oraz średnich,

studentów archeologii z innych krajowych ośrodków akademickich); b) prelekcje dla mieszkańców miejscowości, w których prowadzone są badania archeologiczne, a także członków różnych towarzystw regionalnych i krajoznawczych; c/ organizację wykładów otwartych archeologów oraz przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych współpracujących z archeologią z innych ośrodków naukowych w kraju i za granicą; d) publikacje popularnonaukowe i publicystyczne zarówno w prasie uniwersyteckiej, jak również regionalnej; e) wypowiedzi eksperckie dla mediów (prasa, radio, telewizja, internet); f) współpracę z towarzystwami naukowymi, ośrodkami badawczymi, stowarzyszeniami; g) współpracę z instytucjami kultury; h) wystawy archeologiczne; i/ promocję książek archeologicznych; j) uczestnictwo w cyklicznych imprezach promujących naukę (Drzwi Otwarte UMCS, Festiwal Fantastyki FALKON, Noc Muzeów oraz Lubelski Festiwal Nauki); k/ organizację zajęć warsztatowych dla uczniów szkół podstawowych; l/ udział w filmach i programach popularnonaukowych; m/ prowadzenie stron internetowych poświęconych tematyce archeologicznej, w tym promujące prowadzone w Instytucie Archeologii UMCS badania i projekty naukowe. Szczegółowy wykaz aktywności popularyzatorskiej pracowników IA UMCS zestawiono w **zał. 13: c, e-f** oraz **zał. 16: a-k**).

Kadra Instytutu Archeologii jest w pełni przygotowana merytorycznie do prowadzenia zajęć przewidzianych w planie studiów I stopnia archeologii. Zasadą podstawową doboru osób prowadzących konkretne zajęcia jest adekwatność problematyki badań prowadzonych przez daną osobę, potwierdzoną publikacjami naukowymi do wykładanego przedmiotu oraz odpowiednimi umiejętnościami praktycznymi (np. w zakresie prowadzenia badań terenowych, wiedzy materiałowej i źródłoznawczej, muzealnictwa i ochrony zabytków, aspektów prawnych pracy archeologa).

Proces rekrutacji na stanowiska badawczo-dydaktyczne odbywa się na zasadach otwartych konkursów. Zasadniczymi kryteriami branymi pod uwagę dotychczas jest: a/dorobek naukowy, przede wszystkim w postaci artykułów opublikowanych do 2018 r. w czasopiśmie uwzględnionych na listach A, B, C, zaś od 1 października 2019 r. zawartych w ministerialnym wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych z dnia 18 grudnia 2019 r.; b/ ewentualne doświadczenie dydaktyczne oraz c/ zamiar prowadzenia działalności naukowej w dyscyplinie archeologia..

Każdy pracownik naukowo-dydaktyczny oceniany jest przez swojego bezpośredniego przełożonego (do 30 września 2019 r. przez kierowników Zakładów, a po tym okresie bezpośrednio przez Dyrektora Instytutu) oraz wydziałową i uczelnianą komisję w kategoriach działalności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej – ocena taka przeprowadzana jest nie rzadziej niż raz na 4 lata, a w uzasadnionych wypadkach częściej. Własną, niezależną ocenę pracowników formułują też studenci (ankiety studenckie). Niezależnie od ocen okresowych Dyrekcja IA na bieżąco monitoruje aktywność pracowników w każdej z wymienionych kategorii, zarówno pod kątem motywująco-korygującym, jak również w celu sprawiedliwego rozdziału dodatkowych obowiązków (np. funkcji koordynatora Drzwi Otwartych na kierunku Archeologia).

Pracownicy prowadzący zajęcia w przypadku pojawienia się negatywnych komentarzy bądź ocen w ankietach studenckich proszeni są przez Dyrektora Instytutu o wyjaśnienia sytuacji (analogiczna rozmowa odbywa się ze studentami, przede wszystkim ze starostą roku). W razie konieczności podejmowane są odpowiednie działania naprawcze. Sytuacje takie zdarzają się jednak rzadko, a regułą jest, że pracownicy otrzymują bardzo wysokie oceny w ankietach studenckich.

Od roku akademickiego 2019/2020 bezpośrednim przełożonym pracowników w kwestiach dydaktycznych, zgodnie ze Statutem UMCS, jest Dziekan Wydziału.

Za działania mające motywować pracowników do rozwoju naukowego czy dydaktycznego należy uznać system dodatkowego nagradzania pracowników uregulowany w okresie 2015-2019 Uchwałą Nr XXIV – 3.4/16 Senatu UMCS *Regulamin przyznawania nagród Rektora nauczycielom akademickim Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, a od stycznia 2020 r. załącznikiem do zarządzenia Rektora Nr 1/2020 z dnia 15 stycznia 2020 r. *Regulamin przyznawania nagród Rektora nauczycielom akademickim Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*. Nauczyciele akademicy mogą otrzymać nagrodę:

- 1) za osiągnięcia naukowe lub artystyczne;
 - 2) za osiągnięcia dydaktyczne;
 - 3) za osiągnięcia organizacyjne.
2. Nauczyciele akademicy mogą także otrzymać nagrodę:
- 1) za wysoko punktowany artykuł naukowy;
 - 2) za monografię wydaną przez wydawnictwo z poziomu II Listy Wydawnictw Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego;
 - 3) za pozyskanie zewnętrznych środków finansowych;
 - 4) za współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym;
 - 5) za całokształt dorobku.

W latach 2015-2019 nagrody indywidualne II i III stopnia za osiągnięcia naukowe otrzymało łącznie troje pracowników Instytutu Archeologii (por. **zał. 14: b Wykaz medali, odznaczeń, nagród oraz stypendiów pracowników Instytutu Archeologii w latach 2015-2019**). Innym przejawem działań mających na celu wspieranie i motywowanie kadry do rozwoju naukowego jest (na podstawie par. 79 statutu UMCS z dnia 29 maja 2019 r.) uzależnienie możliwości awansu na stanowisko profesora uczelni m.in. od złożenia minimum jednego wniosku grantowego do jednej z instytucji zewnętrznych wspierających działalność naukową (np. Narodowe Centrum Nauki, Narodowy Program Rozwoju Humanistyki MNiSW, Narodowy Instytut Dziedzictwa).

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 4:

Polityka kadrowa IA umożliwia trwały rozwój pracowników badawczo-dydaktycznych i jest nastawiona na stabilizację ich zatrudnienia, a także wieloaspektowe doskonalenie.

Perspektywy na przyszłość:

- w najbliższej przyszłości IA czeka stopniowa wymiana część kadry w związku z osiągnianiem przez niektórych pracowników wieku emerytalnego. Pierwsze kroki w tym kierunku już poczynione w bieżącym roku akademickim. Zostało zatrudnionych dwóch nowych pracowników badawczo-dydaktycznych, legitymujących się i publikacjami doświadczeniem w kierowaniu bądź wykonawstwie w grantach, którzy będą prowadzić zajęcia ze studentami.

Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie

Kształcenie prowadzone jest w nowoczesnej bazie dydaktycznej dostosowanej do liczby studentów i specyfiki zajęć. Ich wyposażenie jest zgodne z potrzebami procesu nauczania i uczenia się. Umożliwia też osiągnięcie przez studentów efektów uczenia się oraz przygotowanie do prowadzenia działalności naukowej. Prowadzone na szeroką skalę zajęcia terenowe dają możliwość zdobywania umiejętności praktycznych, niezbędnych w przyszłej, samodzielnej pracy naukowej.

Zajęcia ze studentami prowadzone są w trzech salach dydaktycznych o łącznej powierzchni 85,78 m² (sale 016, 021, 20). W przypadku zajęć prowadzonych dla ogółu studentów, w tym wykładów gościnnych, odbywają się one w sali dostosowanej do tego typu zajęć, o powierzchni 64,14 m² (sala 09), użytkowanej wspólnie z Instytutem Historii UMCS (por. zał. 5). Zajęcia z przedmiotu „techniki informatyczne” prowadzone są w Sali komputerowej Wydziału Humanistycznego UMCS (sala 111B). Do zajęć praktycznych, w tym głównie źródłoznawstwa archeologicznego, w razie potrzeb wykorzystywane są pomieszczenia magazynowe Instytutu Archeologii UMCS (sale 08, 006 – w budynku Wydziału Humanistycznego UMCS oraz sale 9P i 14P w budynku Biblioteki Głównej UMCS). Studenci i pracownicy korzystają także z szerokiego zaplecza Wydziału Humanistycznego UMCS, w tym z Auli i Sali Obrad Rady Wydziału Humanistycznego UMCS. Zajęcia z Wychowania fizycznego odbywają się w Centrum Kultury Fizycznej UMCS.

Sale dydaktyczne (nr 016, 021, 20) wyposażone są w rzutniki multimedialne, ekrany i komputery z niezbędnym oprogramowaniem i dostępem do internetu oraz w zestawy pomocy dydaktycznych nieodzownych w procesie nauczania, w tym mapy ściennie, zbiory litoteki (sala 016). Sala 20 dodatkowo wyposażona jest w telewizor. W przypadku zajęć odbywających się w sali 09 wykorzystywany jest znajdujący się na stanie Instytutu Archeologii przenośny rzutnik multimedialny, ekran i komputer. Sale dydaktyczne dostosowane są do następującej liczby studentów: sala 016 – 20-24 osoby; sala 021 – 24 osoby; sala 20 – 20-24 osoby; sala 09 – 46 osób, co spełnia wymogi realizacji programu studiów oraz jest adekwatne do liczby kształconych studentów. W Sali Komputerowej Wydziału Humanistycznego UMCS (nr 111B) znajduje się 15 stanowisk pracy i jedno stanowisko dla prowadzącego. Komputery wyposażone są w niezbędne oprogramowanie, w tym graficzne, które jest na bieżąco aktualizowane. W sali znajduje się też rzutnik multimedialny i ekran. Do zajęć wykorzystywany jest także sprzęt fotograficzny znajdujący się w posiadaniu Instytutu Archeologii UMCS.

Ze względu na specyfikę kierunku Archeologia nieodzownym elementem procesu nauczania jest dostęp do materiałów źródłowych, w tym głównie zabytków archeologicznych. W trakcie prowadzonych zajęć stacjonarnych wykorzystywane są materiały zabytkowe znajdujące się w zbiorach IA UMCS, pochodzące tak z badań dawnych, jak i współczesnych jego pracowników. Część zabytków znajduje się w salach dydaktycznych (sala 016 – zbiory litoteki; sala 021 – zabytki ceramiczne z różnych okresów pradziejowych); pozostałe zgromadzone są w pomieszczeniach magazynowych Instytutu Archeologii (nr 08, 006, 9P, 14P). Z ostatnimi z nich studenci mogą zapoznać się – zależnie od potrzeb i zakresu zajęć – albo po przeniesieniu ich przez prowadzącego zajęcia do sali dydaktycznej, albo w wymienionych pomieszczeniach magazynowych.

Duży nacisk w procesie nauczania położony jest na badania terenowe, w których biorą udział wszyscy studenci, adekwatnie do programu studiów. Praktyki/ badania terenowe odbywają się na różnych stanowiskach archeologicznych na Lubelszczyźnie oraz w innych rejonach Polski (w woj. świętokrzyskim, pomorskim, małopolskim). W ich trakcie studenci mają zapewnioną bazę noclegową – w zależności od miejsca prowadzenia badań najczęściej w budynkach szkół, remizach lub agroturystyce – oraz podstawowe wyżywienie. W trakcie badań terenowych studenci wykorzystują nowoczesny sprzęt wykopaliskowy dostosowany do specyfiki prowadzonych prac. Na stanie Instytutu Archeologii UMCS oprócz tzw. drobnego sprzętu wykopaliskowego znajdują się między innymi: 3 tachimetry z niezbędnym oprzyrządowaniem, 8 niwelatorów, ok. 10 profesjonalnych aparatów fotograficznych, 4 GPS, 3 wykrywacze metali, 1 dalmierz. Zaplecze sprzętowe jest systematycznie uzupełniane i modernizowane.

W badaniach terenowych oprócz pracowników IA biorą udział także naukowcy z innych ośrodków naukowych w Polsce (oraz z zagranicznych), reprezentujący różne dyscypliny naukowe. Ma to ogromne znaczenie w świetle badań interdyscyplinarnych, dzięki którym możliwe jest kompleksowe rozpoznanie działalności i życia ludzi w różnych okresach w pradziejach. Bezpośredni kontakt studentów ze specjalistami z innych dziedzin nauki, w tym np. szeroko rozumianych nauk przyrodniczych czy ścisłych, umożliwia im zapoznanie się z najnowszymi metodami badań naukowych, specyfiką tych dyscyplin oraz możliwościami wykorzystania ich warsztatu badawczego w archeologii. Studenci mogą też brać czynny udział w tego typu działaniach, w tym w sondowaniach geologicznych, badaniach geofizycznych czy pobieraniu prób do badań palinologicznych, archeobotanicznych, datowań radiowęglowych i wielu innych.

Ze względu na specyfikę dyscypliny nieodzowną częścią infrastruktury są także pomieszczenia magazynowe, wykorzystywane do przechowywania materiałów zabytkowych pozyskiwanych w trakcie badań terenowych, w tym najczęściej do momentu ich kompleksowego opracowania oraz, jak już wspomniano, do zajęć praktycznych ze studentami. W trakcie tych ostatnich studenci zapoznają się z oryginalnymi zabytkami lub też biorą udział w ich inwentaryzacji i wstępnej konserwacji. Instytut Archeologii posiada 4 tego rodzaju pomieszczenia (sale 08, 006, 9P i 14P). Wyposażone są one w zestawy regałów do przechowywania zbiorów archeologicznych, drabiny oraz w miejsca do pracy z zabytkami archeologicznymi. W pomieszczeniu 14P przechowywane są także elementy etalażu różnych wystaw organizowanych przez IA UMCS. Jest ono również wykorzystywane przez Koło Naukowe Studentów Archeologii UMCS. W dyspozycji Instytutu pozostaje także niewielkie pomieszczenie magazynowe (sala 024) o powierzchni 6,22 m², w którym przechowywana jest część sprzętu biurowego. Znajduje się tam również szafa pancerna, na wypadek konieczności czasowego przechowywania cennych zbiorów archeologicznych (por. zał. 5).

Niezbędnym elementem realizacji programu studiów jest kontakt z prowadzącymi zajęcia dydaktyczne, szczególnie istotny na etapie pisania prac licencjackich czy magisterskich. W sprawach administracyjnych i organizacyjnych konieczny jest natomiast kontakt z pracownikiem Sekretariatu IA. Wszyscy pracownicy dydaktyczni są zobowiązani do dyżurów konsultacyjnych w wymiarze dwóch godzin tygodniowo. Instytut Archeologii dysponuje 14 pomieszczeniami wykorzystywanymi jako pokoje pracowników naukowo-dydaktycznych (por. zał. 5) o łącznej powierzchni 176 m² oraz dwupokojowe pomieszczenie wykorzystywane jako Sekretariat i sala obrad Rady Naukowej IA, o łącznej powierzchni 30,6 m². Liczba i powierzchnia wymienionych pomieszczeń w powiązaniu z liczbą pracowników naukowo-dydaktycznych pozwalają na prowadzenie konsultacji naukowych, a także indywidualnych zajęć seminaryjnych ze studentami. W szerokim zakresie użytkowany jest również uczelniany (dostępny dla wykładowców i studentów) system obsługi studentów (USOS): <https://usosweb.umcs.pl/>, w którym zamieszcza się informacje o zajęciach i sylabusy, a także dokonuje zapisów studentów na poszczególne przedmioty, wprowadza oceny zaliczeń i egzaminów oraz drukuje protokoły. Komunikacja pomiędzy studentem i wykładowcą odbywa się również drogą elektroniczną za pomocą systemu USOS, e-maili (adresy wszystkich pracowników widnieją na stronie internetowej uniwersytetu), a czasami również portali społecznościowych. Studenci każdego roku studiów oraz pracownicy dydaktyczni mają dostęp do specjalnie stworzonej poczty elektronicznej (oddzielnie dla każdego roku studiów), umożliwiającej szybki kontakt i wymianę informacji oraz przysyłanie materiałów dydaktycznych. Kontakt ze studentami, w sposób naturalny ułatwia niewielka ich liczba oraz specyfika prowadzonych zajęć, w tym głównie terenowych. Sprzyja to utrzymywaniu bardzo dobrej komunikacji na linii pracownik-student oraz lepszemu zrozumieniu potrzeb i problemów poszczególnych studentów.

Dzięki kontaktom pracowników IA z instytucjami zewnętrznymi, w tym głównie z placówkami muzealnymi (np. Muzeum Lubelskie w Lublinie, Muzeum Regionalne im. dr. J. Petera w Tomaszowie Lubelskim, Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie), studenci mają możliwość zapoznania się z wystawami – stałymi i czasowymi – prezentowanymi w tych instytucjach oraz z przechowywanymi tam zbiorami zabytków archeologicznych. W doskonały sposób przygotowuje ich to zarówno do zajęć stacjonarnych, jak i do przyszłej pracy naukowej. Niezwykle istotna pod kątem

późniejszej kariery zawodowej jest również możliwość zapoznania się ze specyfiką pracy w różnego typu muzeach oraz ze sposobami popularyzacji archeologii (np. Wioska Gotów w Masłomęczu).

Zarówno Wydział Humanistyczny, jak i cały Uniwersytet dostosowany jest do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Infrastruktura ta jest na bieżąco modernizowana i wzbogacana. Budynki, w których odbywają się zajęcia, wyposażone są w windy przystosowane do osób niepełnosprawnych ruchowo oraz niewidomych, a parkingi w obrębie Pl. Marii Curie-Skłodowskiej mają wyznaczone specjalne miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych oraz podjazdy umożliwiające pokonanie barier architektonicznych. Zespół ds. Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami oferuje m.in. pomoc asystenta osoby niepełnosprawnej. W 2019 r. przeprowadzono modernizację miasteczka akademickiego: dostosowano podjazdy i teren do osób z niepełnosprawnościami. Zainstalowano też windy i podjazdy dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Dodatkowo w budynku Wydziału Filozofii i Socjologii, w którym mieszczą się pomieszczenia dydaktyczne Instytutu Archeologii zainstalowano nową windę dla osób z niepełnosprawnościami z systemem dźwiękowych i przyciskami w języku Braille'a. Budynek Wydziału Humanistycznego posiada podjazdy i wejścia z poziomu gruntu, windy i toalety dla osób niepełnosprawnych, miejsca parkingowe dla ON oraz oznaczone drzwi wewnętrzne w języku Braille'a. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie: <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0703/121439-dostepnosc-budynkow-umcs-2019-r.pdf>

Specyfika studiów na kierunku Archeologia, związana przede wszystkim z szerokim zakresem prac terenowych rzutuje na fakt, że do tej pory w IA nie kształcono osób z niepełnosprawnością ruchową. Pracownicy prowadzący zajęcia terenowe przed ich rozpoczęciem przeprowadzają też wywiad z każdym z ich uczestników, w celu pozyskania informacji na temat ewentualnych chorób, na które cierpią studenci. Umożliwia to dostosowanie indywidualnego planu i zakresu działań do możliwości każdego studenta, a także w ramach konieczności ułatwia zorganizowanie niezbędnej pomocy medycznej.

Nieodzownym elementem procesu nauczania jest dostęp do systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni. Studenci Archeologii bez ograniczeń – po wyrobieniu karty bibliotecznej – mogą korzystać ze zbiorów Biblioteki Głównej UMCS, w tym z jej licencjonowanych E-zasobów, wyszukiwarek naukowych oraz z internetowych katalogów zbiorów (<https://www.umcs.pl/pl/biblioteka-glowna-universytetu-marii-curie-sklodowskiej,8783.htm>). Mogą również korzystać z Biblioteki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dodatkowo wszyscy pracownicy i studenci mają możliwość korzystania z bezpłatnego dostępu do internetu w ramach projektu eduroam, na terenie całej Uczelni. Warunkiem uzyskania dostępu do bezpłatnego WiFi jest jedynie założenie konta (<https://www.umcs.pl/pl/eduroam-studenci.htm>).

Instytut Archeologii, ze względu na specyfikę swojej działalności i programu studiów, posiada również własną Bibliotekę. Jest ona biblioteką naukową i ma rangę biblioteki specjalistycznej, w strukturze uczelni podlegającej Dyrektorowi Biblioteki Głównej UMCS. W Bibliotece IA zatrudnione są dwie osoby: bibliotekarzem prowadzącym jest mgr Ewelina Kokowska-Guz, drugim pracownikiem jest dr Jerzy Ternes.

Biblioteka IA czynna jest pięć dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku – łącznie 41 godzin, w tym 4 razy w tygodniu do godz. 17.00. Powierzchnia użytkowa Biblioteki wynosi ogółem 135,11 m². Podzielona jest ona na 2 czytelnie dostępne dla czytelników i 2 pomieszczenia magazynowe z otwartym dostępem. Z jej powierzchni wyodrębnione zostało pomieszczenie dla pracownika i pomieszczenie, w którym znajduje się archiwum Instytutu Archeologii przeznaczone do przechowywania prac licencjackich i magisterskich oraz dokumentacji z badań dawnych. W Bibliotece przygotowano 30 miejsc dla czytelników, z dwoma komputerami podłączonymi do internetu. Zapewniono również możliwość korzystania czytelnikom z ich własnych komputerów przy dostępie internetu bezprzewodowego (eduroam). Pracownicy użytkują własny sprzęt komputerowy, również podłączony do sieci.

Księgozbiór Biblioteki IA stanowi ogółem 19.785 egzemplarzy, w tym 12.888 książek oraz 6.897 czasopism. Główny zrąb wpływów książkowych pochodzi z wymiany i darów, w niewielkim tylko stopniu z zakupów. W latach 2015-2018 do zbiorów Biblioteki przekazano 5 kolekcji literatury

archeologicznej (w tym m.in. bibliotekę dr. Klausa Goldmanna, prof. Adriaana von Müllera oraz prof. Siegmara von Schnurbeina), co znacznie wzbogaciło jej inwentarz. Książki przychodzące do Biblioteki z wymiany międzyuczelnianej są na bieżąco opracowywane i dołączane do księgozbioru. Biblioteka ze swojej strony wysyła publikacje do jednostek naukowych i muzealnych. Wymiana prowadzona jest ogółem z ponad 50 partnerami w kraju i za granicą.

Ze zbiorów Biblioteki IA korzystają zarówno pracownicy Instytutu, studenci kierunku archeologia, jak również pracownicy i studenci z innych kierunków nauczania oraz czytelnicy niezwiązani z uczelnią, ale zainteresowani tematyką archeologiczną. Łączna liczba zarejestrowanych czytelników wynosi 346 osób, w tym czytelników wypożyczających aktywnie jest 184. Suma odwiedzin Biblioteki w 2019 roku wyniosła 7.611 razy. W 2019 roku wypożyczono na zewnątrz 4.054 książek i 1.852 czasopism; natomiast na miejscu odnotowano udostępnienie 14.212 egzemplarzy książek i 8.302 czasopism. Biblioteka IA umożliwia również pożyczenie książek lub czasopism do bibliotek krajowych i zagranicznych.

Biblioteka IA bazuje na katalogu kartkowym, przy czym część zbiorów została opracowana w systemie komputerowym i ujęta w dostępnym powszechnie Katalogu on-line Biblioteki Głównej UMCS, jak i projekcie utworzenia Katalogu Bibliografii Archeologii Europejskiej w systemie DYABOLA z siedzibą w Römisch-Germanische Kommission we Frankfurcie nad Menem. Wszelkie nowe wpływy do Biblioteki w postaci książek i czasopism, jak i nośników elektronicznych, są upubliczniane na stronie Facebook IA UMCS.

Biblioteka wykorzystuje również pomieszczenie magazynowe w budynku Wydziału Humanistycznego UMCS (sala 012) o powierzchni 15,83 m², gdzie przechowywane są między innymi wydawnictwa Instytutu oraz inne publikacje książkowe, w tym dublety, przeznaczone na wymianę międzybiblioteczną.

Tym samym zasoby Biblioteki IA, pomoc oferowana studentom przez jej pracowników oraz bardzo ważny z perspektywy specyfiki pracy naukowej otwarty dostęp do jej zbiorów są zgodne, co do aktualności, zakresu tematycznego i zasięgu językowego, a także formy wydawniczej, z potrzebami procesu nauczania i uczenia się. Umożliwiają osiągnięcie przez studentów efektów uczenia się, w tym przygotowanie do prowadzenia działalności naukowej lub udział w tej działalności oraz prawidłową realizację zajęć.

Podsumowując, IA UMCS spełnia wszelkie reguły i wymagania w zakresie infrastruktury dydaktycznej i naukowej zawarte w standardach kształcenia zawartych w przepisach prawnych odnoszących się do prowadzonego kierunku studiów.

Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku

Rodzaj, zakres, specyfika i zasięg działalności instytucji otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym pracodawców – z którymi IA współpracuje w zakresie projektowania i realizacji programu studiów – są zgodne z dyscypliną kierunku, koncepcją i celami kształcenia oraz wyzwaniem rynku zawodowego.

Otoczeniem społeczno-gospodarczym dla IA w kontekście studiów archeologicznych są różnego rodzaju instytucje kultury (np. Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN w Lublinie), instytucje zajmujące

się ochroną dziedzictwa kulturowego (Narodowy Instytut Dziedzictwa, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków wraz z oddziałami terenowymi, Miejski Konserwator Zabytków), liczne muzea z Lublina, Lubelszczyzny i innych regionów, firmy archeologiczne (zarówno lokalne jak i działające na terenie całej Polski), jednostki samorządu terytorialnego z Lubelszczyzny, a także podmioty państwowe (np. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad), oraz firmy budowlane, m. in. prowadzące duże inwestycje drogowe (np. STRABAG, SKANSKA). Z częścią z wymienionych instytucji IA ma podpisane oficjalne umowy o współpracy. Współpraca z otoczeniem ma wpływ na realizację i doskonalenie programu studiów na kierunku archeologia, zwłaszcza w zakresie praktyk/badań terenowych. Pracownicy IA zasiadają również w radach naukowych i muzealnych Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, Muzeum im. dra J. Petera w Tomaszowie Lubelskim, Muzeum Ziemi Chełmskiej im. W. Ambroziewicza w Chełmie, Muzeum Archeologicznego i Rezerwatu „Krzemionki”, Muzeum Historycznego w Sanoku, Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu, Muzeum Mazowieckiego w Płocku, Muzeum Podlaskiego w Białymstoku oraz Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie.

Przedstawiciele pracodawców (mgr. B. Bartecki z Muzeum w Hrubieszowie, dr R. Niedźwiadek z firmy archeologicznej Archee w Lublinie, mgr p. Pachulski z Archeologicznej Pracowni Badawczej THOR z Gniezna) byli lub są członkami Rady Pracodawców przy IA; uczestniczą w kształtowaniu toku i programu studiów, pożądanym efektów kształcenia, mając też wpływ na zakres przekazywanych treści odnośnie niektórych przedmiotów lub wręcz współprowadząc niektóre zajęcia (P. Pachulski i D. Żychliński - archeologia ratownicza; R. Niedźwiadek – metodyka archeologii miejskiej). Monitorowanie form współpracy i ewaluacja efektów współpracy IA z otoczeniem społeczno-gospodarczym prowadzone jest poprzez spotkania pracowników z członkami Rady Pracodawców, dotyczące programu studiów oraz efektem uczenia się (wcześniej – efektem kształcenia). Zgodnie z procedurami obowiązującymi na Wydziale Humanistycznym UMCS wyniki ewaluacji są brane pod uwagę podczas np. proponowania zmian w siatkach zajęć czy modyfikacji efektów uczenia się.

Od ponad czterech dekad w systemie edukacji archeologicznej ogromny nacisk kładzie się na wpojenie studentom zasad komunikacji społecznej, umiejętności budowania społecznego szacunku dla archeologii i społecznego poczucia odpowiedzialności za ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego. Poza klasycznym popularyzowaniem wiedzy o dyscyplinie (*vide zał. 16: a-k*) prowadzi się też szeroko zakrojone akcje „kotwiczenia” archeologii w świadomości społecznej jako elementu klasycznego dziedzictwa kulturowego, mogącego mieć znaczenie w budowaniu lokalnych marek regionalnych i poczucia „regionalnej” dumy, a także realizuje misję współdziałania z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Tę współpracę IA z otoczeniem społeczno-gospodarczym znakomicie egemplifikuje kreowanie i realizacja wspólnych projektów naukowych oraz kulturalnych, a także z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego. Jako wybrane przykłady można tu wspomnieć:

- stała współpraca z Muzeum Lubelskim w Lublinie, dotycząca organizacji corocznych międzynarodowych konferencji „Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie” (edycje w latach 2015-2019 organizowały dr hab. Anna Zakościelna prof. UMCS, mgr Dorota Tymczak, dr hab. Jerzy Libera prof. UMCS, dr Marcin Szeliga).
- umowa z Katedrą i Zakładem Medycyny Sadowej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie, dotycząca badań biologicznych szczątków ludzkich pochodzących z badań IA (m. in. analiz kopalnego DNA) oraz nowoczesnych metod rekonstrukcji zabytków za pomocą badań RTG i tomografii komputerowej.

- wchodzący właśnie w życie projekt „Zaginiony świat - odkrywamy gminę Leśniowice” autorstwa dr. T. Dzieńkowskiego, promujący dziedzictwo archeologiczne regionu, bazując na spektakularnych wynikach prac archeologicznych prowadzonych w miejscowości Horodysko. W ramach projektu przewidziane są liczne działania warsztatowe, w tym m. in.: warsztaty ceramiczne i włókiennicze, których efektem ma być odtworzenie dawnych wyrobów, a na ich podstawie stworzenie lokalnego gadżetu promocyjnego, reklamującego i nadającego unikalną tożsamość gminie Leśniowce; w ramach innych warsztatów na podstawie rekonstrukcji wyglądu jednego z pochowanych na cmentarzysku członków lokalnej społeczności stworzona zostanie przez dzieci „legenda o przodku”, a na jej podstawie powstanie film animowany promujący archeologię i gminę; festyn archeologiczny oraz impreza plenerowa w miejscu wcześniejszych wykopalisk, a jako efekt finalny (w ramach kolejnego projektu) stworzenie skansenu archeologicznego – „Słowiańskiej Wioski”. Wszystkie te działania będą się odbywać przy udziale studentów archeologii, a także historii i turystyki.
- Wspólne przedsięwzięcie dziesięciu gmin wschodniej Lubelszczyzny oraz IA UMCS, którego efektem jest powstanie marki regionalnej „Witajcie w Gotanii”, w nawiązaniu do spektakularnych efektów badań osadnictwa Gotów w tym regionie (animatorem całego przedsięwzięcia jest prof. dr hab. A. Kokowski). Projekt wykorzystuje wszystkie możliwe walory regionu – od gospodarczych, kulturowych po historyczne, w czym uczestniczy Instytut i studenci. Najnowsze, najbardziej spektakularne inicjatywy w tym zakresie, to (np.) impreza rekonstruktorska (cykliczna) mająca związek z bitwą Bolesława Chrobrego z Rusinami w tzw. Królewski Kącie nad Bugiem.
- „Wioska Gotów w Małomęczu”: jedyna tego rodzaju w Polsce inicjatywa w pełni społeczna, wynikała z autentycznej potrzeby przechowania w pamięci 25 lat archeologicznej działalności w wiosce. Powstało stowarzyszenie o tej nazwie (www.wioska-gotow.pl; <https://www.youtube.com/watch?v=QAes8KpqajM>; [pl-pl.facebook.com › Miejsca › Hrubieszów › Muzeum historii](https://pl-pl.facebook.com/MiejscaHrubieszowMuzeumhistorii)), które zorganizowało już XVI Biesiad Archeologicznych gromadzących tysiące odwiedzających (zawsze ostatnia niedziela lipca) –odbywających się bez udziału klasycznej oprawy komercyjnej. Zbudowano skansen – rekonstrukcję wioski Gotów, którą odwiedzają corocznie tysiące gości z całej Europy; gdzie prowadzone są lekcje historii i warsztaty dla dzieci i młodzieży, ale również grup rekonstruktorskich z kraju i zagranicy. Mieszkańcy Małomęcza (i okolic) prezentują natomiast swoje umiejętności w wielu krajach i w wielu miastach Polski. Instytut Archeologii UMCS STALE uczestniczy w funkcjonowaniu „Wioski Gotów” dając opiekę merytoryczną dzieloną z Muzeum St. Staszica w Hrubieszowie (pracują tam nasi absolwenci) i udział studentów. Ogromnym powodzenie cieszy się mająca trzy nakłady książka A. Kokowskiego „Gocka duma Małomęcza – The Gothic pride of Małomęcz. Archeologiczne dziedzictwo regionu hrubieszowskiego – Archaeological heritage of Hrubieszów district” (Małomęcz – Hrubieszów – Lublin), będąca znakomitą dokumentem umiejętności promowania archeologii spod znaku UMCS.
- Aktualnie IA UMCS współuczestniczy w projekcie budowy „podziemnego” muzeum w Małomęczu – „Centrum Dziedzictwa Archeologicznego i Kulturowego – laboratorium historiae Gothorum”, na którego realizację aplikowano o środki z tzw. funduszu norweskiego finansowanego poprzez aplikację o środki tzw. funduszu norweskiego.

Wszystkie przedstawiane tu inicjatywy, będące tylko wycinkiem współpracy IA UMCS z otoczeniem społeczno-gospodarczym, stymulują rozwój naukowy pracowników, wzbogacają wiedzę i przekładają się na rozwój dyscypliny. Otwierają one również nowe horyzonty dla studentów, dając im możliwości realizacji swych zainteresowań oraz lepiej przygotowując ich do potrzeb zróżnicowanego rynku pracy.

Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku

Umiędzynarodowienie procesu kształcenia traktujemy jako jeden z priorytetowych kierunków rozwoju studiów archeologicznych oraz ważny kierunek rozwoju całego Instytutu i Uniwersytetu. Poczynione zostały aktywne działania na tym polu. Są one również w jakimś sensie wypadkową całej polityki naukowej IA UMCS, zmierzającej do utrwalenia i umocnienia swojej pozycji międzynarodowej.

Aktywność pracowników IA na międzynarodowym rynku naukowym jest oczywistą konsekwencją stałej tam obecności datowanej od lat 90-tych ubiegłego stulecia. Wielkie międzynarodowe projekty naukowo – wystawienniczo – dydaktyczne, afiliowane w UMCS a realizowane za granicami kraju, w większości ze środków zewnętrznych, wyrażone sukcesami i wieloma dziesiątkami tysięcy zwiedzających, a także publikacjami oraz wielki odzewem w mediach europejskich spowodowały, że Instytut Archeologii UMCS postrzegany jest jako naturalny, pierwszoplanowy partner w największych europejskich projektach badawczych. Te wielkie projekty („Schätze der Ostgoten” - Bevern 1995; „Die Vandalen - die Könige, die Eliten, die Krieger, die Handwerker / Wandalowie – strażnicy bursztynowego szlaku” - Bevern 2003/ Warszawa 2004 [pierwszy projekt w historii polskiej archeologii mający patronat prezydentów dwóch krajów – Republiki Federalnej Niemiec i Polskiej Rzeczypospolitej]; „Na srebrnym koniu – Das silberne Pferd. Archeologiczne skarby znad Morza Czarnego i z Kaukazu – Archäologische Schätze zwischen Schwarzem Meer und Kaukasus” - Bevern 2010, Berlin 2011, Hrubieszów 2011; „Troja sen Henryka Schliemann” - Hrubieszów 2010 [gdzie po raz pierwszy poza Berlinem pokazano legendarne skarby z Troi]), a także znakomite odkrycia dokonane w trakcie wykopalisk związanych z gockimi cmentarzyskami w Masłomęczu, Gródku, Ulowie i Swarzędzie oraz prestiżowa nagroda „Naukowego Odkrycia Roku 2011” przyznana przez „National Geographic” nie pozwalają światu zapomnieć o archeologii spod znaku UMCS. W kontekście tych doświadczeń należy oceniać aktualny stan i poziom umiędzynarodowienia działalności Instytutu Archeologii UMCS.

Z wysokiej pozycji na naukowym rynku i zaufaniu do jakości badań płyną też konkretne profity, a takimi są przekazywane przez uczonych zagranicznych biblioteki fachowe (w sumie kilka tysięcy woluminów). Powstaje przez to znakomite zaplecze nie tylko dla badań naukowych ale również dla ambitnych aspiracji naukowych studentów.

Nasz dorobek i doświadczenia w realizacji tego kryterium zaprezentujemy w sześciu blokach informacyjnych (I-VI) podsumowujący je w okresie lat 2015-2019.

I. Staże, Erasmus+ , pobyty dydaktyczne i naukowe w ośrodkach zagranicznych

Jakość badań naukowych i gwarancję prowadzenia ich na płaszczyźnie europejskiej gwarantują staże, studia i kwerendy w zagranicznych ośrodkach o uznanej renomie naukowej. Do wielu z nich aplikuje się w skomplikowanym procesie dostępności, sprawdzającym m.in. jakość i

skuteczność prowadzonych badań. Jednym z najbardziej pożądaných celów dla prowadzenia kwerend naukowych jest największa w Europie środkowej biblioteka archeologiczna przy Römisch-Germanische Kommission we Frankfurcie nad Menem. Otóż renoma lubelskich badań spowodowała, że aplikacje archeologów z Instytutu Archeologii UMCS mają tam bezwzględny priorytet. Korzysta z tego przywileju corocznie prof. A. Kokowski (dwutygodniowe pobyty każdej jesieni); ale w ostatnich latach trzykrotnie przebywał tam też dr M. Szeliga (01-18.12.2016; 30.11-17.12.2017; 30.11-18.12.2019). Dr hab. P. Łuczkiwicz, prof. UMCS podobne badania (maj 2017; wrzesień 2019) prowadził w Moguncji, pracując w bibliotece Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz, realizując w oparciu o zgromadzone tam zasoby projekt badawczy NCN. Dr. T. Dzieńkowski odbył staż w Central European University w Budapeszcie (2015.05.14-22), uczestnicząc w realizacji Projektu Badawczego NCN; dr hab. A. Zakościelna dwukrotnie przebywała w Państwowym Muzeum Ermitażu (Sankt Petersburg, Rosja, 2015-2016), w związku z projektem opracowania i publikacją materiałów z dawnych badań osad kultury trypolskiej; dr M. Szeliga, przeprowadził kwerendę w bibliotece Instytutu Archeologii Uniwersytetu im. Loránda Eötvösa w Budapeszcie połączoną z wizytą studyjną w Centrum Jądrowym w Budapeszcie, związaną z analizą metodą aktywności neutronów serii zabytków z Tomin wykonanych z obsydianu (01-10.07.2017); dr hab. P. Łuczkiwicz przez dwa tygodnie września 2018 r. studiował zasoby biblioteczne w Archeologický ústav AV ČR w Pradze.

Osobną wartością dla oceny wartości kontaktów zagranicznych IA są stypendyści Fundacji Alexandra von Humboldta. Aktualnie pracuje dwóch alumnów Fundacji: prof. A. Kokowski i dr hab. P. Łuczkiwicz prof. UMCS. Pierwszy z wymienionych odbył trzymiesięczny staż (09-11.2017 r.) związany z grantem przyznany przez Fundację, co pozwoliło mu pracować z zasobami: Bibliothek der Stiftung Schleswig-Holsteinische Museen, Römisch-Germanische Kommission we Frankfurcie nad Menem, Stadtbibliothek Stiftung Preussische Kultur Besitz w Berlinie, oraz zasobami archiwów Heimatsverein: Schneidemühl (Cuxhafen), Netzekreis (Husum), Schlochau (Uelzen), Flatow (Giefhorn). Dr hab. P. Łuczkiwicz, prof. UMCS skorzystał z możliwości ponowienia stypendium i dwa miesiące (2015.04-05) przebywał w Römisch-Germanisches Zentralmuseum w Moguncji.

Prof. A. Kokowski odbył też dwa dziesięciodniowe pobyty studyjne w Stadtarchiv Frankfurt Oder (2018, luty; 2019 luty), związane z projektem rejestracji odkryć archeologicznych w prasie codziennej.

Instytut ma podpisanych kilka umów w ramach programu Erasmus+. Koordynatorem programu w IA UMCS jest dr hab. Piotr Łuczkiwicz, prof. UMCS, a wszelkie informacje dotyczące rekrutacji i zasad udziału w programie dostępne są na stronie UMCS w zakładce student: <https://www.umcs.pl/pl/koordynatorzy-wydzialowi,2667.htm>. Partnerami Instytutu Archeologii w ramach tego programu są: Freie Universität Berlin, Institut für Prähistorische Archäologie; Johannes Gutenberg-Universität Mainz, Institut für Vor- und Frühgeschichte; Univerzita Hradec Králové, Archeologická Katedra, Filozofický fakultet; Eötvös Loránd University Budapest, Institute of Archaeological Sciences. Niestety, studenci unikają tej szansy poszerzenia swoich horyzontów. Jedną ze zdiagnozowanych w indywidualnych rozmowach ze studentami przyczyn jest niewystarczające, ich zdaniem, finansowanie wyjazdów oraz zbyt niski poziom ich kompetencji językowych. Pierwsi od kilku lat chętni do skorzystania z tej możliwości pojawili się dopiero w bieżącym roku.

Wpływ tego zakresu działalności na jakość dydaktyki:

Pobyty studyjne pozwalają na natychmiastowe uzupełnianie oferty edukacyjnej o wiadomości o nowych odkryciach, interpretacjach oraz korygowanie atrakcyjności prezentacji do wykładów.

II. Udział w międzynarodowych projektach dydaktycznych

Misja edukacyjna jest priorytetem dla IA. Dokonania pracowników na tym polu (oryginalne prezentacje do zajęć dydaktycznych, programowy udział w badaniach naukowych studentów i ich zaangażowanie w pracach nad upowszechnianiem nauki) niosą skutek międzynarodowego zainteresowania metodą i metodologią dydaktyki spod znaku archeologii UMCS.

Ogromne wyróżnienie na tym polu spotkało dr hab. A. Zalewską, prof. UMCS, która bierze czynny udział w Radzie Doradczej zajmującej się upowszechnianiem wiedzy i edukacją przy nagrodzonej w 2013 r. Pokojową Nagrodą Nobla Organizacji Przeciwko Użyciu Broni Chemicznej (ABEO - Advisory Board of Outreach and Education of Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons). Jest ona też kierownikiem projektu edukacyjnego *„Archeologia Pojednania. Przydrożne Lekcje Historii na temat Wielkiej Wojny nad Rawką jako Lekcje Pojednania (1915-2015) / Archeologie der Versöhnung. Geschichtsunterricht am Strassenrand zum Thema der Grossen Schlacht an der Rawka als versöhnungsunterricht (1915-2015)”*, finansowanego przez Fundację Współpracy Polsko Niemieckiej (2015-2016).

Doświadczenia dydaktyki archeologicznej i uznanie dla jej skutków spowodowały, że prof. A. Kokowski zaproszony został w 2009 roku do Rady Naukowej Katedry Archeologii FF University Hradec Kralove (Republika Czeska), gdzie do grudnia 2019 r. uczestniczył w kreowaniu programów studiów doktoranckich i zasad naboru na studia doktoranckie. W ramach tej działalności nastąpiła też wymiana studentów przygotowujących prace magisterskie, którzy zapoznawali się głównie z metodologią badań archeologicznych.

Do IA trafiają też stażyści i dyplomanci z Ukrainy – dwa semestry 2018/2019 spędziła w Lublinie stypendystka w ramach Programu Rządu RP dla Młodych Naukowców, Ivanna Belej z Uniwersytetu Lwowskiego, pracująca pod kierunkiem prof. A. Kokowskiego nad tematem pracy dyplomowej o zjawisku kultury zybryckiej.

Uznaniem w archeologii cieszy się tzw. „masłomęcka szkoła archeologiczna”, która wykreowała wiele nowości metodycznych i metodologicznych dla prac wykopaliskowych i ich dokumentacji. Przez kilka lat była ona poligonem edukacyjnym dla młodych archeologów ukraińskich. W latach 2012-2014 dr hab. P. Łuczkiewicz współkierował projektem „Wielbark Archaeological Field School” finansowanym przez Unię Europejską (realizowanym przez Humboldt Universiät zu Berlin); a uczestniczyli w nim studenci i naukowcy z Polski, Niemiec, Czech, Węgier, Hiszpanii. Te doświadczenia oczywiście procentują, a renoma jakości żyje nieprzerwanie i ma swoją kontynuację.

Od 2017 r. w ramach projektu NCN realizowanego na UMCS pod kierunkiem dr hab. P. Łuczkiewicza są kontynuowane wykopaliska w Malborku-Wielbarku. Biorą w nich udział – oprócz lubelskich – studenci i naukowcy z Uniwersytetu Szczecińskiego, Humboldt Universiät zu Berlin, Freie Universität Berlin oraz Ruhr-Universität Bochum, tworząc unikatową platformę wymiany doświadczeń, przede wszystkim dla studentów, dla których przewidziano tam wiele indywidualnych, czysto naukowych zadań. Siłą rzeczy, dydaktyczny aspekt budowania doświadczenia metodycznego i metodologicznego prowadzenia takich badań jest tutaj wiodący.

W 2017 roku na wykopaliskach w Ulowie, kierowanych przez dr Barbarę Niezabitowską-Wiśniewską, gościli studenci z Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Karazina, pod kierunkiem dra Kyryła Myzgina. Ponownie głównym elementem ich zainteresowania była metodyka badań wykopaliskowych. Studentom umożliwiono również odwiedzenie zbiorów Muzeum w

Hrubieszowie, wizytę w skansenie „Wioska Gotów” w Masłomęczu, oraz Muzeum Lubelskiego w Lublinie.

W końcu, w IA UMCS aktualnie na I stopniu studiów studiuje 4 studentów z Białorusi i Ukrainy, a w przeciągu 5 ostatnich lat było 10 osób.

Część zajęć w IA odbywa się w języku angielskim – dr M. Erdrich prof. UMCS prowadzi przedmiot „archeologia śródziemnomorska”. Poza profilem *stricte* zawodowym, archeologicznym, studenci w ramach szerokiej gamy zajęć ogólnouniwersyteckich (zapisy w systemie USOSweb) bądź na innym kierunku mogą wybrać przedmioty obcojęzyczne, również w ramach kierunku Intercultural Communication in Education and the Workplace. Zważywszy, że kierunek archeologia prowadzony jest przez Wydział Humanistyczny oferujący takie kierunki jak: anglistyka, germanistyka, romanistyka, bałkanistyka, ukrainistyka, filologia rosyjska, lingwistyka stosowana, portugalistyka czy hispanistyka, możliwości wyboru są imponujące. Natomiast przygotowanie studentów do uczenia się w językach obcych odbywa się poprzez uczestniczenie z lektoratami języka obcego. Na studiach I stopnia student ma do wyboru lektoraty w wymiarze 120 godzin (8 ECTS) oraz na studiach II stopnia 60 godz. (4 ECTS).

Wpływ tego zakresu działalności na jakość dydaktyki:

Absolutnie najistotniejszym walorem tej części działalności międzynarodowej jest możliwość zapoznawania się z najnowszymi rozwiązaniami dydaktycznymi i konfrontacja kierunków rozwoju kształcenia na innych uczelniach. Z drugiej strony umożliwia ona prezentację własnych doświadczeń dydaktycznych i poddanie ich ocenie przez „obce” gremia zajmujące się dydaktyką akademicką, a przede wszystkim studentów. Formuła ta kreuje również atrakcyjność pomysłów dydaktycznych generowanych w Instytucie Archeologii UMCS.

III. Dydaktyka na zagranicznych uniwersytetach – zagraniczni dydaktycy u nas

Pracownicy IA proszeni są o pojedyncze wykłady dla zagranicznych towarzystw naukowych i instytutów kształcących archeologów. Wygłosili też kilka wykładów publicznych (otwartych), głównie w Niemczech (por. **zał. 16: a**). Propozycje wykładów semestralnych jakie otrzymał prof. A. Kokowski kolidowały niestety z innymi obowiązkami. Natomiast dr hab. Piotr Łuczkiewicz, posiadający stanowisko Privatdozent na Freie Universität Berlin, Institut für Prähistorische Archäologie ze statutowego obowiązku wynikającego z habilitowania się w tej uczelni, prowadzi tam zajęcia dydaktyczne:

- r. akad. 2018/19, semestr letni: seminarium (wspólnie z prof. M. Meyerem): Ur- und Frühgeschichte Polens
- r. akad. 2014/15, semestr letni: seminarium: Germanische Prunkbestattungen der jüngeren vorrömischen Eisenzeit und römischer Kaiserzeit

Dr Michael Erdrich prowadzi zajęcia ze studentami w Universität Wien, Institut für Klassische Archäologie. Jego wykłady i seminaria poświęcone są tematyce archeologii prowincjonalnorzymskiej oraz kontaktom ludów germańskich z Imperium (np. 2017: seminarium Raetien - Archäologie einer römischen Provinz an der Donau; 2016: cykl wykładów Römer und Germanen: Fünf Jahrhunderte Konflikt und Kooperation).

Elementem umiędzynarodowienia oferty dydaktycznej IA są też wykłady otwarte prowadzone przez dra Michalea Erdricha prof. UMCS w języku angielskim, w ramach wykładów ogólnouniwersyteckich UMCS. Gotowość prowadzenia zajęć w językach obcych deklarowali też prof. A. Kokowski, dr hab. P. Łuczkiewicz, prof. UMCS i dr hab. A. Zalewska, prof. UMCS.

Instytut wykorzystuje każdą okazję wizyty zagranicznego naukowca dla organizacji okolicznościowego wykładu bądź wykładów. W ostatnim czasie studenci mieli szansę wysłuchania dwóch wykładów dr nauk Olega Petrauskasa z Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie na temat importów rzymskich na obszarze kultury czerniachowskiej i badań najdalej na północ wysuniętej greckiej huty szkła z miejscowości Komariv (20-23.01.2019). Serię wykładów o Celtach zaproponował lubelskim studentom dr Martin Schönfelder z Römisch-Germanisches Zentralmuseum w Moguncji, pt. *Oppida, Elites, Cult...* (10-12.03.2015 r.). Pełen wykaz tej aktywności znajduje się w osobnym zestawieniu (por. **zał. 16: c**).

Wpływ tego zakresu działalności na jakość dydaktyki:

To znakomity poligon badania skuteczności doświadczeń zdobywanych na macierzystej uczelni z oczekiwaniami słuchaczy z innych uniwersytetów. Najogólniejsza ocena wypływająca z tego doświadczenia głosi, że poziom i wymagania polskiej (lubelskiej) szkoły nauczania archeologii nie tylko dorównują tym z innych uczelni, ale bardzo często stanowią bardziej wymagającą i atrakcyjniejszą propozycję dla studentów, sprowadzających ich bliżej ścieżki naukowej.

IV. Udział w międzynarodowych projektach naukowych (**zał. 7b**)

Instytut Archeologii UMCS zaangażowany jest w realizację 11 międzynarodowych projektów badawczych, w dwóch z nich pracownicy IA są kierownikami (prof. dr hab. Andrzej Kokowski, dr hab. Anna Zalewska, prof. UMCS).

Wpływ tego zakresu działalności na jakość dydaktyki:

Udział pracowników naukowych w zagranicznych projektach badawczych tworzy z jednej strony u studentów poczucie dumy, że nasi wykładowcy doceniani są poza granicami kraju; z drugiej buduje przekonanie, że edukacja jakiej poddają się w wybranej przez siebie uczelni spoczywa w rękach dydaktyków o wysokiej pozycji naukowej poza granicami kraju. Efekty realizacji grantów w oczywisty sposób wzbogacają ofertę dydaktyczną o elementy wiedzy poza podręcznikowej, nowatorskie, „świeże naukowo”. Atrakcyjność tych wątków odczytywana jest przez słuchaczy natychmiast.

V. Organizacja międzynarodowych konferencji naukowych (por. **zał. 10: a**)

IA UMCS w omawianym okresie zorganizował 3 problemowe, międzynarodowe konferencje naukowe, w roli współorganizatora brał udział w sześciu kolejnych przedsięwzięciach konferencyjnych. Wydawane materiały z takich obrad stają się zawsze podstawą warsztatu badawczego epoki której ona dotyczyła oraz uzupełniającą lekturą dla studentów archeologii. Od 1978 roku odbywa się również coroczna konferencja sprawozdawcza, która od 10 lat ma charakter międzynarodowy - „Badania Archeologiczne w Polsce Środkowowschodniej, Zachodniej Białorusi i Ukrainie”. Gromadzi ona – wbrew pozornemu ograniczeniu tytułem – archeologów z całej Polski.

Wpływ tego zakresu działalności na jakość dydaktyki:

Dla studentów jest to jedyna w swoim rodzaju możliwość bezpośredniej styczności z „książkowymi” autorytetami naukowymi; szansa krytycznej konfrontacji wizerunku „książkowego” naukowca z umiejętnością prezentacji swojej wiedzy publicznie. Studenci archeologii UMCS angażują się gremialnie w proces przygotowawczy konferencji i ich obsługę. Pilnie śledzą też ich obrady, które następnie są w środowisku szeroko komentowane. Możliwość udziału w tak ważnych dla życia naukowego przedsięwzięciach jest nie tylko szkołą praktyki organizacji takich przedsięwzięć (podobnie jest z wystawami), ale buduje poczucie przewagi ważności udziału w życiu naukowym Instytutu w odniesieniu do studentów z innych kierunków.

VI. Udział w międzynarodowych konferencjach naukowych

Pracownicy Instytutu Archeologii UMCS uczestniczyli w 64 międzynarodowych konferencjach naukowych, na których wygłosili 52 referaty autorskie; a w 22 kolejnych przypadkach byli ich współautorami; zaprezentowali też 14 posterów indywidualnych i 14 we współautorstwie (por. **zał. 12: a-e**). Współautorstwo wynikało zazwyczaj z prezentacji badań interdyscyplinarnych. Większość wygłoszonych tekstów została opublikowana, lub jest w druku.

Wpływ tego zakresu działalności na jakość dydaktyki:

Racjonalnym byłoby złożenie w tym miejscu podsumowań dla poprzednich segmentów charakterystyki działalności na polu międzynarodowym. Można ją jednak uzupełnić o istotną uwagę. Otóż znacząca część późniejszych wystąpień na międzynarodowych konferencjach jest w wersji polskiej testowana na zajęciach ze studentami, najczęściej bez informowania ich o eksperymencie. Niemniej analizując odbiór przekazu autorzy otrzymują cenne wskazówki co do konstrukcji tekstu, oprawy graficznej i jego klarowności. Ta formuła sprawdza się szczególnie na zajęciach konwersatoryjnych i ćwiczeniach.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 7:

Warto dodać, że UMCS, jak wspomniano w prezentacji Uczelni, jest ośrodkiem akademickim szczytującym się bardzo wysoką liczbą studiujących obcokrajowców; już co 10 student pochodzi z innego kraju niż Polska (w zdecydowanej większości nasi zagraniczni studenci pochodzą z Ukrainy). Zgodnie z raportem „Studenci zagraniczni w Polsce 2017” Fundacji Edukacyjnej Perspektywy nasz Uniwersytet znalazł się na 1. miejscu w Polsce w kategorii „umiędzynarodowienie uniwersytetów”, osiągając tym samym najwyższy współczynnik umiędzynarodowienia – 6,72%. Tym samym UMCS zajmuje najwyższą pozycję wśród czołowych szkół wyższych w całej Polsce z łączną obecną liczbą ok. 1700 studentów zagranicznych. Plasujemy się również na 1. miejscu wśród uczelni publicznych w kształceniu studentów z Ukrainy. Według raportu z 2018 r. UMCS w dalszym ciągu zaliczany jest do grona czołowych uczelni polskich pod względem liczby studentów zagranicznych 2017/18 (7. miejsce).

Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oferuje swoim studentom – w tym studentom niepełnosprawnym – różnorodne formy wsparcia w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy, a także doskonaleni oferowane przez siebie formy wsparcia. Z takiej pomocy korzystają także studenci archeologii. Jednym z przejawów doskonalenia systemu wsparcia jest przekształcenie dotychczasowego Biura Karier w Biuro Rozwoju Kompetencji, z czym wiązało się poszerzenie oferty wsparcia i pomocy studentom. Uczelnia wspiera studentów poprzez następujące działania:

1/ zapewnienie dostępu do bazy noclegowej i gastronomicznej (UMCS dysponuje 9 domami studenckimi, w miasteczku akademickim działa kilkadziesiąt punktów gastronomicznych, od października 2019 r. działalność wznowiła stołówka akademicka „Trójka”);

2/ zapewnienie dostępu do dobrze zaopatrzonych bibliotek: Biblioteka Główna UMCS, biblioteki wydziałowe i instytutowe;

3/ system stypendialny: stypendium Rektora za wyniki w nauce, stypendia socjalne dla uprawnionych studentów;

4/ w strukturach uczelni działa Biuro do Spraw Studenckich i Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami, które w ramach czterech zespołów (Zespół ds. Domów Studenckich; Zespół ds. Kół Naukowych i Organizacji Studenckich; Zespół ds. Świadczeń dla Studentów i Doktorantów; Zespół ds. Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami) udziela informacji i pomocy w zakresie: a) bazy noclegowej; b) świadczeń stypendialnych; c) kredytów studenckich; d) kół naukowych i organizacji studenckich; e) ubezpieczeń zdrowotnych studentów; f) pomocy osobom niepełnosprawnym. Strony internetowe uczelni zawierają informacje o wszelkich kwestiach związanych z organizacją życia studenckiego;

5/ Zespół ds. Wsparcia Osób z Niepełnosprawnościami działa na rzecz: a) studentów i doktorantów z orzecznym stopniem niepełnosprawności; b) osób przewlekle chorych; c) studentów i doktorantów doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego; d) studentów i doktorantów pragnących znosić „bariery” w środowisku akademickim; e) nauczycieli akademickich i pracowników administracyjnych uniwersytetu. Misją zespołu jest: a) integracja osób z różnego typu niepełnosprawnością ze środowiskiem akademickim; b) wyrównanie szans edukacyjnych; c) likwidowanie barier oraz przeciwdziałanie wykluczeniu; d) dostosowanie procesu dydaktycznego do studentów/ doktorantów o różnych potrzebach wynikających ze stanu zdrowia; e) prowadzenie doradztwa i szkoleń z zakresu efektywnego uczenia się i wykorzystania czasu studiów (zob. <https://www.umcs.pl/pl/zespol-ds-wsparcia-osob-z-niepelnosprawnosciami,3222.htm>). Ważnym aspektem działania zespołu jest wsparcie psychologiczne studentów. Materiały dla nauczycieli akademickich dotyczące kształcenia studentów niepełnosprawnych są dostępne także na stronach internetowych uczelni w formie informatora i szczegółowo opracowanego poradnika. W 2019 r. Zespół, we współpracy z TVP Lublin oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, realizował program publicystyczny „Włączeni i Aktywni”, zawierający m.in. elementy edukacji, poradnictwa i informacji dotyczących spraw osób z niepełnosprawnością oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.

6/ studenci mają możliwość kontaktowania się z Pełnomocnikiem Rektora ds. Studenckich (<https://www.umcs.pl/pl/pelnomocnik.htm>) obecnie funkcję tę pełni dr Ewelina Panas;

7/ studenci mają możliwość zrzeszania się w różnego rodzaju organizacjach studenckich, samorządzie studentów, a przede wszystkim w kołach naukowych, co pozytywnie wpływa na ich rozwój naukowy i społeczny. Jednym z takich przykładów jest Koło Naukowe Studentów Archeologii (<https://www.umcs.pl/pl/koło-naukowe-studentow-archeologii,3919.htm>).

8/ poza programem studiów studenci, bez ponoszenia dodatkowych opłat, mogą korzystać z wykładów ogólnouniwersyteckich, a także uczestniczyć w dodatkowo płatnych, poszerzających umiejętności kursach językowych, organizowanych przez Centrum Nauczania i Certyfikacji Języków Obcych. Również poza wynikającymi z programu studiów praktykami zawodowymi studenci, z formalną pomocą uczelni, mogą odbyć praktyki dodatkowe.

9/ uczelnia udziela studentom informacji o możliwościach związanych z wymianą krajową i międzynarodową (MOST, Erasmus+, CEEPUS, Fundusz Wyszehradzki, Stypendia Samorządu RP, wymiany dwustronne). W ramach uczelni funkcjonuje Zespół ds. Międzynarodowej Mobilności i Programu Erasmus (www.umcs.pl/pl/zespół-ds-międzynarodowej-mobilności-i-programu-erasmus,1049.htm). Koordynatorem programu Erasmus+ w IA jest dr hab. Piotr Łuczkiwicz, prof. UMCS.

10/ w uczelni funkcjonuje system grantów rektorskich, samorządu studentów oraz biura promocji, przeznaczonych na działalność naukową i kulturalną studentów;

11/ w strukturach uczelni działa Biuro Rozwoju Kompetencji (<https://www.umcs.pl/pl/brk.htm>), które zajmuje się działalnością edukacyjną, doradczą i informacyjną dla studentów, absolwentów i pracowników UMCS na rzecz ich rozwoju zawodowego i osobistego. Powstanie tej jednostki podyktowane było dynamicznie zmieniającą się sytuacją na rynku pracy, oczekiwaniami pracodawców względem absolwentów szkół wyższych w zakresie posiadanych przez nich kompetencji, a także koniecznością budowania wizerunku uczelni otwartej dla przedstawicieli środowiska pozaakademickiego, dzielącej się wiedzą i gotowej do współpracy nie tylko na płaszczyźnie naukowej, ale również praktycznej, zaangażowanej w budowanie gospodarki opartej na wiedzy, wykorzystującej naukę i wiedzę w procesie rozwoju jednostki i społeczeństwa.

Biuro Rozwoju Kompetencji świadczy studentom pomoc w następujących zakresach: a) poradnictwo edukacyjne, zawodowe i psychologiczne; b) szkolenia i warsztaty rozwijające kompetencje społeczne i zawodowe; c) programy edukacyjne w zakresie przedsiębiorczości; d) pośrednictwo pracy, staży i praktyk; e) organizacja praktyk poza tokiem studiów; f) współpraca z pracodawcami (realizacja projektów rekrutacyjnych, organizacja spotkań, prezentacji firm na uczelni itp.); g) współpraca z instytucjami i organizacjami rynku pracy; h) budowanie relacji oraz współpraca z Absolwentami UMCS;

12/ uczelnia proponuje studentom różne formy aktywności w czasie wolnym od zajęć: Centrum Kultury Fizycznej, Akademickie Centrum Kultury „Chatka Żaka” (Zespół Tańca Ludowego, Zespół Tańca Towarzyskiego „Impetus”, Dyskusyjny Klub Filmowy „Bariera” i inne), Chór Akademicki, Yacht Club.

Studenci archeologii, podobnie jak wszyscy studenci Wydziału Humanistycznego UMCS, w istotnych kwestiach mogą zwracać się do Prodziekana ds. Studenckich (obecnie funkcję tę pełni dr hab. Marek Woźniak, prof. UMCS). Poszczególnym rocznikom studiów na kierunku archeologia są ponadto przydzieleni opiekunowie, z którymi studenci odbywają zebrania w sprawach organizacyjnych i wyjaśniają wątpliwości dotyczące spraw bieżących. Studenci z zagranicy mają natomiast możliwość korzystania z poradnictwa Biura ds. Studiów i Studentów Zagranicznych, w

ramach którego funkcjonuje Zespół ds. Obsługi Studentów Zagranicznych (www.umcs.pl/pl/zespolds-obslugi-studentow-zagranicznych,1050.htm).

Studenci archeologii mają możliwość zdobywania i rozwijania kompetencji badawczych oraz umiejętności praktycznych podczas licznych badań terenowych, prowadzonych w ramach praktyk, pod kierunkiem pracowników Instytutu Archeologii oraz przedstawicieli pracodawców, na różnych stanowiskach archeologicznych, od epoki kamienia po czasy nowożytne. Wszechstronne rozwijanie zainteresowań naukowych studentów możliwe jest również za sprawą oferty pozaprogramowej, m.in. poprzez działalność w ramach Koła Naukowego Studentów Archeologii, a także uczestnictwo w otwartych wykładach archeologów z innych ośrodków naukowych oraz przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych współpracujących z archeologią, organizowanych przez pracowników IA. W latach 2015-2019 odbyło się 19 tego typu wykładów i prelekcji (por. **zał. 16: c**). Studenci szczególnie uzdolnieni mają ponadto możliwość rozwijania swych kompetencji badawczych przez uczestnictwo w projektach grantowych, realizowanych pod kierownictwem pracowników Instytutu Archeologii. Przykładem tego może być zatrudnienie w latach 2017-2018 sześciorga studentów studiów I stopnia jako wykonawców zbiorowych w projektach NCN: a/ w projekcie „Kolonizacja peryferyjnych obszarów wyżyn lessowych przez społeczności wczesnorolnicze (2 poł. VI – koniec V tys. BC), na przykładzie północnego przedpola Wyżyny Sandomierskiej”, kierowanym przez dr. Marcina Szeligę; b/ w projekcie pt. „*Niedokończona historia. Ponad 100 lat odkryć w Malborku-Wielbarku*”, kierowanym przez dr hab. Piotra Łuczkiwicza prof. UMCS (por. **zał. 15: a**).

Najzdolniejsi studenci korzystają również z możliwości prezentacji wyników badań, prowadzonych samodzielnie lub we współpracy z pracownikami Instytutu na konferencjach naukowych o zasięgu krajowym oraz międzynarodowym (łącznie w okresie 2015-2019 miało miejsce 10 wystąpień studentów I stopnia; por. **zał. 15: b**).

Studenci studiów I stopnia czynnie angażują się w działalność naukową i popularyzatorską, czego przykładem jest organizacja studenckich konferencji naukowych, a także prężna działalność wśród młodzieży szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz średnich. W latach 2015-2017 studenci Koła Naukowego Studentów Archeologii zorganizowali, wraz z Klubem Przyjaciół Archeologii Ziemi Sandomierskiej, 3 ogólnopolskie konferencje naukowe, tzw. Konferencje Przyjaciół Archeologii, pt.: „Kontekst ma znacznie. Intencje z przeszłości” (2015 r.), „Archeologia – nie tylko wykopaliska” (2016 r.) oraz „Coś nowego o czymś dawnym” (2017 r.). W trakcie konferencji studenci IA zaprezentowali łącznie 5 oryginalnych referatów, prezentujących zarówno wyniki własnych studiów prowadzonych w związku z przygotowaniem prac dyplomowych, jak również oryginalne przemyślenia o charakterze interdyscyplinarnym (**zał. 15: b**). W 2015 r. Koło Naukowe Studentów Archeologii wraz z Instytutem Archeologii UMCS zorganizowało pod honorowym patronatem Dziekana Wydziału Humanistycznego UMCS konkurs plastyczny pt. „Archeolog – najciekawszy zawód świata”. Konkurs skierowany był do uczniów szkół podstawowych miasta Lublina i został przeprowadzony w ramach dwóch kategorii wiekowych (klasy I-III oraz IV-VI). Wydarzenie spotkało się z bardzo dużym zainteresowaniem szkół oraz dużą frekwencją uczestników; łącznie nadesłanych zostało 201 prac wykonanych za pomocą zróżnicowanych technik plastycznych. Wieńcząca go w dn. 17.12.2015 r. uroczysta gala, połączona z wręczeniem nagród oraz wystawą prac, spotkała się z bardzo dużym zainteresowaniem środowiska akademickiego, odnosząc zarazem duży sukces medialny. Efektem tego była kolejna wystawa prac konkursowych, zorganizowana w Muzeum Lubelskim (czerwiec-sierpień 2016 r.) we współpracy z tamtejszym Działem Archeologii. Bardzo duże zaangażowanie studentów archeologii w działalność popularyzatorską wśród młodzieży szkolnej wyraża się także w edukacyjno-popularyzatorskim projekcie „Archeologia Dzieciom i Młodzieży”, realizowanym systematycznie od 2007 r. przez kolejne

pokolenia adeptów archeologii. W ramach tego projektu studenci organizują liczne wykłady, pokazy, lekcje żywej historii oraz warsztaty, zarówno na terenie zainteresowanych szkół, jak też przy okazji różnych imprez plenerowych (np. festynów; por. **zał. 15: c**). W realizacji poszczególnych zamierzeń wzmiankowanego projektu bardzo przydatne były środki finansowe, pozyskane przez członków Koła w ramach konkursów grantowych Samorządu Studentów (2017 r.) oraz Dziekana Wydziału Humanistycznego (2019 r. – zakup aparatu cyfrowego).

Studenci studiów I stopnia archeologii czynnie angażują się w działalność organizacyjną, czego przejawem jest z jednej strony organizacja corocznych Drzwi Otwartych, zaś z drugiej obsługa sekretariatu wszystkich konferencji organizowanych przez Instytut Archeologii w analizowanym okresie (por. **zał. 10: a-b**), przede wszystkim corocznej międzynarodowej konferencji „Badania archeologiczne w Polsce środkowowschodniej, zachodniej Białorusi i Ukrainie”, na której niektórzy z nich prezentują wyniki swoich badań (por. **zał. 15: b**). Studenci, poza doskonaleniem umiejętności organizacyjnych i działalnością naukową, angażują się również czynnie w działalność charytatywną. Przykładem tego są dwa Archeologiczne Karnawałowe Bale Charytatywne, zorganizowane w latach 2016-2017. Fundusze zebrane podczas obu wydarzeń zostały przekazane na rehabilitację wieloletniego pracownika Instytutu Archeologii dr. Adama Gąsiorowskiego (2016 r.) oraz na zakup nowego wózka inwalidzkiego dla studentki UMCS Izabelli Wliźło.

Wsparciu studentów w rozwoju zawodowym, poszerzeniu zakresu ich umiejętności i zwiększeniu szans przy wejściu na rynek pracy służy obecność w ofercie programowej na I stopniu studiów modułu konserwatorsko-muzealnego, obejmującego następujące przedmioty: muzealnictwo i ochrona zabytków, promocja dziedzictwa archeologicznego regionu, prawo i zarządzanie w archeologii, konserwacja i dokumentacja zabytków archeologicznych, prowadzonych przez specjalistów w danej dziedzinie. Przedmiot „archeologia ratownicza”, także ukierunkowany na zapewnienie studentom lepszego startu w życiu zawodowym, prowadzony jest po części przez specjalistów z zewnątrz – przedstawicieli prywatnych firm archeologicznych (P. Pachulski i D. Żychliński z firmy APB THOR, Gniezno).

Do dyspozycji studentów pozostają wszyscy pracownicy naukowo-dydaktyczni Instytutu Archeologii pełniący dyżury i konsultacje, w ramach których studenci mogą zgłaszać się z problemami dotyczącymi studiowanej dyscypliny oraz innych aspektów życia w uczelni. Pracownicy Biblioteki Instytutu Archeologii wspierają studentów w zakresie poszukiwania literatury niezbędnej w procesie uczenia się.

Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach

Informacje o studiach na kierunku archeologia prezentujące zasady rekrutacji, organizację studiów i ich program, a także efekty uczenia się i sposoby oceniania są upublicznione na stronie internetowej UMCS i podstronach – Wydziału Humanistycznego i Instytutu Archeologii.

Podstawowe informacje dotyczące funkcjonowania Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (dalej: UMCS) znajdują się w Biuletynie Informacji Publicznej (dalej: BIP) dostępnym na stronie internetowej (<http://umcs.bip.gov.pl>). BIP zawiera szereg danych administracyjno-prawnych konstytuujących UMCS, a więc zasad jego działania, struktury organizacyjnej, jak również aktów prawnych. W poszczególnych zakładkach (np. *Przydatne informacje o UMCS*; <https://umcs.bip.gov.pl/przydatne-informacje-o-umcs/dla-kandydatow-na-studia.html>) zgromadzono dane teleadresowe dla kandydatów na studia odsyłające do stron informujących o zasadach rekrutacji na studia, w tym wykaz rodzajów i kierunków studiów. Studiów na kierunku archeologia I i II stopnia poświęcona jest strona <https://www.umcs.pl/pl/wyszukiwarka-studiow,118,archeologia,6739.chtm> omawiająca m.in. opis studiów, sylwetkę absolwenta czy wybrane elementy programu studiów.

Szczegółowe informacje o programie studiów archeologicznych, warunkach jego realizacji i rezultatach prezentowane są na stronie internetowej Instytutu Archeologii <https://www.umcs.pl/pl/archeo.htm> utworzonej w ramach portalu Wydziału Humanistycznego UMCS. Duża część danych umieszczonych na stronie związana jest z powstaniem i działalnością Instytutu, a więc omawia jego strukturę i historię oraz aktywność naukową na różnych polach – badawczym (projekty, konferencje, wykopaliska), wydawniczym (artykuły, monografie), czy współpracy naukowej. Z kolei informacje dotyczące realizowanych studiów znajdują się w zakładkach – *Dla kandydata* i *Studia* oraz pośrednio w zakładce *Nasi Absolwenci*. Kandydaci uzyskują dostęp zarówno ze strony uniwersyteckiej jak i wydziałowej, które są zintegrowane z instytutową. W zakładce znajduje się link odsyłający do opisu studiów z podziałem na poszczególne stopnie i specjalności, zasady rekrutacji, sylwetkę absolwenta, możliwości zatrudnienia i rozwoju. Zamieszczono również prezentację multimedialną i filmy promujące Instytut i studia archeologiczne. Zakładka *Studia* to z kolei kompendium wiedzy umożliwiające osobom studiującym szybki dostęp do informacji takich jak plany studiów, regulaminy, stypendia, biblioteka, praktyki, wykłady, czy wymiana studencka. Tu również możemy dowiedzieć się o aktywności Koła Naukowego Studentów Archeologii. Warto wspomnieć o zakładce *Nasi absolwenci*, która dokumentuje osiągnięcia absolwentów na różnych polach...nie tylko archeologicznych, ale jest również osobistym zapisem „wrażeń i emocji” związanych ze studiowaniem archeologii.

Oferta dydaktyczna Instytutu Archeologii jest dostępna drogą internetową w ramach Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studiów (USOS) <https://usosweb.umcs.pl/>. System generuje podstawowe informacje o przedmiotach (sylabusy), ocenach końcowych oraz ankietach oceniających poszczególne zajęcia. Umożliwia również kontakt e-mailowy pomiędzy studentami i pracownikami. USOS obsługuje cały proces związany z obroną prac licencjackich i magisterskich w ramach podstrony Archiwum Plac Dyplomowych (ADP). Ujednolicony system wprowadzania i wymiany danych pozwala na współdziałanie studenta, promotora i recenzenta w zakresie umieszczania pliku pracy w systemie, sprawdzania przez Jednolity System Antyplagiatowy, a następnie wpisywania recenzji i informowania o terminie obrony.

Dodatkowymi źródłami wiedzy o studiach na kierunku archeologia są informacje przekazywane przez media społecznościowe (np. Facebook), a także „Dni Otwarte” dla kandydatów organizowane corocznie przez UMCS i realizowane przez pracowników Instytutu spotkania z młodzieżą licealną w ramach promocji archeologii.

Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów

Zasady dotyczące sprawowania nadzoru merytorycznego, organizacyjnego oraz administracyjnego nad I stopniem studiów archeologia były przez niemal cały okres objęty raportem regulowane Uchwałą Nr XXIII – 11.5/13 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie *Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia* (z późniejszymi zm.). Utraciła ona moc dopiero na początku semestru zimowego roku akademickiego 2019/2020, wraz z podjęciem Uchwały Nr XXIV – 30.5/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 16 października 2019 r. w sprawie *Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia*. Najnowszym aktem prawnym regulującym kwestie zarządzania procesem kształcenia na WH UMCS jest Uchwała Nr 2/II/2020 Kolegium Dziekańskiego Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie *modelu zarządzania procesem kształcenia na Wydziale Humanistycznym* <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2020/0220/122124-2-ii-2020.pdf>

Zgodnie z przytoczonymi uchwałami nadzór nad dydaktyką i systemem jakości kształcenia na kierunku archeologia sprawuje Dziekan Wydziału Humanistycznego oraz upoważniony przez Dziekana, Prodziekan ds. Studenckich (po 16 października 2019 r. Prodziekan ds. Kształcenia). Odpowiedzialność organizacyjna przypada Dyrektorowi Instytutu Archeologii, będącemu zarazem przewodniczącym Zespołu Programowego. Nadzór nad systemem jakości kształcenia na poziomie Uniwersytetu sprawuje Prorektor ds. Kształcenia. Ważną rolę w zapewnieniu jakości kształcenia pełnił Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia (aktualnie Senat i Dzielnicowe Kolegia Dydaktyczne), a na poziomie Wydziału Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia. Ciąta te pełnią funkcję doradczą i kontrolną np. w zakresie wprowadzania zmian w programie studiów i efektach uczenia się.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia dba o zapewnienie wysokiej jakości kształcenia na wszystkich prowadzonych kierunkach studiów – w tym archeologii – w każdej formie i na każdym poziomie kształcenia. System ten stanowi komplementarny i przejrzysty zbiór świadomie zaplanowanych działań w zakresie poszczególnych obszarów procesu kształcenia, spójny z przyjętymi celami i strategią kształcenia. System zapewnienia jakości kształcenia dostarcza analiz i wniosków dotyczących funkcjonowania poszczególnych elementów procesu kształcenia oraz wskazuje kierunki działań naprawczych. System Zapewnienia Jakości Kształcenia jest układem dynamicznym, podlegającym stałej ewaluacji i zmianom, stosownie do potrzeb wynikających z uwarunkowań zewnętrznych oraz wewnętrznych.

Zadaniem Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia jest podejmowanie i koordynacja działań mających na celu doskonalenie jakości kształcenia na wszystkich kierunkach, formach i poziomach kształcenia.

Doskonalenie jakości kształcenia rozumiane jest jako nieustające dążenie do osiągania przez wszystkich odbiorców oferty dydaktycznej (po 16 października 2019 r. jako przyjmowanie rozwiązań zapewniających odbiorcom oferty edukacyjnej Uniwersytetu osiągnięcie możliwie najwyższych wyników kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, stosownych do określonych warunków społeczno-ekonomicznych, przy stałym wzmacnianiu potencjału naukowo-dydaktycznego Uniwersytetu).

Na proces doskonalenia jakości kształcenia składają się następujące rodzaje działań: a) monitoring procesu kształcenia i obsługi studentów, doktorantów i słuchaczy; b) analiza wyników monitoringu; c) planowanie i wdrażanie działań naprawczych i doskonalących. Monitoring procesu kształcenia i obsługi studentów, doktorantów i słuchaczy dostarcza informacji o procesie kształcenia, jego mocnych i słabych stronach oraz stanowi podstawę do podejmowania działań o charakterze naprawczym i doskonalącym

Nadzór nad funkcjonowaniem Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Uniwersytecie do 16 października 2019 r. sprawował Prorektor ds. Kształcenia, zaś po tym okresie Rektor lub upoważniony przez niego Prorektor właściwy ds. kształcenia. Nadzór nad funkcjonowaniem Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale sprawuje Dziekan oraz upoważniony przez niego Prodziekan ds. Kształcenia.

Za realizację zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uniwersytecie przed 16 października 2019 r. odpowiadały: 1) Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia; 2) Wydziałowe Zespoły ds. Jakości Kształcenia; 3) Zespół ds. oceny programów kształcenia. Doskonalenie jakości kształcenia wspomagane było działaniami Uczelnianego Koordynatora Bolońskiego, Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów, Senackiej Komisji Dydaktyki i Wychowania, Centrum Promocji, Działu Organizacyjno-Prawnego, Samorządu Studentów oraz Samorządu Doktorantów. W celu koordynacji zadań w zakresie doskonalenia jakości kształcenia Rektor powoływał Pełnomocnika ds. Jakości Kształcenia. Od 16 października 2019 r. w celu realizacji zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia działają: a) Senat; b) dziedzinowe kolegia dydaktyczne; 3) wydziałowe zespoły ds. jakości kształcenia; 4) rady szkół doktorskich; a także 5) ciała opiniotwórczo-doradcze jednostek ogólnouczelnianych, o ile zostały powołane. W celu koordynacji zadań w zakresie doskonalenia jakości kształcenia Rektor może powołać ponadto Pełnomocnika ds. Jakości Kształcenia. Doskonalenie jakości kształcenia odbywa się w ścisłej współpracy z Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów przy wsparciu Senackiej Komisji Dydaktyki i Wychowania, Centrum Promocji, Centrum Prawno-Organizacyjnego, Samorządu Studentów oraz Samorządu Doktorantów.

Wytyczne do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów oraz uruchamiania nowych kierunków przez większość okresu objętego niniejszym raportem (do dnia 16 października 2019 r.) określała Uchwała Nr XXIII – 11.6/13 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 27 listopada 2013 r. *w sprawie wytycznych do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów oraz uruchamiania nowych kierunków studiów pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich* (z późn. zmianami) <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2014/0121/131727-uchwala-nr-xxiii-11-6.pdf>. Uchwała ta straciła moc wraz z przyjęciem Uchwały Nr XXIV – 30.6/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 16 października 2019 r. *w sprawie wytycznych dotyczących wymagań w zakresie tworzenia i doskonalenia programów studiów* <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1021/102639-xxiv-30-6-19-wytyczne-tworzenia-programy-studiow-i-nowe-kierunki.pdf>

Zgodnie z przepisami obowiązującymi do dn. 16 października 2019 r. regulującymi zasady projektowania programu studiów o profilu praktycznym, program studiów I stopnia archeologii zawierał zajęcia umożliwiające kształtowanie umiejętności o charakterze praktycznym prowadzone przez osoby posiadające udokumentowane doświadczenie zawodowe w tym zakresie, zdobyte poza uczelnią i reprezentujące następujące podmioty gospodarcze: – „Archeologiczna Pracownia Badawcza THOR” (mgr. P. Pachulski i dr. D. Żychliński) oraz Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie (mgr. B. Bartecki, mgr Anna Hyrchała). Przedstawiciele wymienionych podmiotów

proceedzi w od r. akad. 2015/2016 do r. akad. 2018/2019 (nieodpłatnie) ze studentami I stopnia studiów zajęcia z przedmiotu „archeologia ratownicza” (mgr. P. Pachulski i dr. D. Żychliński) uczestniczyli też w praktykach/terenowych badaniach wykopaliskowych i inwentaryzacyjnych (mgr B. Bartecki, mgr Anna Hyrczała, oraz mgr P. Pachulski i dr D. Żychliński). Począwszy od r. akad 2019/2020 zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne studentów, przewidziane w programie studiów o profilu praktycznym prowadzone są – zgodnie z Uchwałą Nr XXIV – 30.6/19, §5 p. 1 – w warunkach właściwych dla danego zakresu działalności zawodowej oraz w sposób umożliwiający wykonywanie czynności praktycznych przez studentów. W przypadku studiów I stopnia archeologii przekłada się to na udział studentów w praktykach terenowych, realizowanych w ramach terenowych badań inwentaryzacyjnych, pod opieką pracowników Instytutu Archeologii i przy obecności oraz częściowym nadzorze merytorycznym przedstawicieli wymienionych podmiotów gospodarczych

W projektowaniu, dokonywaniu zmian i zatwierdzaniu programu studiów w okresie przed 16 października 2019 r. kluczową rolę pełnił Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia, który wnikliwie analizował i opiniował programy kształcenia (programy studiów, efekty kierunkowe uczenia się) bądź zmiany dotyczące wymienionych elementów zatwierdzone uprzednio przez Radę Instytutu Archeologii. Dokumenty te były następnie omawiane podczas Rady Wydziału i w przypadku akceptacji kierowane do Senatu UMCS z wnioskiem o zatwierdzenie. Kluczową rolę w w/w zakresie pełnił także Zespół Programowy funkcjonujący w Instytucie. Począwszy od 16 października 2019 r. projektowanie nowych oraz modyfikację istniejących programów studiów opracowuje odpowiedni zespół programowy, a następnie opiniuje Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia i kolegium dziekańskie Wydziału Humanistycznego. W dalszej kolejności Dziekan za pośrednictwem Centrum Kształcenia i Obsługi Studentów przedstawia projekty nowych oraz propozycje zmian istniejących programów studiów Rektorowi UMCS. Są one analizowane przez Pełnomocnika Rektora ds. jakości kształcenia oraz Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów w szczególności pod kątem kompletności i poprawności formalnej, a po akceptacji zatwierdzane przez Senat w terminie umożliwiającym udostępnianie informacji w tym zakresie w BIP na stronie internetowej Uczelni co najmniej na miesiąc przed rozpoczęciem semestru, którego dotyczą.

Monitorowanie stopnia osiągnięcia efektów uczenia się odbywa się od 1 października 2019 r. zgodnie z Regulaminem Studiów <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/0920/075358-regulamin-studiow-kwiecien-2019-r.pdf>. stanowiącym załącznik do Uchwały Nr XXIV-26.5/19 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 24 kwietnia 2019 r. w sprawie *regulaminu studiów*. W dokumencie tym – pozostającym w zgodzie z zasadami monitorowania stopnia osiągnięcia efektów uczenia się określonymi we wcześniejszym akcie prawnym UMCS, tj. w Uchwale Nr XXIII-25.3/15 Senatu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 22 kwietnia 2015 r. w sprawie *wprowadzenia Regulaminu studiów* <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2016/0525/131950-t-j-regulamin-studiow-umcs-z-dnia-22-kwietnia-2015-r-t-j.pdf> – określone zostały prawa i obowiązki studenta dotyczące zaliczania przedmiotów, zdawania egzaminów, prac i egzaminów dyplomowych etc. Stopień realizacji efektów uczenia się (w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) weryfikowany jest w sposób ciągły na różnych etapach – poprzez oceny pracy studenta podczas zajęć, egzaminów, badań terenowych, ocenę pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego. Źródłem informacji jest też co semestralna analiza wyników nauczania, badanie jakości kształcenia (biegunowo – oceny studenckie i autoewaluacja zajęć przez prowadzącego), oraz śledzenie losów absolwenta. Metody weryfikacji efektów kształcenia określa osoba prowadząca przedmiot (pod kontrolą koordynatora przedmiotu -

w przypadku studiów archeologicznych najczęściej jest to ta sama osoba) i są one klarownie przedstawione w sylabusie.

Program kształcenia był do 30 września 2019 r. monitorowany na bieżąco zgodnie z zaleceniami Uniwersyteckiego Zespołu ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, zaś od 1 października zgodnie z zaleceniami Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia. Przez cały okres objęty niniejszym raportem samooceny proces obejmował ewaluację jakości zajęć przez studentów, która odbywała się w każdym semestrze studiów oraz autoewaluację zajęć prowadzoną przez wykładowców po każdej sesji egzaminacyjno-zaliczeniowej. Wyniki autoewaluacji omawiane były na posiedzeniach Rady Naukowej Instytutu Archeologii (od 1 października 2019 r. na posiedzeniach Rady Naukowej w dyscyplinie archeologia), a wnioski nieustannie wdrażane przez pracowników naukowo-dydaktycznych (m.in. korekty sylabusów przedmiotów). W pierwszych tygodniach każdego nowego semestru Dyrektor Instytutu przeprowadzał rozmowy ze starostami poszczególnych lat studiów na temat prawidłowości procesu dydaktycznego, w razie pojawienia się uwag negatywnych działania naprawcze podejmowane są natychmiast.

Analiza osiągnięcia efektów uczenia się przez studenta I stopnia kierunku archeologia w całym okresie objętym Raportem Samooceny odbywała się na podstawie ocen uzyskanych na zaliczenie przedmiotu (wszystkie przedmioty, w tym praktyki/badania terenowe kończą się zaliczeniem z oceną, bądź egzaminem). Osoba prowadząca przedmiot w ankiecie autoewaluacyjnej, wypełnianej po każdej sesji zaliczeniowo-egzaminacyjnej, dokonywała analizy realizacji zakładanych efektów kształcenia, wskazując ewentualne problemy lub zgłaszając stosowne uwagi w tym zakresie. Ankiety te były gromadzone przez przewodniczącego Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia (po 1 października 2019 r. przez Dyrektora Instytutu), a ich wyniki omawiane podczas posiedzenia Rady Naukowej Instytutu Archeologii zwoływanego tuż po zakończeniu sesji (od r. akad. 2019/2020 Rady Naukowej w dyscyplinie archeologia). Jak wspomniano, uwagi dotyczące realizacji poszczególnych przedmiotów zgłaszane były również pod koniec każdego semestru przez studentów I stopnia studiów, w formie ankiety oceniającej moduł oraz prowadzącego (w postaci skalowanej odpowiedzi na konkretne pytania oraz w postaci komentarzy). Zarówno oceny, jak i komentarze były każdorazowo analizowane przez prowadzącego, kierownika Zakładu i Dyrektora Instytutu, zaś od 1 października 2019 r. przez prowadzącego i Dyrektora Instytutu. W przypadkach ocen i komentarzy negatywnych pracownicy składali pisemne wyjaśnienia z propozycją wdrożenia postępowania naprawczego.

Badanie jakości kształcenia na I stopniu studiów przeprowadzane jest na poziomie centralnym, zgodnie z Zarządzeniem Nr 33/2014 Rektora UMCS z dnia 24 maja 2014 r. (z późniejszymi zmianami) w sprawie prowadzenia badań jakości kształcenia w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wprowadziło ono obowiązek systematycznej realizacji m.in. ogólnego badania jakości kształcenia, ankiety oceny zajęć dydaktycznych, ankiety dla przyjętych na I rok studiów, badania losów zawodowych absolwentów oraz ankiety dla osób kończących studia wyższe. Za organizację, nadzór nad prawidłowym przebiegiem i opracowanie wyników badań, odpowiada Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów.

Celem ogólnego badania jakości kształcenia jest pozyskanie opinii studentów UMCS w zakresie rozwiązań wpływających na jakość procesu kształcenia. Badanie przeprowadza się każdego roku akademickiego w terminach ustalonych przez Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów. Zebrane w toku badania wyniki osobowe na poszczególnych Wydziałach otrzymują: Rektor, Prorektor ds. jakości kształcenia, Dziekani/Kierownicy jednostek ogólnouczelnianych, nauczyciele akademicy, których

zajęcia były oceniane oraz bezpośredni przełożeni ocenianych nauczycieli. Dostęp do nich jest możliwy poprzez indywidualne konta pracowników w systemie USOSWeb (po zalogowaniu się zakładka „Dla pracowników” – „Wyniki Ankiety”). Raport końcowy z oceny zajęć przedstawiany jest przez Biuro ds. Analiz Jakości Kształcenia Centrum Kształcenia i Obsługi Studiów (coroczne raporty dostępne są na stronie systemu jakości kształcenia UMCS). W tym miejscu należy podkreślić wysokie oceny zajęć prowadzonych w Instytucie Archeologii. W semestrze letnim roku akad. 2018/2019 średnia ocen pracowników Instytutu Archeologii wyniosła 5,77 (w skali od 1 do 6)¹².

W okresie do 30 września 2019 r. studenci mogli też zgłaszać uwagi do programu studiów na etapie jego ewentualnych modyfikacji, jako że przedstawiciele samorządu studentów uczestniczyli z prawem głosu w posiedzeniach Rady Wydziału Humanistycznego, zatwierdzającej wszystkie programy studiów. Zgodnie z nowym Statutem przedstawiciel studentów jest zapraszany na posiedzenie Dzielnicowego Kolegium Dydaktycznego (§25, p. 5) oraz Kolegium Dziekańskiego (§46, p. 6). Indywidualne uwagi mogły być również zgłaszane do Dyrektora Instytutu oraz opiekuna roku.

Zgodnie z nowym Statutem UMCS nadzór nad działalnością dydaktyczną Instytutu Archeologii prowadzi Dziekan Wydziału Humanistycznego, który „koordynuje działalność dydaktyczną i jest odpowiedzialny za jakość kształcenia na wydziale” (Statut z dn. 29.05.2019 r, §46, p. 1). Głosem doradczym Rektora jest kolegium dydaktyczne, do zadań którego należy m.in. doskonalenie uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia (Ibid., §25, p. 3.2).
<https://www.umcs.pl/pl/statut-umcs,2457,statut-umcs-29-maja-2019-tekst-ujednolicony,83460.chtm>

Należy odnotować również znaczny wpływ interesariuszy zewnętrznych na efekty procesu projektowania, monitorowania i doskonalenia programów studiów i praktyk/badań terenowych (na I stopniu studiów). W ewaluowanym okresie w skład Rady Pracodawców wchodził mgr Bartłomiej Bartecki – dyrektor Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie, mgr Edmund Mitrus – właściciel firmy „Pracownia Badań i Nadzorów Archeologicznych”, a także mgr Piotr Pachulski, właściciel firmy Archeologiczna Pracownia Badawcza THOR, Gniezno). Uczestniczyli oni w posiedzeniach w gronie pracodawców z Rady Pracodawców WH (i przedstawicieli IA), mają też wpływ na program i ocenę efektów kształcenia osiąganych przez studentów I stopnia w wyniku realizowanych pod ich częściowym nadzorem merytorycznym praktyk.

Główną formą udziału interesariuszy zewnętrznych w doskonaleniu i realizacji programów studiów jest przekazanie bezpośrednio pracownikom IA opinii na temat jakości kształcenia, jaką pracodawcy wyrabiają sobie w trakcie kontaktów i współpracy z naszymi studentami i absolwentami. Dzielą się również doświadczeniami zdobytymi w kontakcie ze studentami innych kierunków, co pozwala nam dostrzec pozytywne skutki naszych działań edukacyjnych, jak też uczyć się na błędach własnych i innych programów studiów i praktyk. Zależy nam na opinii pracodawców, przyjmujemy ją z powagą, gdyż zdajemy sobie sprawę, że od wychodzenia naprzeciw ich potrzebom w znacznym stopniu zależy los zawodowy naszych absolwentów.

Zewnętrzne oceny jakości kształcenia i zalecenia dotyczące doskonalenia programu kształcenia na kierunku archeologia zostały wskazane przez Polską Komisję Akredytacyjną w wyniku oceny przeprowadzonej w październiku 2009 r. Rekomendacje PKA zostały wdrożone (**zał. 2.5**).

¹² Na etapie konstruowania niniejszego Raportu samooceny nie były jeszcze dostępne wyniki ankiet oceny zajęć przeprowadzonych w semestrze zimowym 2019/2020.

Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów

Perspektywy rozwoju Instytutu Archeologii i kierunku archeologia:

- podnoszenie jakości naukowej IA i starania o uzyskanie podczas najbliższej ewaluacji kategorii naukowej B+ jako absolutnego minimum, celem byłaby kategoria A; w tym:
 - dalsze zwiększanie ilości publikacji w najwyższej punktowanych czasopismach fachowych;
 - intensyfikacja starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych (granty), w tym z funduszy europejskich;
 - promocja dokonań naukowych lubelskiej archeologii poprzez dalsze zwiększanie aktywności konferencyjnej pracowników, oraz organizację spotkań i konferencji (w tym oczywiście międzynarodowych) w IA;
- dalsze podnoszenie jakości kształcenia, m. in. poprzez podnoszenie kwalifikacji dydaktycznych kadry (kursy językowe, szkolenia dydaktyczne, itp.);
- wysiłki w celu pozyskania środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury dydaktycznej (aparatura, hardware, software);
- zwiększenie potencjału dydaktyczno-badawczego IA (z uwzględnieniem polityki projakościowej w aspektach naukowych i dydaktycznych) w związku z czekającą nas w najbliższych latach nieuchronną wymianą części kadry wskutek osiągnięcia przez niektórych pracowników wieku emerytalnego. Pierwsze kroki w tym kierunku zostały już poczynione –w 2019 r. zatrudniono dwóch nowych, perspektywicznych pracowników, legitymujących się publikacjami i doświadczeniem w kierowaniu bądź wykonawstwie w grantach. W perspektywie kolejnych zatrudnień priorytetem będzie dalsze zwiększenie interdyscyplinarności badań prowadzonych w IA, co będzie też miało wpływ na wzbogacenie oferty dydaktycznej;
- umiędzynarodowienie procesu kształcenia:
 - intensyfikacja działań rekrutacyjnych prowadzonych poza granicami kraju, przede wszystkim na zachodniej Ukrainie i Białorusi;
 - zwiększenie zakresu obustronnej wymiany studentów i pracowników w ramach programu Erasmus+ i innych programów mobilnościowych;
 - udział w międzynarodowych projektach dydaktycznych oraz prowadzenie dydaktyki na zagranicznych uniwersytetach;
- umiędzynarodowienie aktywności badawczej:
 - uczestnictwo w międzynarodowych projektach badawczych i gremiach naukowych -
- rozwój w kierunku wykorzystania nowoczesnych technologii pod kątem zwiększenia interdyscyplinarnego charakteru badań archeologicznych, zarówno w badaniach naukowych jak i w procesie dydaktycznym. Prace nad tym są prowadzone dwutorowo: a) nowy Statut Uczelni daje możliwość tworzenia międzyinstytutowych zespołów badawczych. W tej chwili prowadzone są rozmowy odnośnie stworzenia takich zespołów z przedstawicielami Instytutu Nauk o Ziemi i Środowisku oraz Wydziału Chemii UMCS; b) poszerzanie współpracy z instytucjami zewnętrznymi, zarówno uniwersyteckimi (np. funkcjonująca już od lat umowa z Katedrą i Zakładem Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie), jak i komercyjnymi (np. trwają zaawansowane rozmowy o współpracy z firmą Luxmed, dysponującą nowoczesnym sprzętem do tomografii komputerowej);

- Dalsze dostosowywanie programu studiów i poszerzanie oferty programowej do wymogów otoczenia społeczno-gospodarczego (szczególnie na I stopniu studiów), by jak najlepiej przygotować absolwentów do funkcjonowania na współczesnym rynku pracy. W tym celu podejmowane są działania w kierunku dalszej intensyfikacji kontaktów z instytucjami kultury Lublina i Lubelszczyzny oraz regionów ościennych, instytucjami muzealnym i zajmującymi się ochroną dziedzictwa kulturowego, prywatnymi firmami archeologicznym, a także różnego rodzaju placówkami badawczymi i dydaktyczno-naukowymi (uniwersytetami);
- Zwiększenie oferty praktyk zawodowych;
- Planowane duże inwestycje w infrastrukturę (w tym drogową - np. Via Carpathia) na terenie woj. lubelskiego stwarzają nowe perspektywy aktywizacji zawodowej dla absolwentów kierunku archeologia na UMCS;
- Misja edukacyjna - wysiłki na rzecz zwiększenia edukacyjnej roli archeologii w skali regionu i promowania wiedzy o wielokulturowym dziedzictwie narodowym, w aspekcie funkcjonowania społeczeństwa pluralistycznego, otwartego na inne kultury, w jak najmniejszym stopniu determinowanego uprzedzeniami, postawami ksenofobicznymi, myśleniem stereotypowym i etnocentrycznym, a więc mające na celu pokonanie międzykulturowych barier komunikacyjnych. Ma to szczególne znaczenie zważywszy na wielokulturową historię Lublina i Lubelszczyzny, jak i globalne tendencje migracyjne;
- Absolutna intensyfikacja działań promocyjnych, zorientowanych przede wszystkim na popularyzację studiów archeologicznych wśród młodzieży (również za granicą – Ukraina, Białoruś), co w perspektywie ma skutkować zwiększeniem ilości kandydatów;
- Stworzenie oferty rozwoju naukowego w postaci studiów w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych UMCS dla wybitnych absolwentów studiów II stopnia. Przygotowujemy właśnie komplet niezbędnych dokumentów do wniosku o przyznanie IA uprawnienia do nadawania stopnia doktora;

Analiza SWOT programu studiów na ocenianym kierunku i jego realizacji, z uwzględnieniem szczegółowych kryteriów oceny programowej

	POZYTYWNE	NEGATYWNE
Czynniki wewnętrzne	Mocne strony 1) Unikalność oferty dydaktycznej, która uzupełnia lukę na rynku edukacyjnym w regionie (brak podobnego kierunku w ofercie innych uczelni lubelskich), stwarzając możliwości odnalezienia się na rynku pracy. 2) Kadra dydaktyczna i naukowa: bardzo dobrze przygotowana do kształcenia, doświadczona i wielopokoleniowa, reprezentująca różne specjalności w reprezentowanej dyscyplinie nauki, która jest w stanie odpowiedzieć na wyzwania współczesności. 3) Lubelskie studia archeologiczne dają studentom obszerną i interdyscyplinarną wiedzę fachową, zapewniając przy tym także wykształcenie ogólnohumanistyczne; uczą myślenia krytycznego i kreatywności w działaniu. Interdyscyplinarny charakter modułów programowych i oferty dydaktycznej odzwierciedla współczesne trendy w nauce i odpowiada na różnorodne potrzeby współczesnego rynku pracy. 4) Otwarcie na wielokulturowość i poszanowanie dziedzictwa kulturowego. 5) Silne „umocowanie w terenie” i szeroka współpraca z wieloma lokalnymi instytucjami kultury, ochrony dziedzictwa, muzeami, organami administracji państwowej i samorządu terytorialnego, jak również firmami prywatnymi (praktyki i zajęcia terenowe, wspólne przedsięwzięcia o charakterze naukowym, dydaktycznym i prospołecznym).	Słabe strony 1) Podejmowanie studiów także przez osoby ogólne mało zainteresowane archeologią, co skutkuje znaczną redukcją liczby studentów w trakcie I r. studiów I stopnia, i małą liczbą studentów na kolejnych latach. 2) Mała liczba obron prac dyplomowych (licencjackich) i niewielki odsetek studentów kontynuujących studia na II stopniu. 3) Zbyt mała aktywność międzynarodowa studentów. 4) Trudności językowe niektórych studentów zagranicznych. 5) Nieliczna obsada kadrowa IA, co prawda w pełni gwarantująca realizację programu dydaktycznego na obu stopniach studiów, jednak niewiele przekraczająca ustawowy wymóg 12N dla samodzielnych instytutów.

Czynniki zewnętrzne	Szanse 1) wzrost zainteresowania społecznego historią i archeologią, towarzysząca temu coraz większa ilość plenerowych imprez historycznych i pradziejowych i powstawanie coraz liczniejszych grup rekonstrukcyjnych (historical reenactment), promuje archeologię i sprzyja zainteresowaniu studiami archeologicznymi. 2)Zauważalny w ostatnich latach wzrost aktywności władz miasta Lublina i części samorządów lokalnych woj. lubelskiego w sferze promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, zaznaczająca się (i to nie tylko na Lubelszczyźnie) moda na szukanie korzeni lokalnych tożsamości i kreowanie „małych ojczyzn”, rodzą potrzebę zapewnienia wykwalifikowanej kadry ds. dziedzictwa kulturowego. 3)Wzrost zapotrzebowania na rynku pracy na absolwentów archeologii, wynikający z planowanych dużych inwestycji w infrastrukturę (w tym drogową - np. Via Carpathia) na terenie woj. Lubelskiego. 4)Kontakty ze środowiskiem zewnętrznym – zawodowym i naukowym. 5)Wzrost atrakcyjności Lublina jako miejsca studiowania dla studentów zagranicznych.	Zagrożenia 1)Utrzymujący się niż demograficzny oraz migracje studentów do większych miast i ośrodków akademickich, oferujących większe możliwości zarobkowe w porównaniu do Lubelszczyzny. 2)Zróżnicowany poziom wiedzy i kompetencji rekrutowanych studentów, niewystarczające przygotowanie niektórych absolwentów szkół średnich podejmujących studia; „przypadkowość” wyboru kierunku studiów. 3)Wciąż zbyt niskie nakłady finansowe na utrzymanie infrastruktury (np. zakup sprzętu, nowych programów komputerowych) oraz badania naukowe. 4)Częste zmiany przepisów utrudniające uzyskanie stabilności kształcenia. 5)Mimo restrukturyzacji Uniwersytetu wynikającej z wejścia w życie Ustawy 2.0, wciąż jeszcze zbyt duże obciążenie pracowników badawczo-dydaktycznych obowiązkami administracyjno-organizacyjnymi kosztem działalności naukowej i dydaktycznej.
---------------------	--	--

(Pieczęć uczelni)

.....

(podpis Dziekana/Kierownika jednostki)

.....

(podpis Rektora)

....., dnia

(miejscowość)

{Logo uczelni}

¹ Opis zakładanych efektów kształcenia dla kierunku studiów wyższych, poziomu i profilu kształcenia uwzględnia:

- 1) wszystkie uniwersalne charakterystyki pierwszego stopnia określone w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o *Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji* (ZSK) (Dz. U. z 2016 r. poz. 64 i 1010) właściwe dla danego poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji;
- 2) wszystkie charakterystyki drugiego stopnia (ogólne) określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie *charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego po uzyskaniu kwalifikacji na poziomie 4 – poziom 6-8 (cz. I)*;
- 3) wybrane efekty kształcenia właściwe dla obszaru lub obszarów kształcenia do których został przyporządkowany kierunek studiów dla kwalifikacji na danym poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji znajdujące się w rozporządzeniu *Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego po uzyskaniu kwalifikacji na poziomie 4 – poziom 6-8 (cz. II – właściwe dla danego obszaru/obszarów kształcenia, poziomu i profilu)*.

Objaśnienie stosowanych oznaczeń:

- 1) Uniwersalne charakterystyki poziomów PRK (pierwszego stopnia) P = poziom PRK (6-7) U = charakterystyka uniwersalna W = wiedza U = umiejętności K = kompetencje społeczne Przykład: P6U_W = poziom 6 PRK, charakterystyka uniwersalna, wiedza 2)
- 2) UWAGA: Wykorzystujemy kodowanie z punktu 2 i po drugim podkreślniku dokładamy symbol odpowiadający danemu obszarowi kształcenia Symbole dla poszczególnych obszarów kształcenia: H = obszar kształcenia w zakresie nauk humanistycznych S = obszar kształcenia w zakresie nauk społecznych X = obszar kształcenia w zakresie nauk ścisłych P = obszar kształcenia w zakresie nauk przyrodniczych T = obszar kształcenia w zakresie nauk technicznych M = obszar kształcenia w zakresie nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej R = obszar kształcenia w zakresie nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych A = obszar kształcenia w sztuce Przykład: P6S_WK_H = poziom 6 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego, wiedza – kontekst, obszar kształcenia w zakresie nauk humanistycznych